

JAARREKENING 2018

INHOUDSOPGAVE JAARREKENING 2018

Bladzijde

Inleiding/Leeswijzer	1
Jaarverslag	
Hoofdstuk 1	
a. Programmaverantwoording	3
b. Voortgang coalitieakkoord	33
Hoofdstuk 2	Verslag ter verantwoording van het financieel beheer
a. rekeningresultaat	39
b. analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage	44
Hoofdstuk 3	Paragrafen
a. ontwikkelingen in 2018	59
b. overzicht incidentele baten en lasten	61
c. lopende investeringen	62
d. waterschapsbelastingen	81
e. weerstandsvermogen	83
f. financiering (treasuryparagraaf)	84
g. risicoparagraaf	86
h. verbonden partijen	91
i. bedrijfsvoering	96
j. EMU-saldo	101
Jaarrekening	
Hoofdstuk 4	Balans met toelichting
Hoofdstuk 5	Exploitatierekening naar kostendragers
Hoofdstuk 6	Exploitatierekening naar programma's
Hoofdstuk 7	Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten
Hoofdstuk 8	Topinkomens
Hoofdstuk 9	Controleverklaring
Hoofdstuk 10	Vaststelling jaarrekening 2018
BIJLAGEN	
1.	Kredietoverzicht per 31 december 2018
2.	Overzicht afgesloten projecten 2018

Inleiding

De jaarrekening 2018 is samengesteld conform de regelgeving volgens de Waterschapswet. Het jaarverslag is onderverdeeld in een aantal thema's, programma's genaamd. Bij de indeling in programma's is de hoofdindeling van het beheerprogramma 2016-2021 gevolgd. Dit zijn de programma's Veiligheid, Watersystemen en Organisatie.

Op grond van de Waterschapswet kent het waterschap twee taken; watersysteembeheer en zuiveringsbeheer.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1a, programmaverantwoording, wordt per programma ingegaan op onze visie en de realisatie van de beleidsdoelen. In hoofdstuk 1b, voortgang coalitieakkoord, wordt verwezen naar coalitieakkoord 2015 – 2019 "Zelfbewust Duurzaam Vooruit".

Hoofdstuk 2 bevat grotendeels financiële beschouwingen. Hier wordt onder andere ingegaan op de uitkomst van de jaarrekening. Het exploitatieresultaat wordt hier uitgebreid geanalyseerd.

In hoofdstuk 3 zijn de voorgeschreven paragrafen opgenomen. Hier wordt onder meer ingegaan op de vermogenspositie en de financiering.

In hoofdstuk 4 is de balans met toelichting opgenomen. De balans geeft de vermogenspositie weer.

In de hoofdstukken 5, 6 en 7 is de exploitatierekening naar respectievelijk kostendrager, programma's en kosten- en opbrengstsoorten opgenomen. In de rekening naar kostendrager en programma's is volstaan met een korte toelichting op de uitkomsten. Dit om te voorkomen dat dezelfde toelichtingen meerdere malen worden gegeven. De uitgebreide analyse is namelijk opgenomen in hoofdstuk 2.

In hoofdstuk 8 "Topinkomens" zijn de gegevens volgens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) opgenomen.

De controleverklaring is opgenomen in hoofdstuk 9. De vaststelling van de rekening vindt u onder hoofdstuk 10. De (verplichte) bijlagen bij de jaarrekening zijn afzonderlijk opgenomen.

Hoofdstuk 1a. Programmaverantwoording 2018

Inleiding

De Waterschapswet geeft het algemeen bestuur een grote rol in de beleidsbepalende functie. Dit wordt onder meer bereikt door in de begroting en meerjarenraming het beleid van het waterschap voor de komende jaren weer te geven. De begroting is daarom ingedeeld naar programma's. Per programma dient expliciet te worden weergegeven welke doelstellingen het waterschap nastreeft. Wij gebruiken het beheerprogramma 2016-2021 om aan dit onderdeel invulling te geven. Wij zijn ons ervan bewust dat we hiermee de "reguliere taakuitoefening" wat meer op de achtergrond plaatsen.

Om onze doelstellingen weer te geven worden de vier w's als richtlijnen gebruikt.

- Wat willen we bereiken. Zie hiervoor ons beleidsdoel en ambitie per thema van het beheerprogramma.
- Wat gaan we daarvoor doen. Zie de acties per programma.
- Wanneer is het uitgevoerd.
- Wat gaat het kosten. De acties leiden over het algemeen tot investeringskosten. Per programma worden de investeringskosten getotaliseerd.

Opzet

Dit hoofdstuk met daarin de programmaverantwoording geeft aan wat we van onze voorgenomen beleidsopgaven (acties) hebben uitgevoerd. De indeling van het beheerprogramma volgen we hierbij. De nummering is gelijk aan het beheerprogramma en het programmaplan bij de begroting 2018.

Om de continuïteit te waarborgen wordt in de meerjarenraming en de begroting gewerkt met drie vaste programma's: veiligheid, watersystemen en organisatie. De toegepaste thema's uit het beheerprogramma worden – in financiële zin – in deze programma's verwerkt.

In tabelvorm:

Programma begroting	Hoofdstuk beheerprogramma 2016 - 2021
Veiligheid	Veiligheid
Watersystemen	Voldoende water
	Schoon en ecologisch gezond water
	Water en ruimtelijke ordening
Organisatie	-

In het beheerprogramma is geen thema gewijd aan de organisatie. Daarom ontbreekt dat programma in het programmaplan. Jaarlijks wordt via de paragraaf bedrijfsvoering in de begroting wel ingegaan op de organisatiedoelen. Zie hiervoor hoofdstuk 3, onderdeel i "bedrijfsvoering".

Per programma geven wij per actiepunten aan:

- wat de voorgenomen actie was,
- wat we hebben uitgevoerd en
- of we nog op schema liggen ten aanzien van de genoemde einddatum ("datum gereed")

Omgaan met beheerprogramma-acties

De einddatum per actie ligt in principe vast. Deze datum is uit het beheerprogramma overgenomen. Door omstandigheden kan het voorkomen dat een datum vervroegd kan worden. Ook kan het voorkomen dat een vertraging in de voortgang optreedt. Via de voor- en najaarsrapportage wordt

hierover gerapporteerd. Een eventuele aanpassing van een einddatum wordt in de begroting of de meerjarenraming opgenomen.

Dergelijke aanpassingen zullen dan via een voetnoot bij de betreffende actie kenbaar worden gemaakt.

Zodra een actiepunten is afgerond zal dit actiepunten in de jaarrekening worden vermeld. Dit overzicht zal uiteindelijk alle acties van het beheerprogramma bevatten.

Vanaf de begroting 2018 presenteren we ook bij de begroting een overzicht van afgeronde beheerprogramma acties.

Bij het opstellen van het programmaplan voor de begroting voor het volgende jaar geven we een prognose van de afgeronde acties in het lopende jaar. Het kan gebeuren dat een actie uiteindelijk toch niet in het lopende jaar kon worden afgerond.

Hierdoor zijn de actiepunten 4.6.1. (Tusschenwater), 4,8 (gravers) 5.1.2. (beekdalen Drenthe) en 6.18.2. (aanpak specifieke wateren met hoge ecologische waarden) wel afgerond in 2018 maar stonden ze niet in het programmaplan van de begroting 2018.

Afgeronde beheerprogramma acties

	Omschrijving actiepunten	Afgerond	Opmerking
4.1.1.	Actualiseren van overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten	2017	
4.2.1.	Afronding preventieve maatregelen vanwege aardbevingsrisico's	2017	
4.3.1.	Afronding eerste toetsingsronde (inclusief stabiliteit met aardbevingsrisico)	2016	
4.3.4.	Vaststellen norm voor de overige regionale keringen	2018	Er komt geen norm. Borging goed onderhoudsniveau ligt bij waterschap.
4.4.1.	Samen met provincies vaststellen eisenpakket voor de lokale keringen	2018	Huidige onderhoudssituatie wordt eisenpakket.
4.6.1.	Inrichting bergingsgebied Tusschenwater 1	2018	
4.8.	Vaststellen strategie voor gravers	2018	
4.9.1.	Samen met de veiligheidsregio verhogen bewustwording bij burgers over overstromingskans en evacuateroutes	2017	Actie bij onze partners loopt door.
4.9.2.	Ons calamiteitenplan verbeteren op basis van de inundatiefilms	2016	Idem
4.9.3.	Samen met de veiligheidsregio met inundatiefilms gemeenten helpen hun evacuatieplannen te verbeteren	2017	Idem
5.1.1.	Onder leiding van de provincie uitvoeren van pilot beekdalvisie Achterste Diep	2016	
5.1.2.	Opstellen waterschapsbeleid over beekdalen Drenthe	2018	
5.1.3.	Uitvoeren resterende peilbesluiten	2016	Uitgezonderd peilbesluiten in veenoxidatie gebieden.
5.1.4.	Nieuwe toetsing van ons watersysteem aan de inundatienormen	2017	Er komt geen nieuwe toetsing.

			De stresstest wordt de nieuwe toetsing.
5.2.2.	Rapportage waterkwaliteitsonderzoek	2016	
5.2.2.	Rapportage effect regelbare drainage	2016	
5.3.2.	Uitvoeren maatregelen zoutwinning	2017	
5.5.1.	Flexibel peilbeheer invoeren voor de Duurswoldboezem met het Schildmeer	2016	
5.6.4.	Opstellen inrichtingsplan voor verdrogingsopgave Oosterbos Emmen	2018	Actiepunt vervalt.
5.10.1.	Toetsing/herziening status van watergangen en schouwsloten	2018	
6.1.1.	Onderzoek naar afwenteling tussen waterlichamen	2018	
6.3.3.	NVO kanalen Oldambt	2017	
6.4.1.	Instellen van natuurlijk peilbeheer Schildmeer	2016	
6.4.2.	Opstellen inrichtingsplan Hondshalstermeer	2018	
6.5.1.	Is geen actie volgens het beheerprogramma	-	
6.6.2.	Bepalen van noodzaak eventuele verdere fosfaatreductie in kanaal Fiemel	2018	
6.13.1.	Bepalen of handhaven van de IBA's in de huidige vorm doelmatig is	2017	
6.18.2.	Samen met provincies vaststellen aanpak specifieke wateren met hoge ecologische waarde	2018	

Programma veiligheid

Beleidsdoel

Levensbedreigende situaties voor mensen mogen niet plaatsvinden; voor dieren proberen we die zoveel mogelijk te voorkomen.

Het leven in een deltagebied als Nederland vraagt om bescherming tegen het water en de hieraan verbonden gevaren voor mens, dier en goed. Veiligheid voor de mens staat dan ook voorop; altijd en overal. Om een veilige situatie te bereiken, kijken we naar verschillende maatregelen (meerlaags veiligheid). Voorop staat de preventie van overstroming door het op sterkte houden van de zeedijk en boezemkaden (laag één). Maar door ook te kijken naar maatregelen in de ruimtelijke inrichting zijn beperkingen van gevolgschade mogelijk als het een keer mis gaat (laag twee). Hierbij denken we bijvoorbeeld aan het voorkomen van nieuwe bebouwing in overstromingsgevoelig gebied, het beschermen van kwetsbare gebouwen en het op hoogte brengen van vluchtroutes. Tot slot zijn er de maatregelen in de rampenbeheersing, zoals goede calamiteiten- en evacuatieplannen (laag drie).

Ambitie voor 2021

In 2021 zijn we begonnen aan de uitvoeringsmaatregelen voor de verbetering van de zeedijk. Het Masterplan Kaden is afgerond en vrijwel alle bergingsgebieden zijn ingericht. We zijn voor 80% klaar met de verbetering van de stabiliteit van onze boezemkaden. In samenwerking met de Veiligheidsregio is ons calamiteitenplan op elk moment actueel en is er een goede afstemming met gemeenten en provincies over de invulling van de tweede laag. We houden met bovenstrooms vasthouden gelijke tred met de verwachte extra neerslag als gevolg van de klimaatverandering.

Het programma veiligheid is in negen onderwerpen opgedeeld. Om ons beleidsdoel en de ambities op het gebied van veiligheid te realiseren worden de volgende maatregelen (acties) per onderwerp in deze meerjarenperiode genomen.

1. Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) (4.1)

Acties		Gereed
4.1.1.	Actualiseren van overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten	2019
4.1.2.	Actualiseren overstromingsrisicobeheerplannen voor de ROR	2020

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

4.1.1. Informatie aanleveren aan het "ROR productieteam kaarten". Welke gegevens we moeten aanleveren wordt in 2017 bepaald. Dit loopt via de provincie Groningen.

4.1.2. Onze inspanningen starten in 2019.

Wat hebben we gedaan in 2018?

4.1.1. We hebben onze informatie aangeleverd aan de provincie Groningen en hebben fiat gegeven aan de opgestelde kaarten.

4.1.2. Onze inspanningen starten in 2019.

Liggen we nog op schema?

4.1.1. Ja. Actiepunt is in 2017 al afgerond.

4.1.2. Ja.

2. Zeedijk (4.2)

Acties		Gereed
4.2.2.	Binnen het Project Overstijgende Verkenning (POV) onderzoek naar kansrijke oplossingsrichtingen	2018 ¹
4.2.3.	Toetsing van primaire keringen met het nieuwe wettelijke toetsings-instrumentarium	2023
4.2.4.	Vorbereiding uitvoering dijkversterkingsprojecten	> 2020
4.2.6.	Pilot aanleg groene dijk	2024 ²

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

4.2.2. Voor ons is de kansrijke oplossing de Brede Groene Dijk: die wordt uitgevoerd in 2016 – 2024.

4.2.3. We zijn in 2017 gestart met de Nadere Analyse Veiligheid (NAV) voor het traject Kerkhovenpolder-Duitsland. Dit wordt in 2018 afgerond.

We zijn gestart met de beoordeling van het gedeelte oude zeesluis Farmsum tot Kerkhovenpolder.

4.2.4. We zijn gestart met POV Brede Groene Dijk. De overige trajecten wachten op de uitkomsten van de beoordelingen.

4.2.6. Start uitvoeren Brede Groene Dijk: graven klutenplas, inrichting en vullen slibdepot (Ecoshape).

Wat hebben we gedaan in 2018?

4.2.2. Het demonstratieproject Brede Groene Dijk is een van de kansrijke oplossingsrichtingen die binnen de POV-W wordt onderzocht.

4.2.3. De NAV voor het traject Kerkhovenpolder-Duitsland is bijna afgerond. Voor het faalmechanisme piping wordt aanvullend een toets op maat uitgevoerd. Dit wordt begin 2019 afgerond. Daarna start de beoordeling van het gedeelte oude zeesluis Farmsum tot kerkhovenpolder.

4.2.4. Bij de Brede Groene Dijk is in 2018 het kleidepot aangelegd. Dit wordt in januari 2019 gevuld.

4.2.6. In het voorjaar is de klutenplas gegraven. Het vrijkomende materiaal is op de kwelder te drogen gelegd. Hiermee heeft Ecoshape na de zomer het slibdepot aangelegd. Het vullen van het depot met slib uit polder Breebaart is niet gelukt in het najaar van 2018 zoals gepland. Dit vindt plaats in de eerste maanden van 2019. Dit uitstel heeft te maken met een vertraging in het herinrichtingsplan van polder Breebaart door Het Groninger Landschap. Dit heeft geen gevolgen voor de uiteindelijke planning van het demonstratieproject Brede Groene Dijk.

Liggen we nog op schema?

4.2.2. Nee. We kijken nog naar andere oplossingsrichtingen. Datum gereed wordt 2019.

4.2.3. Ja.

4.2.4. Ja.

4.2.6. Ja.

¹ Was oorspronkelijk 2017. Eindjaar POV is gewijzigd.

² Was oorspronkelijk 2017. Vertraging in start Brede Groene Dijk.

3. Boezemkaden (4.3)

Acties		Gereed
4.3.2.	Uitvoeren verbeterwerken stabiliteit boezemkaden direct na afkeuring (eerste toetsingsronde)	2021
	- Winschoterdiep / Pekel Aa	2019
	- Drents Diep	2019
	- Tusschenklappen	2020
4.3.3.	Tweede toetsingsronde alle regionale keringen, inclusief kosten-batenanalyse en voorstel stabiliteitsnorm (1:300 en 1:1000 veiligheidsklassen)	2023
4.3.4.	Vaststellen norm voor de overige regionale keringen	2023

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

4.3.2. De voorbereiding van de projecten rondom het Winschoterdiep / Pekel A en Drents Diep zijn opgestart en worden afgerond in 2018. Daarna volgt de uitvoering.

Het project rondom Tusschenklappen is vertraagd in verband met de besluitvorming rondom de stikstoffabriek van de Gasunie in deze polder.

4.3.3. De tweede toetsingsronde in het kader van de aardbevingsproblematiek is al afgerond. Hierover is gerapporteerd naar de provincie Groningen. We hebben tevens gerapporteerd over onze aanpak van de trajecten die niet voldoen (projecten Pekel A / Drents Diep en Tusschenklappenpolder) en groot onderhoud voor de komende jaren. Hiervoor staan investeringsprojecten in de meerjareninvesteringsplanning.

De kosten baten analyse is eerder al uitgevoerd. De conclusie was dat nieuwe normen niet zorgen voor sterk hogere lasten voor het waterschap.

Jaarlijks komt er een (tussen) rapportage over de 2^e toetsing.

4.3.4. De provincie Groningen neemt eind 2017 het initiatief om met de beide waterschappen een norm vast te stellen voor de keringen rond bergingsgebieden en de overige keringen, niet zijnde de regionale keringen.

Wat hebben we gedaan in 2018?

4.3.2. In het project Winschoterdiep / Pekel Aa zijn de kaden van het Winschoterdiep versterkt. Langs de Pekel Aa is het werk achter de kade in uitvoering. In 2019 wordt de kade langs de Pekel Aa verbreed.

Het project Drents Diep is in 2018 aanbesteed en eind 2018 van start gegaan. In januari 2019 wordt de damwand aangebracht waarmee de veiligheid van deze kade wordt gewaarborgd.

Voor de Tussenklappenpolder is de scope bepaling voor de versterking gestart. Deze wordt begin 2019 afgerond. Aansluitend wordt gestart met het uitwerken van het ontwerp.

4.3.3. De tweede toetsronde is gestart in 2018. Vanwege de extra werkzaamheden door de droogte is hier enige vertraging opgetreden.

4.3.4. De norm voor de keringen rond de bergingsgebieden is reeds in de Droge Voetenstudie bepaald. Voor de overige keringen gaat de Provincie Groningen geen norm bepalen en legt de borging van een goede onderhoudssituatie neer bij de waterschappen.

Liggen we nog op schema?

4.3.2. Ja en nee. De projecten Winschoterdiep / Pekel Aa en Drents Diep liggen op schema. De versterking van de kaden van de Tussenklappenpolder wordt uitgevoerd uiterlijk in 2023.

4.3.3. Ja.

4.3.4. Ja, er komt geen norm. Actiepunt is afgerond.

4. Lokale keringen (4.4)

Actie		Gereed
4.4.1.	Samen met provincies vaststellen eisenpakket voor de lokale keringen	2018

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

4.4.1. De provincie Groningen neemt in 2017 het initiatief om met de beide waterschappen een norm vast te stellen voor de keringen rond bergingsgebieden en de overige keringen, niet zijnde de regionale keringen.

Wij wachten op het initiatief van de provincie. De bergingsgebieden houden wij voldoende waterkerend met de oude Masterplan Kaden-norm en de overige regionale keringen hebben voldoende hoog achterland.

Wat hebben we gedaan in 2018?

4.4.1. De Provincies zijn bevoegd gezag om normen voor keringen vast te stellen. De provincies geven hier echter geen prioriteit aan. Voorlopig hebben we in onze legger de benodigde kruinhoogte en afmetingen vastgelegd.

We hebben vooralsnog gewacht op een signaal van de provincie Groningen om de normen vast te stellen. Ondertussen hebben wij de lokale keringen in goede onderhoudstoestand gehouden.

Liggen we nog op schema?

4.4.1. Ja. Het vaststellen van normen voor lokale keringen had bij de provincies geen prioriteit. We beoordelen deze wel op basis van onze uitgangspunten voor een goede kering en behouden deze situatie. De provincie wil geen norm vaststellen. De eis van de provincie is dat ze de huidige (onderhoud)situatie willen handhaven. Het actiepunt beschouwen we daarom als afgerond.

5. Op hoogte brengen van de boezemkaden (4.5)

Acties		Gereed
	Afronding Masterplan Kaden (47 km)	2019
4.5.1.	Duurswold	15 km
4.5.2.	Drentsche Aa	7 km
4.5.3.	Hunze	10 km
4.5.4.	Oldambt-Fiemel	5 km
4.5.5.	EKD boezem	10 km

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

4.5.1. Duurswold

De laatste 2,5 km is nu in voorbereiding zodat dit stuk in 2019 uitgevoerd kan worden.

4.5.2. Drentsche Aa

In 2018 nemen we 2 km in uitvoering en ronden wij de planvoorbereiding voor de laatste 5 km af.

4.5.3. Hunze

Vorbereiding en start uitvoering van kadetrajecten langs het Drents Diep.

4.5.4. Oldambt-Fiemel

Door het toepassen van de meest recente Maatgevende Hoogwaterstanden in de modellering is gebleken dat de meeste kaden voldoen. De kleinere opgave die resteert wordt meegenomen in het onderhoud.

4.5.5. EKD (EemsKanaal Dollard) boezem

Voor de boezemkaden in het gebied van Delfzijl (Eemskanaal, Oude Eemskanaal en Oosterhornhaven) beoordelen we op basis van het beheerdersoordeel welke trajecten opgehoogd moeten worden zodat die voorbereid kunnen worden voor uitvoering.

Algemeen: de verwachting is dat we eind 2019 alle Masterplan Kaden opgaven hebben uitgevoerd.

Wat hebben we gedaan in 2018?

- 4.5.1. De planvoorbereiding van 2,5 km langs het Afwateringskanaal tussen Steendam en Tjuchem loopt.
- 4.5.2. De planvoorbereiding voor 7 km kaderverbetering loopt en is gericht op afronding van de uitvoering in 2019.
- 4.5.3. De kade aan de zuidoostkant van het Drents Diep is voorbereid en aanbesteed. Van het kadertraject Drents Diep noord is de voorbereiding gestart.
- 4.5.4. Het uitvoeren van groot onderhoud aan de kades langs de Oldambtboezem is in 2018 gestart. De uitvoering is voorzien in 2019.
- 4.5.5. De beoordeling van de kaden is uitgevoerd en de voorbereiding voor het ophogen van de geselecteerde trajecten is gestart

Liggen we nog op schema?

- 4.5.1. Nee. Het planvormingstraject loopt achter op de planning en zal het jaar 2019 nog in beslag nemen, de uitvoering zal in 2020 starten en in 2021/2022 afgerond worden. Verdragende factoren in dit project zijn nieuwe ontwikkelingen van gemeente en provincie in de directe omgeving, de aanwezige infrastructuur op de kade en de veelheid aan kabels en leidingen.
- 4.5.2. Nee. Een deel van het Noord-Willemskanaal (1500 m) is nog in onderzoek en zal ná 2020 zijn afgerond.
- 4.5.3. Nee. Een deel van Tusschenwater (Knijpe / Annermoeras 5000m) is een meekoppelproject en zal ná 2020 afgerond zijn.
- 4.5.4. Ja.
- 4.5.5. Nee. Alleen het deel bij bedrijventerreinen zal later afgerond worden. We zijn hier afhankelijk van grondeigenaren.

6. Bergingsgebieden (4.6)

Acties		Gereed
4.6.2.	Inrichting bergingsgebied Meerstad	1 miljoen m ³ 2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

- 4.6.2. De concrete invulling van onze bijdrage (een bedrag per m³ berging) krijgt dit jaar gestalte.

Wat hebben we gedaan in 2018?

- 4.6.2. Met de toegenomen vraag naar nieuwe woningen ontwikkelt Meerstad zich gestaag verder. Als eerste worden de reeds ontwikkelde bouwterreinen ingevuld. In 2018 is de omvang van het meer daardoor niet toegenomen en daarmee het bergingsvolume in het Woldmeer ook niet. In 2018 zijn we gestart met de voorbereiding van het vergroten van de inlaat Slochtersluis ten behoeve van de berging op het Woldmeer in Meerstad.

Liggen we nog op schema?

4.6.2. Nee. De ontwikkeling van Meerstad en het Woldmeer loopt door en naar verwachting zal in 2021 het meer 130 ha groot zijn, met een bergingsvolume van 0,65 miljoen m³. Iermee wordt de 1 miljoen m³ in 2021 nog niet gerealiseerd. Datum gereed komt in de nieuwe planperiode te liggen.

7. Vasthouden bovenstrooms (4.7)

Acties			Gereed
4.7.1.	Water vasthouden in beekherstelprojecten in de Ruiten Aa	450.000 m ³	2020
4.7.2.	Water vasthouden in beekherstelprojecten in de Drentsche Aa	400.000 m ³	2021
4.7.3.	Water vasthouden in de beekherstelprojecten in de Hunze	450.000 m ³	2021
4.7.4.	Zoeken naar ruimte voor resterende wateropgave Westerwolde	1.100.000 m ³	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

4.7.1. Start uitvoeren traject Renneborg-Ter Walslage (directie Prolander).

4.7.2. Uitvoering van de inrichting Geelbroek start in 2018 (trekker Prolander). Daarnaast start de planvoorbereiding voor het verhogen piekdoorvoer door Loonerdiep-Taarlooschediep.

4.7.3. In 2018 is de planuitwerking en voorbereiding van deelgebied Paardetangen en deelgebied De Branden in volle gang. Het in uitvoering zijnde deelgebied Tusschenwater wordt in 2018 afgerond.

4.7.4. Geen activiteiten, wel kansen pakken en meeliften bij projecten van externen.

Wat hebben we gedaan in 2018?

4.7.1. Het afhandelen van bezwaren gaf vertraging. Uiteindelijk vond eind 2018 de aanbesteding/gunning van het laatste traject NNN Westerwolde, Renneborg-Ter Walslage plaats.

4.7.2. Het omgevingsproces in de planuitwerking voor Geelbroek (trekker Prolander) heeft meer tijd gevraagd. De uitvoering is nu voorzien in 2019/2020.

De planvoorbereiding voor het verhogen van de piekdoorvoer door het Loonerdiep-Taarlooschediep loopt.

4.7.3. De planuitwerking en voorbereiding van deelgebied Paardetangen en deelgebied De Branden is in volle gang. Het in uitvoering zijnde deelgebied Tusschenwater heeft enige vertraging opgelopen, maar de waterberging is vanaf half januari 2019 inzetbaar.

4.7.4. Eind 2018 is de herziening van het inrichtingsplan Pagediep (uit 2011) gestart, nu in combinatie met kansen in de omgeving van Stadskanaal voor KRW. De omvang van de mogelijke ruimte is nog niet bekend.

Liggen we nog op schema?

4.7.1. Ja.

4.7.2. Ja.

4.7.3. Ja.

4.7.4. Ja.

Programma voldoende water

Beleidsdoel

We zorgen voor voldoende water, nu en in de toekomst, zowel in droge als in natte perioden.

De zorg voor voldoende water betekent dat wij streven naar een optimaal waterbeheer voor de functies in ons gebied. Bij de vaststelling van de gewenste waterpeilen, maken we een zorgvuldige afweging van de belangen van de diverse functies. In natte perioden voeren we water af, in droge perioden zorgen we indien mogelijk voor voldoende water. We zorgen er voor dat de wateroverlast beperkt blijft tot het afgesproken, aanvaardbare niveau. Wij voorkomen wateroverlast door bodemdaling en we geven op proactieve wijze advies aan gemeenten om wateroverlast in stedelijk gebied zoveel mogelijk te voorkomen. We onderhouden de watergangen zodanig dat de aan- en afvoerfunctie van de watergangen gegarandeerd blijft en houden daarbij zoveel mogelijk rekening met de ontwikkeling en het behoud van natuurwaarden en ecologische belangen. Tevens zorgen we voor voldoende waterdiepte voor de scheepvaart.

Ambitie voor 2021

In 2021 zijn de inundatieknelpunten opgelost. We hebben een werkwijze voor de omgang met veenoxidatiegebieden, we hebben vastgesteld hoe we omgaan met functie volgt peil in de beekdalen van Drenthe en we hebben met het Rijk, de provincies en de gebruikers afspraken gemaakt over de beschikbaarheid van water in droge perioden (voorzieningsniveau).

Het programma voldoende water is in tien onderwerpen opgedeeld. Om ons beleidsdoel en de ambities op het gebied van voldoende water te realiseren worden de volgende maatregelen (acties) per onderwerp in deze meerjarenperiode genomen.

1. Afstemming peilen op functies (5.1)

Acties		Gereed
5.1.4.	Nieuwe toetsing van ons watersysteem aan de inundatienormen	2018
5.1.5.	Oplossing van de resterende 180 ha inundatieknelpunten	2020 ³

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.1.4. De toetsing is vervangen door stresstests wateroverlast in stedelijk gebied en een pilot over piekbuien in landelijk gebied. Pilot in landelijk gebied start in 2018.

5.1.5. De analyse van inundatieknelpunten gebeurt op basis van peilbesluiten. De resterende knelpunten lossen we op tijdens dit peilbesluitproces.

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.1.4. Stresstests stedelijk gebied worden in het kader van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie in 2019 uitgevoerd door de gemeenten in samenwerking met ons. Door de gemeente Groningen is dit al gebeurd.

In 2018 is een pilotstudie afgerond naar de oorzaken van wateroverlast door piekbuien in landelijk gebied. De uitkomsten nemen we mee in ons beleid en beheer van het watersysteem.

5.1.5. De resterende inundatieknelpunten liggen in veenoxidatiegebieden. We wachten op de uitkomsten van de pilots veenoxidatie in Valthermond en Hongerige Wolf.

³ Was oorspronkelijk 2021.

Liggen we nog op schema?

5.1.4. Nee. De stresstesten van de gemeenten dienen voor 2020 uitgevoerd te zijn. De beleidsvertaling en vervolgacties van het onderzoek 'wateroverlast landelijk gebied' zullen worden voortgezet in 2019. Datum gereed wordt 2020.

5.1.5. Ja, maar dat is wel afhankelijk van de vordering van de pilots. Op de pilotgebieden na zijn alle inundatieknelpunten opgelost.

2. Wateroverlast door veenoxidatie (5.2)

Acties		Gereed
5.2.1.	Opstellen en Implementatie werkwijze voor peilbesluiten in de veenoxidatie aandachtsgebieden	2019 ⁴
5.2.3.	Peilbesluiten in veenoxidatie aandachtsgebieden opstellen	2019 ⁵
5.2.4.	Samen met de provincies onderzoeken in welke gebieden er kansen liggen om veenoxidatie te vertragen en wat daarvoor moet gebeuren om dat mogelijk te maken	2018 ⁶

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.2.1. Dit wordt opgepakt na de uitvoering van de pilot in Valthermond.

5.2.3. Afhankelijk van de discussies rondom veenoxidatie ronden we deze peilbesluiten af in 2018/19. We wachten op de implementatie van de werkwijze voordat we deze peilbesluiten gaan opstellen.

5.2.4. De kartering van de veengebieden is pas april 2018 afgerond. Dan kunnen we bodemdalingsprognoses maken en met provincies bepalen wat de strategie wordt.

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.2.1. De pilot veenoxidatie Valthermond heeft in 2018 geleid tot verdere afstemming met belanghebbenden in het pilotgebied en met de partners, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Het opstellen van scenario's en de uitwerking van alternatieven in een kosten / baten analyse is eind 2018 gestart.

5.2.3. We hebben meegedacht in de gebiedsprocessen voor de veenoxidatiegebieden. Deze zijn nog niet afgerond.

5.2.4. In 2018 is de kartering uitgevoerd (4420 boringen) en zijn de kaarten (veendiktes, prognose bodemdalingskaarten) gemaakt en is het DB en de provincie Groningen hierover geïnformeerd.

Liggen we nog op schema?

5.2.1. Nee. De pilot veenoxidatie Valthermond heeft meer weerstand (bestuurlijk) gekend en daardoor meer afstemming nodig gehad dan verwacht. Hierdoor is de pilot later begonnen en daarmee kost het opstellen van de werkwijze meer tijd.

5.2.3. Nee. We kunnen pas starten als we de gebiedsprocessen voor de veenoxidatiegebieden hebben afgerond. Het afronden in 2019 wordt nu moeilijk.

5.2.4. Nee. Datum gereed wordt 2021.

3. Wateroverlast door gas- en zoutwinning (5.3)

Acties		Gereed
5.3.1.	Uitvoering maatregelen Zuidlaardermeer/Drents Diep	2021

⁴ Was oorspronkelijk 2016.

⁵ Was oorspronkelijk 2017. Eerst moeten de pilots Valthermond en Hongerige Wolf zijn afgerond.

⁶ Was oorspronkelijk 2016.

5.3.3.	Update noodzakelijke maatregelen gas- en zoutwinning	2021
---------------	--	------

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.3.1. In 2018 wordt voor de KRW in samenhang met de bodemdalingsmaatregelen en in samenwerking met andere overheden en beheerders het uitvoeringsprogramma opgesteld. De revitalisering van de rietoevers is daarin opgenomen.

5.3.3. De update wordt jaarlijks bijgehouden en bijgewerkt.

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.3.1. In 2018 zijn alle gebiedspartners nogmaals benaderd om opgaven te benoemen die te koppelen zijn aan de waterschapsopgaven voor het Zuidlaardermeer. Op basis hiervan is een eerste concept maatregelenplan opgesteld, die is besproken met de partners. Hierin is een inschatting gemaakt van het financiële aandeel van de bodemdaling door gaswinning.

5.3.3. De calamiteit (breuk in een zoutdak bij Tripscompagnie) van Nedmag heeft geleid tot versnelde en verdergaande bodemdaling door zoutwinning. Bestuurlijk en ambtelijk overleg hierover heeft plaatsgevonden. De gevolgen voor het watersysteem zijn aanzienlijk, met als gevolg dat er aanvullende maatregelen in de waterhuishouding nodig zullen zijn. Een nader onderzoek hiernaar volgt nog. Eind 2018 heeft Nedmag een nieuw winningsplan ingediend bij het Ministerie van EZK.

Liggen we nog op schema?

5.3.1. Ja. Ons streven was om het maatregelenplan in 2018 afgerond te hebben. Dit is niet geheel gelukt, er is alleen een conceptplan opgesteld. De bedoeling is dat het plan in de eerste helft van 2019 met inbreng van partners en belanghebbenden wordt afgerond en vastgesteld. Dit actiepunt heeft een relatie met 6.4.3. opstellen inrichtingsplan Zuidlaardermeer.

5.3.3. Ja. Als waterschap willen we wel gaan afwegen in hoeverre de verdere bodemdaling door de calamiteit en het uitbreiden en inrichten van nieuwe putten voor commerciële delfstoffen, het watersysteem raakt en of we daar nog in mee willen gaan.

4. Wateroverlast stedelijk gebied (5.4)

Actie		Gereed
5.4.1.	Samen met de gemeenten noodzakelijke maatregelen uitvoeren in het stedelijk gebied	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.4.1. In Hoogezand-Sappemeer wordt een deel van de wateropgave in het kader van de wijkvernieuwing Gorecht West gerealiseerd.

Door de gemeente Emmen wordt een Regenwaterstructuurplan opgesteld om wateroverlast te voorkomen en knelpunten op te lossen. Het stroomgebied van Hunze en Aa's is in beeld als oplossing voor de kern Emmen.

De herinrichting van Bosbeek-Nijlandsloop met daarin extra berging voor stedelijke wateropgave (trekker gemeente Assen) start.

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.4.1. De gemeente Midden Groningen heeft in Hoogezand bij de wijkvernieuwing Gorecht West een deel van de wateropgave ingepast. Het wijkvernieuwingsplan is in uitvoering en zal in meerdere jaren worden gerealiseerd.

De gemeente Emmen heeft een regenwaterstructuurplan opgesteld voor de probleemwijken met wateroverlast: de wijken Angelslo, Emmerhout en Emmerschans. Ons stroomgebied is daarbij niet meer in beeld als afvoer van overtollig regenwater in extreme situaties.

Binnen de herinrichting van Bosbeek-Nijlandsliep (trekker gemeente Assen) is de geplande 8000 m³ berging voor stedelijke wateropgave gerealiseerd.

Liggen we nog op schema?

5.4.1. Ja.

5. Droogte in de zomer/wateraanvoer (5.5)

Acties		Gereed
5.5.2.	Flexibel peilbeheer toepassen in nieuwe woonwijken en nieuwe meren	2021
5.5.3.	Bepalen van waterconserveringsmaatregelen op onder andere het Drents Plateau	2019 ⁷
5.5.4.	Stimuleren waterconserveringsmaatregelen	2021
5.5.5.	Vaststellen voorzieningenniveau voor wateraanvoer door het waterschap	2021
5.5.6.	Stimuleren van efficiënt watergebruik en verminderen watervraag	2021 ⁸
5.5.7.	Optimaliseren interne waterverdeling en eventueel aanpassing van infrastructuur	2021
5.5.8.	Ontwikkelen van beleid voor nieuwe (industriële) gebruikers van zoet water	2020

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.5.2. Wordt waar mogelijk in projecten meegenomen.

5.5.3. Is onderdeel van onderzoek naar beregenen uit grondwater en de mogelijke compenserende effecten van conserveringsmaatregelen in het Drentse Aa gebied. Dit wordt afgerond in 2018.

5.5.4. Wordt waar mogelijk in projecten en pilots meegenomen. Als punt 5.5.3. is afgerond wordt in 2018 een maatregelenplan opgesteld voor het Drentse Aa gebied.

5.5.5. Onderzoek naar kosten en baten van vergrootte aanvoergemalen loopt en wordt in 2018 afgerond.

5.5.6. Wordt waar mogelijk in projecten en pilots meegenomen. In 2018 onder andere in het project Spaarwater II en in de pilots met druppelirrigatie in Drenthe.

5.5.7. Is gekoppeld aan het onderzoek bij punt 5.5.5.

5.5.8. Dit gaan we in 2018 samen met de provincies opstarten.

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.5.2. Er waren geen projecten waarin we flexibel peilbeheer konden toepassen.

5.5.3. De studie naar beregenen uit grondwater in het Drentse Aa gebied is in 2018 afgerond. De conclusie is dat in principe kan worden beregend uit grondwater, behalve in een beschermingszone van 500 meter om natte natuurgebieden en mits niet meer dan 50 mm/jaar wordt onttrokken. Dit moet nog worden vertaald in beleid, omdat hiervoor extra handhaving nodig zal zijn. Daarna zal de keurkaart voor beregenen uit grondwater worden aangepast.

De studie heeft de volgende kansrijke conserveringsmaatregelen opgeleverd: omzetten van naaldbos naar loofbos of heide, verhogen van de bodem van de beken en verhogen van het drainageniveau voor nieuwe buisdrainage. De uitvoerbaarheid van deze maatregelen wordt in 2019 verder onderzocht onder andere voor wat betreft de uitvoeringskosten. Op basis daarvan zullen ze in voorstellen voor nieuw beleid worden opgesteld.

De waterconserveringsmaatregel omzetten van naaldbos zal worden gepromoot bij met name de provincie Drenthe en Staatsbosbeheer.

⁷ Was oorspronkelijk 2021. De studie beregenen uit grondwater Drentse Aa is in 2018 af.

⁸ Was oorspronkelijk 2018. Kan pas starten na afronding van het onderzoek naar kosten-baten van aanpassen aanvoergemalen dat bij punt 5.5.5. wordt afgerond in 2018.

5.5.4. Zie bij 5.5.3.

5.5.5. Het onderzoek naar kosten en baten van vergrootte aanvoergemalen is in 2018 afgerond. In 2019 wordt dit onderzoek nog aangevuld met een evaluatie van de ervaringen van de droge zomer van 2018. Op basis hiervan zullen voorstellen in het nieuwe WBP (Waterbeheerprogramma) worden opgenomen voor aanpassen van infrastructuur en voor het voorzieningenniveau / waterbeschikbaarheidsniveau in ons gebied.

5.5.6. De studie Spaarwater II is eind 2018 afgerond. Met name aangepaste drainage lijkt in ons kustgebied kansrijk om droogteschade te verminderen in gebieden met brak grondwater. De opslag van neerslagoverschot in de brakke ondergrond blijkt technisch mogelijk, maar is in ons gebied nu nog te duur. Ook voor een relatief hoogrenderend gewas als pootaardappelen. Bovendien is het systeem door de vele techniek nog vrij storingsgevoelig.

Onderzoek naar druppelirrigatie geeft aan dat dit voor hoog renderende gewassen een haalbare manier is om efficiënter met water, nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen om te gaan.

5.5.7. Zie bij 5.5.5.

5.5.8. In 2018 is afgesproken dat dit in 2019 opgestart wordt door en samen met de provincie Groningen.

Liggen we nog op schema?

5.5.2. Ja.

5.5.3. Ja.

5.5.4. Ja. De actie is wel een continue opgave geworden.

5.5.5. Ja.

5.5.6. Ja. De actie is wel een continue opgave geworden.

5.5.7. Ja.

5.5.8. Ja.

6. Verdroogde natuurgebieden (5.6)

Acties		Gereed
5.6.1.	Bepalen mogelijkheden versnelling aanpak verdroogde gebieden door waterschap	2021 ⁹
5.6.2.	Uitvoering van de restantopgave NNN (Natuur Netwerk Nederland) voor Groningen	2021
5.6.3.	Uitvoering van een deel van de verdrogingsmaatregelen binnen Natura 2000 Drentsche Aa	2019 ¹⁰
5.6.4.	Opstellen inrichtingsplan voor verdrogingsopgave Oosterbos Emmen	2018

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.6.1. De Provincie Groningen is niet bereid om in Lappenvoort / Oosterland gronden te onteigenen voor natuur/verdroging. De terrein beherende organisaties onderzoeken in overleg met ons of de waterpeilen in een deel van het gebied kunnen worden verhoogd.

5.6.2. Zie de actiepunten 4.7 (vasthouden bovenstrooms) en 6.2 (Herstel van de beek).

5.6.3. Uitvoering van de inrichting Geelbroek in 2018 wordt gestart (trekker Prolander). Planvoorbereiding voor beekverhoging in Zeegserloopje, Anloërdiepje en Taarlooschediep – Loonerdiep.

⁹ Was oorspronkelijk 2016. Verdrogingsbestrijding is door provincies ondergebracht in NNN en Natura2000. Daardoor verschoven in de tijd.

¹⁰ Was oorspronkelijk 2021. Uitvoering kan sneller.

5.6.4. Geen actie van onze kant. Initiatief moet komen van eigenaren (Staatsbosbeheer en Landgoed Scholtenszathe).

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.6.1. De problematiek is meerdere keren op bestuurlijk niveau besproken met de provincies Groningen en Drenthe. De provincies Groningen en Drenthe hebben Prolander de opdracht gegeven een plan uit te werken voor dit gebied.

5.6.2. Zie actiepunt 4.7.1.

5.6.3. Het omgevingsproces in de planuitwerking voor Geelbroek (trekker Prolander) heeft meer tijd gevraagd. Uitvoering is nu voorzien in 2019/2020.

De planvoorbereiding voor beekverhoging Zeegserloopje, Anloërdiepje en Loonerdiep - Taarlooschediep loopt.

5.6.4. Geen acties.

Liggen we nog op schema?

5.6.1. Ja.

5.6.2. Ja.

5.6.3. Ja. De datum is abusievelijk op 2019 gezet. Dat moet 2021 blijven.

5.6.4. Ja. Actiepunt vervalt. Wij nemen hierin geen initiatief.

7. Natura 2000 (5.7)

Acties		Gereed
5.7.1.	Uitvoering revitalisering rietoevers Zuidlaardermeer (zie KRW maatregel)	2021
5.7.2.	Uitvoering van beekbodemplanverhoging Loonerdiep-Taarlooschediep, deel van Zeegserloopje en Anloërdiepje (zie KRW maatregel)	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.7.1. In 2018 wordt voor de KRW in samenhang met de bodemdalingsmaatregelen het uitvoeringsprogramma opgesteld. De revitalisering van de rietoevers is daarin opgenomen.

5.7.2. De planvoorbereiding start dit jaar.

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.7.1. Het opstellen van het maatregelplan is in volle gang. Het eerste concept is gereed. Zie ook actiepunt 5.3.1. en 6.4.3.

5.7.2. De planvoorbereiding voor beekverhoging Zeegserloopje, Anloërdiepje en Loonerdiep-Taarlooschediep loopt.

Liggen we nog op schema?

5.7.1. Ja.

5.7.2. Ja.

8. Grondwater (5.8)

Actie		Gereed
5.8.1.	Samen met provincies een nota grondwaterbeheer opstellen met daarin: - beschrijving van de visie (doelen/ambities) op het beheer van het grondwater-systeem - afspraken met provincies over samenwerking - inventarisatie van problemen die op korte termijn moeten worden aangepakt - concrete acties om die problemen op te lossen.	2019 ¹¹

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.8.1. Dit jaar pakken we het grondwaterbeheer met de provincies op.

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.8.1. In 2018 hebben we een inventarisatie uitgevoerd van onze taken en verantwoordelijkheden op dit gebied. In 2019 gaan we afspraken maken met de provincies over samenwerking.

Liggen we nog op schema?

5.8.1. Ja.

9. Onderhoud watergangen en vaarwegen (5.10)

Actie		Gereed
5.10.1.	Toetsing/herziening status van watergangen en schouwsloten	2020 ¹²

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

5.10.1. In 2017 is de hydrologische toetsing afgerond. We ronden in 2018 de gebiedsanalyses af, waarna we kunnen starten met het herzien van de status hoofdwatgang naar schouwslot.

Wat hebben we gedaan in 2018?

5.10.1. In 2018 is hiervoor een voorstel voorgelegd aan het algemeen bestuur. Dit voorstel is aangehouden. In de loop van 2019 wordt een nieuw voorstel voorgelegd aan het algemeen bestuur.

Liggen we nog op schema?

5.10.1. Ja. De toetsing is afgerond, we hebben de status van de watergangen in beeld.

¹¹ Was oorspronkelijk 2018

¹² Was oorspronkelijk 2018. Toetsing is in 2017 afgerond. Uitvoeren in 2020 pas afgerond.

Programma schoon en ecologisch gezond water

Beleidsdoel

We zorgen voor schoon en ecologisch gezond water, waarin systeemspecifieke dieren en planten voorkomen.

De zorg voor ecologisch gezond water omvat een grote diversiteit aan watertypen. Dit zijn allereerst de grotere beken, kanalen en meren, waarvoor binnen de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen en maatregelen zijn opgesteld. Daarnaast betreft dit zwemwater en ook het stelsel van kleinere watergangen voor de aan- en afvoer van water. Wij geven als waterschap advies aan gemeenten over stedelijke wateren en we adviseren de provincie over de zwemwaterkwaliteit. Voor ecologisch gezonde wateren zijn vooral de hydromorfologische inrichting en de fysisch-chemische samenstelling van het water van belang. Wij zorgen voor de zuivering van rioolwater. De kwaliteit van het gezuiverde water, dat op oppervlaktewater wordt geloosd, voldoet aan de wettelijke normen.

Ambitie voor 2021

In 2021 zijn de inrichtingsmaatregelen voor de KRW voor 80% gereed. We zien een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit, de gewasbeschermingsmiddelen laten alleen nog incidentele overschrijdingen zien, de zwemwateren hebben een goede bacteriologische kwaliteit, de zuiveringen dragen bij aan het behalen van de waterkwaliteitsdoelen en op een aantal locaties leveren we indien dit economisch rendabel is energie of produceren we grondstoffen.

Het programma schoon en ecologisch gezond water is in negentien onderwerpen opgedeeld. Om ons beleidsdoel en de ambities op het gebied van schoon en ecologisch gezond water te realiseren worden de volgende maatregelen (acties) per onderwerp in deze meerjarenperiode genomen.

1. Kaderrichtlijn Water (6.1)

Acties		Gereed
6.1.2.	Tussentijdse evaluatie toestand en doelbereik	2018
6.1.3.	Status van het nieuwe Woldmeer (al dan niet KRW-lichaam beoordelen)	2018
6.1.4.	Vaststellen nieuw maatregelenplan voor Stroomgebiedsbeheerplan (SGBP) 2022-2027	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.1.2. Eind 2018 gaan we naar het algemeen bestuur met de inschatting van het doelbereik en mogelijke oplossingen om de doelen te bereiken. Deze uitkomst wordt de input voor het gebiedsproces van 2019.

6.1.3. In 2018 bepalen we wanneer het Woldmeer officieel opgenomen zal worden als waterlichaam. De KRW-monitoring is al wel gestart. Deze zal voor fytoplankton ook in 2018 plaatsvinden.

6.1.4. In 2018 beginnen we met de voorbereidingen voor de gebiedsprocessen voor het stroomgebiedsplan 2022 – 2027, die we in 2019 gaan houden.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.1.2. We hebben op 19 september 2018 de resultaten van KRW doelbereik aan het algemeen bestuur gepresenteerd. Deze resultaten zijn ook besproken met de provincies. In het voorjaar van 2019 zal een AB voorstel met de resultaten worden gemaakt.

6.1.3. Bij de evaluatie KRW doelbereik wordt voorgesteld dat we de komende planperiode het Woldmeer nog niet als KRW lichaam gaan opvoeren, omdat de wijk Meerstad en dus het Woldmeer

de komende jaren nog in ontwikkeling is. We voeren al wel KRW monitoring uit in het Woldmeer. De status van het Woldmeer nemen we mee in het aangekondigde AB voorstel in het van voorjaar 2019 over KRW doelbereik.

6.1.4. We zijn met KRW doelbereik en de watersysteemanalyses volop bezig met de voorbereidingen voor het gebiedsproces van het SGBP 2022-2027. Op 12 en 13 november is een werksessie voor Waterdrager gehouden. Deze dient ook ter voorbereiding op de gebiedsprocessen.

Liggen we nog op schema?

6.1.2. Nee. Actiepunt wordt in het voorjaar van 2019 afgerond.

6.1.3. Nee. Actiepunt wordt in het voorjaar van 2019 afgerond.

6.1.4. Ja.

2. Herstel van de beek (6.2)

Acties			Gereed
6.2.1.	Westerwoldse Aa	15 km hermeandering	2019 ¹³
6.2.2.	Drentsche Aa	4 km hermeandering	2021
		3 stuks beekpeilverhoging	2021
6.2.3.	Hunze	17 km hermeandering	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.2.1. Start uitvoering traject Renneborg-Ter Walslage (directie Prolander).

6.2.2. Planvoorbereiding hermeandering Rolderdiep (trekker Prolander) en planvoorbereiding voor beekverhoging in het Zeegserloopje, het Anloërdiepje en het Taarlooschediep - Loonerdiep.

6.2.3. In 2018 is de planuitwerking en voorbereiding van deelgebied Paardetangen (ca. 1,5 km) en deelgebied De Branden (ca. 3 km) in volle gang. Het in uitvoering zijnde deelgebied Tusschenwater (2 km) wordt in 2018 afgerond.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.2.1. Zie actiepunt 4.7.1.

6.2.2. De planvoorbereiding voor de herinrichting voor het Rolderdiep (trekker Prolander) inclusief hermeandering, is gestart maar is afhankelijk van het beschikbaar krijgen van de gronden voor natuurinrichting. De voortgang is hiervan afhankelijk en is daardoor moeilijk voorspelbaar. Met de gemeente Assen en met Defensie is nader afgestemd over de hermeandering van het Witterdiep. De plannuitwerking wordt in 2019 gezamenlijk gedaan met ons waterschap als trekker. De planvoorbereiding voor de beekverhoging van het Zeegserloopje, het Anloërdiepje en het Loonerdiep - Taarlooschediep loopt.

6.2.3. De planuitwerking en voorbereiding van deelgebied Paardetangen en deelgebied De Branden is in volle gang. Het in uitvoering zijnde deelgebied Tusschenwater heeft enige vertraging opgelopen, maar zal begin 2019 worden afgerond.

Liggen we nog op schema?

6.2.1. Nee. Het project is in 2020 afgerond.

6.2.2. De hermeandering van het Rolderdiep zal naar verwachting niet voor 2021 worden gerealiseerd maar in de volgende planperiode 2022 – 2027. De hermeandering van het Witterdiep zal naar verwachting uiterlijk in 2021 worden gerealiseerd.

6.2.3. Nee, het project loopt uit tot 2023.

¹³ Was oorspronkelijk 2018. De voorbereiding door prolander heeft meer tijd gekost.

3. Natuurvriendelijke oevers in kanalen (6.3)

Acties			Gereed
	Aanleg natuurvriendelijke oevers:		
6.3.1.	Kanalen Westerwolde (waarvan 3.5 km gereed)	12 km	2021
6.3.2.	Kanalen Fiemel	3,4 km	2018
6.3.4.	Kanalen Duurswold	2,7 km	2020
6.3.5.	Kanalen Hunze/Veenkoloniën	8 km	2021
6.3.6.	Noord-Willemskanaal	3 km	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.3.1. Kanalen Westerwolde

De voorbereiding starten en zo mogelijk beginnen met de uitvoering van ca.10 km NVO in de Groningse KRW kanalen in Westerwolde.

6.3.2. Kanalen Fiemel

In 2017 is de voorbereiding gestart. De oplevering van de totale 3,4 km wordt verwacht in 2018.

6.3.4. Kanalen Duurswold

Ter hoogte van Tjuchem is een lengte van 250 m NVO in voorbereiding.

6.3.5. Kanalen Hunze/Veenkoloniën

De voorbereiding starten en zo mogelijk beginnen met de uitvoering van NVO in de Groningse KRW kanalen in de Veenkoloniën.

6.3.6. Noord-Willemskanaal

Planvoorbereiding en inventarisatie van potentiële locaties vindt dit jaar plaats.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.3.1. De werkvoorbereiding, aanbesteding en gunning (eind 2018) voor het uitvoeren van ca.10 km NVO in de Groningse kanalen Westerwolde (ca. 3,5 km) en Hunze-Veenkoloniën (ca. 6,5 km).

6.3.2. Het aanleggen van NVO's langs het Afwateringskanaal van Fiemel is in 2018 gestart, in combinatie met baggeren van het kanaal en de reconstructie van de oevers. Dit gehele project is in 2018 nog niet geheel afgerond. Door onderzoek naar niet gesprongen explosieven is het project vertraagd. Wel is een kans benut om 2 kilometer extra NVO aan te leggen.

6.3.4. De voorbereiding heeft geresulteerd in een inrichtingsschets. Momenteel wordt aan de financiering (subsidieaanvraag) gewerkt.

6.3.5. De opgave wordt in combinatie met actiepunt 6.3.1. (kanalen Westerwolde) opgepakt. Zie de toelichting bij 6.3.1.

6.3.6. De inventarisatie van potentiële locaties voor natuurvriendelijke oevers in het Noord-Willemskanaal heeft plaatsgevonden. De planuitwerking zal deels worden gedaan als onderdeel van een meer integrale planontwikkeling door Prolander voor Lappenvoort-Oosterland-Glimmermade. Voor de overige delen wordt de nadere planvoorbereiding in 2019 opgepakt door het waterschap.

Liggen we nog op schema?

6.3.1. Ja. De resterende opgave voor de kanalen Westerwolde en Hunze-Veenkoloniën is ca. 7 km. De voorbereiding voor de locatiekeuze volgt begin 2019.

6.3.2. Nee. Het afronden van het aanleggen van NVO's vindt plaats in de eerste maanden van 2019.

6.3.4. Ja.

6.3.5. Ja.

6.3.6. Ja.

4. Herstel van meren (6.4)

Acties		Gereed
6.4.2.	Opstellen herstelplan Hondshalstermeer	2018
6.4.3.	Opstellen inrichtingsplan Zuidlaardermeer	2018
6.4.4.	Inrichting rietoevers Zuidlaardermeer	2021
6.4.5.	Inrichting moeraszone Wolfsbarge II bij het Zuidlaardermeer	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.4.2. Op basis van de uitkomsten van onderzoeken en analyses in 2017, wordt in 2018 een start gemaakt met een herstelplan.

6.4.3. In 2018 wordt voor de KRW in samenhang met de bodemdalingsmaatregelen en in samenwerking met andere overheden en beheerders het uitvoeringsprogramma opgesteld. De revitalisering van de rietoevers is daarin opgenomen.

6.4.4. Zie actiepunt 6.4.3.

6.4.5. De inrichting is afhankelijk van de beschikbaarheid van de gronden. De actie hiervoor ligt bij de provincie Groningen.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.4.2. Met de uitkomsten van een watersysteemanalyse en berekeningen van het effect van mogelijke maatregelen is een inrichtingsplan opgesteld. Het aanleggen van een palenrij van ca. 1.600 meter moet voor luwe zones zorgen. Dit plan is in december aan het AB voorgelegd. Het AB heeft de benodigde middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van diverse maatregelen. Tevens is het aanvragen van POP3-subsidie voorbereid. Dit wordt begin 2019 ingediend.

6.4.3. In 2018 zijn alle gebiedspartners nogmaals benaderd om opgaven te benoemen die te koppelen zijn aan de waterschapsopgaven voor het Zuidlaardermeer. Op basis hiervan is een eerste concept maatregelenplan opgesteld, die is besproken met de partners. Hierin is een inschatting gemaakt van het financiële aandeel van de bodemdaling door gaswinning.

6.4.4. Zie actiepunt 6.4.3.

6.4.5. Er zijn nog geen gronden vrijgemaakt voor inrichting door de provincie Groningen. Daarom is de inrichting nog niet gestart.

Liggen we nog op schema?

6.4.2. Ja. Het actiepunt zelf is afgerond. Het uitvoeren van KRW-maatregelen voor het Hondshalstermeer stond aanvankelijk gepland voor de periode 2022-2027. Met een voorziene uitvoering in 2019-2020 liggen we voor op schema.

6.4.3. Nee. De bedoeling was op het maatregelenplan in 2018 afgerond te hebben. Dit is niet geheel gelukt, er is alleen een conceptplan opgesteld. De bedoeling is dat het plan in de eerste helft van 2019 met inbreng van partners en belanghebbenden wordt afgerond en vastgesteld.

6.4.4. Nee. Zie actiepunt 6.4.3.

6.4.5. Ja.

5. Vismigratie (6.5)

Acties		Gereed
	Realisering vispassages:	
6.5.2.	Westerwolde 8 vispassages	2019 ¹⁴
6.5.3.	Drentsche Aa 2 vispassages	2021
6.5.4.	Hunze 7 vispassages	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.5.2. De vispassage in het Veelerdiep voorbereiden en uitvoeren. De resterende 7 passages in maken allemaal deel uit van de herinrichting van de Ruiten Aa in Westerwolde. Deze vallen onder het Waddenfondsproject "Tussen Aa's en Zee" en worden in 2018 uitgevoerd, afronding in 2019.

6.5.3. Beide passages zijn onderdeel in de planvoorbereiding voor de hermeandering Rolderdiep.

6.5.4. Drie passages worden in 2018 in de planuitwerking en voorbereiding van deelgebied Paardetangen en deelgebied De Branden meegenomen.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.5.2. De vispassage Veelerdiep is aangelegd. Met het uitvoeren van het laatste traject NNN Westerwolde, Renneborg-Ter Walslage, waarin de resterende 7 vispassages worden meegenomen is gestart.

Zie ook de acties 4.7.1. en 6.2.1.

6.5.3. Het vispasseerbaar maken (2 vispassages), maakt onderdeel uit van de herinrichting van het Rolderdiep. De planvoorbereiding hiervoor (door Prolander) is gestart maar is afhankelijk van het beschikbaar krijgen van de gronden voor natuurinrichting. De voortgang is hiervan afhankelijk en moeilijk voorspelbaar.

6.5.4. Deze vispassages zijn onderdeel van planuitwerkingen. Zie ook de actiepunten 4.7.3 en 6.2.3.

Liggen we nog op schema?

6.5.2. Ja.

6.5.3. Nee. De herinrichting van het Rolderdiep, en daarmee het realiseren van de vispasseerbaarheid, zal naar verwachting niet voor 2021 worden gerealiseerd maar in de volgende planperiode 2022 – 2027.

6.5.4. Nee, loopt door koppeling met 6.2.3. (Hunze) uit tot 2023.

6. Nutriënten (6.6)

Acties		Gereed
6.6.1.	Bepalen maatregelen reductie fosfaat-nalevering uit de bodem in Drentsche Aa en Hunze	2019 ¹⁵
6.6.2.	Bepalen van noodzaak eventuele verdere fosfaatreductie in kanaal Fiemel	2018 ¹⁶

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.6.1. We maken risicokaarten voor uit- en afspoeling van N (natrium) en P (fosfor) in de Hunze en van P en Gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa. We rekenen de effecten door van

¹⁴ Was oorspronkelijk 2018.

¹⁵ Was oorspronkelijk 2017. De resultaten van Topsoil worden opgeleverd in 2019.

¹⁶ Was oorspronkelijk 2017.

maatregelen en scenario's op vermindering uit- en afspoeling uit landelijk gebied voor de Drentsche Aa.

6.6.2. Analyseren van de grondwatergegevens die over 2016 en 2017 zijn verzameld in polder Fiemel. De grondwatergegevens in combinatie met de water – en stoffenbalans die in 2017 is opgesteld van polder Fiemel moet duidelijkheid geven in hoeverre de fosfaatreductie mogelijk is.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.6.1. De risicokaarten zijn opgeleverd voor nutriënten in het Hunze gebied en voor P en Gewasbeschermingsmiddelen in het Drentsche Aa gebied. Het doorrekenen van maatregelen en klimaatscenario voor de Drentsche Aa vindt plaats in eerste helft 2019.

6.6.2. De grondwaterresultaten bevestigen dat de hoge fosfaatconcentraties gemeten in polder Fiemel een natuurlijke oorzaak heeft. Fosfaat reducerende maatregelen hebben hierdoor slechts een geringe invloed op de waterkwaliteit. De grondwatergegevens in combinatie met de water – en stoffenbalans worden gebruikt als onderbouwing voor het aanpassen van het doel voor fosfaat.

Liggen we nog op schema?

6.6.1. Ja.

6.6.2. Ja. Actiepunt is afgerond.

7. Gewasbeschermingsmiddelen (6.8)

Acties		Gereed
6.8.1.	Monitoring gewasbeschermingsmiddelen op KRW-meetpunten	2021
6.8.2.	Maatregelen in Glastuinbouwgebieden samen met LTO Glaskracht	2021
6.8.3.	Waar mogelijk faciliteren we de aanleg van akkerranden	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.8.1. We continueren de monitoring van gewasbeschermingsmiddelen op de KRW-meetpunten.

6.8.2. Advisering aan tuinders over interne waterstromen en mogelijkheden tot beperking van emissies (gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten) in het restwater, waarbij bij tuinders, die niet in de advisering zijn meegenomen, toezicht en handhaving zal plaatsvinden. Start van het onderzoek naar de rol van de rioleringscapaciteit in de omvang van emissies.

6.8.3. Akkerranden langs watervoerende sloten als blauwe dienst worden gerealiseerd in samenwerking met ANOG (Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen) en AND (Agrarische Natuur Drenthe). In de watersystemen Drentsche Aa (ca. 50 km lengte) en Westerwolde (ca. 50 km lengte).

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.8.1. Er is gemonitord.

6.8.2. Het Maatregelprogramma DuurSaam Glashelder draait volop. In oktober is het eerste jaarverslag opgeleverd. Vanuit ons beheergebied doen er 54 bedrijven mee met de bedrijfswaterscan. Met 36 van de 54 bedrijven zijn afspraken gemaakt over de eventueel te nemen emissie maatregelen. Van de 15 bedrijven die niet meedoen met de scan zijn er 5 gecontroleerd vanuit het project toezicht. Het onderzoek naar de rol van de rioleringscapaciteit is gestart en heeft nog geen concrete uitkomsten opgeleverd, deze volgen in 2019. Daarnaast is gestart met het onderdeel kennisdeling. De eerste bijeenkomst had een goede opkomst.

6.8.3. In het watersysteem Drentsche Aa is 55 km gerealiseerd (16,6 hectare). In het watersysteem Westerwolde is 53 km gerealiseerd (18,6 hectare).

Liggen we nog op schema?

6.8.1. Ja.

6.8.2. Ja.

6.8.3. Ja.

8. Verzilting (6.10)

Acties		Gereed
6.10.1.	Bepalen eventuele aanpassing meetlocatie of norm bij overschrijdingen	2018
6.10.2.	Bepalen effect vermindering van doorspoeling op zoutgehalte en ecologie	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.10.1. De meetlocaties zijn inmiddels aangepast. We gaan in 2018 kijken of we de norm voor chloride moeten bijstellen.

6.10.2. De 0-meting in de Oldambtboezem is uitgevoerd in 2016 en afgerond met een rapportage in 2017. Conform het AB-besluit van 7 juni 2017 wordt het doorspoelen in 2017 en 2018 gestopt en worden de effecten hiervan gevolgd door middel van het aangelegde meetnet. In 2019 worden de uitkomsten van het onderzoek teruggekoppeld aan het AB.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.10.1. De meetgegevens 2018 zijn getoetst aan de normen. Door de droogte zien we, ondanks dat we meetpunten meer landinwaarts hebben gelegd, opnieuw overschrijdingen van de norm.

6.10.2. De proef is conform het AB-besluit van 7 juni 2017 uitgevoerd.

Liggen we nog op schema?

6.10.1. Nee, echter door het bijzondere jaar 2018 meten we lokaal op de nieuwe meetlocaties ook overschrijdingen van chloride. In 2019 worden keuzes gemaakt om een meer representatieve locatie voor het gehele waterlichaam te kiezen, dan wel om doelen voor chloride naar boven bij te stellen.

6.10.2. Ja. De uitvoering van de proef ligt op schema, maar de uitzonderlijke weersomstandigheden van de droge zomer van 2018 geven voor dit meetjaar een onvoldoende representatief beeld. Er wordt daarom overwogen de proef met een jaar te verlengen. Hierover zal in het voorjaar van 2019 nog worden gecommuniceerd richting het algemeen bestuur.

9. Vergunningverlening, toezicht en handhaving (6.11)

Actie		Gereed
6.11.1.	Actualiseren beleidsnota vergunningverlening en handhaving op basis van nieuwe Omgevingswet	2020 ¹⁷

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.11.1. De invoering van de nieuwe omgevingswet is uitgesteld. De datum van 1 juli 2019 wordt niet gehaald en de minister van IM zal met een nieuwe planning komen. Het actualiseren zullen we daar op laten aansluiten.

¹⁷ Was oorspronkelijk 2019. Uitstel door relatie met Omgevingswet.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.11.1. De nieuwe invoeringsdatum voor de Omgevingswet is door de minister vastgesteld op 1 januari 2021. Voor het opstellen van de Waterschapsverordening (bepalend voor het actualiseren van de beleidsnota) geldt een overgangstermijn van 2 jaar (moet dus voor 1 januari 2023 zijn vastgesteld). De focus heeft in 2018 vooral gelegen in de implementatie van de Omgevingswet. Het actualiseren van de beleidsnota kan pas vanaf 2019 plaatsvinden.

Liggen we nog op schema?

6.11.1. Ja.

10. Zuiveren (6.13)

Actie		Gereed
6.13.2.	Opheffen van de rwzi Scheve Klap en aansluiten op de rwzi Delfzijl	2020
6.13.3.	Doorvertaling van landelijk beleid naar mogelijke maatregelen terugdringing emissie van microverontreinigingen	2018 ¹⁸
6.13.4.	Verdere ontwikkeling van de rwzi als grondstoffenfabriek voor fosfaat en stikstof	2021
6.13.5.	Optimaliseren van de energieproductiemix (elektriciteit / gas) bij de rwzi's	2019 ¹⁹

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.13.2. Dit jaar geen activiteiten. In 2019 zullen de mogelijkheden mogelijke varianten in kaart worden gebracht en aan het bestuur worden aangeboden.

6.13.3. De mogelijkheden van het terugdringen van microverontreinigingen zal zich toespitsen op de medicijnresten verwijdering. De Hotspotanalyse is nog niet afgerond. Hoe de prioritering gaat plaatvinden is onderdeel van de afronding. Landelijk beleid is nog niet vastgesteld.

6.13.4. Onze activiteiten blijven beperkt tot het volgen van de ontwikkelingen.

6.13.5. De vervanging en optimalisatie van de WKK Scheemda voeren we dit jaar uit en WKK Assen in 2019.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.13.2. Geen concrete actie uitgevoerd.

6.13.3. We hebben een monitoringsprogramma opgezet voor medicijnresten in het effluent van rwzi's en oppervlaktewater.

We volgen landelijk beleid naar aanleiding van de hotspotanalyse en hebben het Atelier Hunze georganiseerd. Hiermee verzamelen we extra informatie over de mogelijke effecten van medicijnresten op de ecologische omstandigheden van oppervlaktewater. Hierdoor kunnen we een wel overwogen keuze maken voor de toekomst.

6.13.4. We hebben zitting in de werkgroep nutriënten van EFGF (Energie Fabriek Grondstoffen Fabriek) om ontwikkelingen op gebied van fosfaat te volgen.

6.13.5. De voorbereiding voor het aanbesteden van de nieuwe WKK's Assen en Scheemda is gestart.

Liggen we nog op schema?

6.13.2. Ja. In 2019 gaan we in samenwerking met een adviesbureau een variantenstudie op hoofdlijnen uitvoeren. Hoofddedachte is dat we voorlopig de rwzi Scheve Klap nog door laten draaien.

¹⁸ Was oorspronkelijk 2017. Het wachten is op het ontwikkelen van landelijk beleid.

¹⁹ Was oorspronkelijk 2021.

We laten de laatste kostenberekening voor aansluiting op de rwzi Delfzijl indexeren en willen de volgende varianten voor vervanging van de zuivering doorrekenen: Nereda (hierbij zuiveren aerobe bacteriën die groeien in compacte korrels, het afvalwater), zuiverende kas, traditioneel en een nader te bepalen variant. Deze variantenstudie wordt in 2019 afgerond. Intussen blijven we de huidige rwzi gebruiken.

6.13.3. Nee. Eerst evalueren we de uitkomsten van het Atelier Hunze. Op dit moment is er nog geen landelijke wet of norm met betrekking tot de verwijdering van medicijnresten en dus ook (nog) geen primaire taak van ons waterschap. De datum gereed loopt dan ook door tot aan het nieuwe waterbeheerprogramma.

6.13.4. Dit is een continu proces zonder concrete doelstellingen geworden.

6.13.5. Ja. Het aanbestedingsproject loopt in samenwerking met Sweco. De aanbesteding vindt plaats in 2019. Het actiepunt is wel een continu proces geworden.

11. Visstandbeheer (6.14)

Actie		Gereed
6.14.1.	Opstellen regionaal aalbeheerplan	2019 ²⁰

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.14.1. Werken aan de achtergrondanalyse behorende bij het regionaal aalbeheerplan.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.14.1. De rapportage aalreservaat Westerwoldsche Aa is afgerond en het onderzoek aan aanbod van glasaal is in uitvoering.

Liggen we nog op schema?

6.14.1. Ja.

12. Exoten (6.15)

Actie		Gereed
6.15.1.	Rapportage van verspreiding en effecten op KRW-doelstellingen van de Gevlekte Amerikaanse Rivierkreeft en Chinese Wolhandkrab	2020 ²¹

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.15.1. Opstarten van het onderzoek naar de verspreiding en effecten van beide diersoorten.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.15.1. Het verzamelen van verspreidingsgegevens van de Gevlekte Amerikaanse Rivierkreeft en de Chinese Wolhandkrab.

Liggen we nog op schema?

6.15.1. Ja.

²⁰ Was oorspronkelijk 2021. Door een betere spreiding van de werkzaamheden in de voorliggende beheerplanperiode kan het plan eerder worden afgerond.

²¹ Was oorspronkelijk 2021. Door een betere spreiding van de werkzaamheden in de voorliggende beheerplanperiode kan het plan eerder worden afgerond.

13. Drinkwateronttrekkingsgebied (6.16)

Actie		Gereed
6.16.1.	Uitvoeren afgesproken maatregelen uit Uitvoeringsprogramma oppervlaktewateronttrekkingen Drentsche Aa	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.16.1. Aan alle maatregelen werken we dit jaar.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.16.1. Van de 10 projecten die onder het UPDA vallen zijn er 8 gestart in 2016 en zijn deels nog gaande. De projecten lopen volgens planning.

Voor twee projecten is de start uitgesteld naar 2019 in overleg met de stuurgroep. Deze projecten worden ingevuld afhankelijk van de uitkomsten van de andere projecten.

Liggen we nog op schema?

6.16.1. Ja.

14. Zwemwater (6.17)

Acties		Gereed
6.17.1.	Bepalen maatregelen ter verbetering van bacteriologische waterkwaliteit	2021
6.17.2.	Uitbreiden monitoring zwemwateren met blauwalgen	2021
6.17.3.	Ondersteunen onderzoek zwemwater / blauwalgenproblematiek	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.17.1. Vooralsnog zijn voor 2018 geen specifieke werkzaamheden gepland (voor de plassen met bacteriologische problematiek zijn maatregelen bepaald in 2016 en 2017).

6.17.2. Ook in 2018 wordt er specifiek onderzoek gedaan naar blauwalgen in een aantal zwemplassen waar blauwalgproblematiek is.

6.17.3. Vooralsnog zijn voor 2018 geen specifieke werkzaamheden gepland. Een en ander is ook afhankelijk van uitkomsten onder actiepunt 6.17.2.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.17.1. Eind 2018 is gesproken met de gemeente Oldambt over de noodzakelijke verbetering van de bacteriologische toestand van het Noordstrand van het Oldambtmeer.

6.17.2. Het jaar 2018 is het laatste jaar dat aanvullend onderzoek is verricht in een aantal plassen waar blauwalgproblematiek is. Als de gegevens opgeleverd zijn, worden deze verwerkt tot een rapportage waarbij er per plas wordt ingegaan op de problematiek en mogelijke aanpak.

6.17.3. In de zwemplas Langebosch is een proef uitgevoerd met extra doorspoelen van water. Problemen met blauwalgen zijn daardoor afgenomen, maar niet volledig verdwenen. In 2019 zal blijken of er een nieuw evenwicht is ontstaan en structurele blauwalgproblemen afnemen.

Liggen we nog op schema?

6.17.1. Ja.

6.17.2. Ja.

6.17.3. Ja.

15. Overige wateren inclusief stedelijk water (6.18)

Acties		Gereed
6.18.1.	Samen met gemeenten vaststellen voor welke stedelijke wateren een streefbeeld en maatregelenpakket wordt opgesteld	2020 ²²

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.18.1. Deze actie wordt uitgevoerd in 2020. Eerst wordt prioriteit gegeven aan de verdere uitwerking van het 10-puntenplan en de resultaten van het project KRW doelbereik.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.18.1. Dit pakken we in 2020 op.

Liggen we nog op schema?

6.18.1. Ja.

16. Waterketen (6.19)

Acties		Gereed
6.19.1.	Opstelling integrale afvalwaterbeleidsplannen	2019
6.19.2.	Invoering integraal meet- en monitoringssysteem	2019

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

6.19.1. In 2018 worden de afvalwaterplannen voor de clusters "Kop van Drenthe" en "Groningen-Haren-Ten Boer" opgesteld. Hiermee zijn alle afvalwaterplannen opgesteld.

6.19.2. Het invoeren is afhankelijk van de gemaakte keuze binnen de waterketen ten aanzien van de wijze van meten en monitoren.

Wat hebben we gedaan in 2018?

6.19.1. Het afvalwaterplan voor de cluster Kop van Drenthe is uitgesteld tot 2019 in verband met de brede samenwerking tussen deze Noord Drentse gemeenten. Drie van de vier gemeenten werken inmiddels intensiever samen op diverse thema's. Dit overstijgt de Waterketen. Het opstellen van het afvalwaterplan vergt daardoor meer tijd. De cluster Groningen-Haren-Ten Boer is door de herindeling vanaf 1-1-2019 één gemeente (Groningen) geworden. Het opstellen van het nieuwe afvalwaterplan zal daarom pas in 2019 worden opgesteld.

6.19.2. Door de regiegroep waterketen is in mei 2018 eindelijk een positief besluit genomen over het regionale project meten en monitoren. Vanaf juli 2018 is een projectteam vanuit Hunze en Aa's bezig met de implementatie. De uitvoering van het project op zich brengt veel werk met zich mee, waarbij we afhankelijk zijn van de medewerking van de gemeenten. Het streven is om de gehele regio medio 2020 te hebben aangesloten zodat vanaf dat moment een integraal beeld van het functioneren van afvalwatersysteem in het gebied Groningen-Noord Drenthe beschikbaar komt.

Liggen we nog op schema?

²² Was oorspronkelijk 2017, later 2018.

6.19.1. Nee. Door ontwikkelingen (zoals herindeling) binnen de gemeente zijn deze afvalwaterplannen uitgesteld. Afronden in 2020 is realistischer. Doordat afvalwaterplannen niet tegelijkertijd in het gebied zijn vastgesteld zullen na 2020 wederom plannen vastgesteld worden en is daarmee een continu proces geworden.

6.19.2. Nee, besluitvorming over dit project heeft circa drie jaar in beslag genomen waardoor het project later dan gewenst is gestart. Planning wordt 2020 en loopt daarna nog een aantal jaren door.

Programma water en ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

We zorgen voor een optimale afstemming tussen water en ruimtelijke ordening en borgen daarbij dat water een meesturende rol heeft in de ruimtelijke ordening.

Ruimtelijke ordening en waterbeheer hebben grote invloed op elkaar. Vroeger moest het water zich aanpassen aan de eisen van de ruimtelijke ordening en de diverse gebruiksfuncties zo goed mogelijk faciliteren. Recente waterproblemen toonden aan dat we wateropgaven niet meer alleen met technische ingrepen kunnen oplossen, maar dat we meer en meer van natuurlijke processen gebruik moeten maken. Dat vraagt echter om ruimte. Bovendien is het onverstandig om zonder meer ruimtelijke bestemmingen te plannen, die op het gebied van waterbeheer niet toekomstbestendig zijn en op een later tijdstip tot extra maatschappelijke ingrepen en kosten leiden. Daarnaast biedt de combinatie met water kansen voor andere maatschappelijke domeinen, bijvoorbeeld recreatie en toerisme. Kortom, water stelt eisen en beperkingen aan de ruimtelijke inrichting, maar biedt aan de andere kant ook mogelijkheden. Om dat bij de ontwikkeling van ruimtelijke visies en plannen goed tot zijn recht te laten komen, is een vroegtijdige, meedenkende en toetsende benadering vanuit het waterschap en samenwerking met provincie en gemeente essentieel. Door de OESO is onlangs een rapport over het waterbeheer in Nederland uitgebracht waarbij ook gewezen is op versterking van de relaties tussen water, landgebruik en ruimtelijke ordening (o.a. integrale gebiedsgerichte aanpak). De door de OESO gesignaleerde versterking van de relaties tussen water, ruimtelijke ordening en landgebruik onderschrijven wij en daar willen we in de praktijk ook naar handelen.

Ambitie voor 2021

In 2021 zijn we vroegtijdig betrokken bij alle ruimtelijke ontwikkelingen en keuzen die relevant voor ons zijn. Klimaatbestendigheid en waterveiligheid zijn volwaardig ingebed in alle ruimtelijke visies en plannen die ons beheergebied raken. Tevens is er samen met de provincies bepaald in welke situaties we het principe van functie volgt peil hanteren in plaats van peil volgt functie.

Het programma water en ruimtelijke ordening is in twee onderwerpen opgedeeld. Om ons beleidsdoel en de ambities op het gebied van water en ruimtelijke ordening te realiseren worden de volgende maatregelen (acties) per onderwerp in deze meerjarenperiode genomen.

1. Prominentere rol voor water (7.1)

Acties		Gereed
7.1.1.	Samen met gemeenten en provincies uitwerken beleid voor ruimtelijke adaptatie conform afspraken uit Deltaprogramma	2020
7.1.2.	Intensivering van ons relatiebeheer met provincies en gemeenten om een vroegtijdige, kansen scheppende en optimale afstemming tussen water en r.o.-functies te realiseren	2021

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

7.1.1. Samen met gemeenten wordt uitvoering gegeven aan de stresstest klimaatadaptatie. Dit loopt door tot en met 2020. Met de provincies wordt ook gesproken over ruimtelijke adaptatie in het landelijk gebied.

7.1.2. Dit doen we onder andere via de stresstest klimaatadaptatie. Hiervoor zijn als pilot aangewezen de stedelijke kernen van Groningen en een gecombineerde pilot Stadskanaal en De Kompanjie (Veendam en Pekela).

We continueren ons periodiek overleg met gemeenten.

Vroegtijdig betrokken worden bij initiatieven vanwege de nieuwe Omgevingswet, zoals het voorbereiden van omgevingsvisies door provincies en gemeenten en daarbij zorgen voor juiste inbreng van wateraspecten.

Wat hebben we gedaan in 2018?

7.1.1. De stresstests zijn in uitvoering.

7.1.2. De pilots Groningen, Stadskanaal en Kompanjie zijn afgerond. Groningen heeft de stresstest volledig afgerond. Stadskanaal en Kompanjie moeten in 2019 verder met de stresstest.

Liggen we nog op schema?

7.1.1. Ja.

7.1.2. Ja.

2. Houdbaarheid "peil volgt functie" (7.2)

Actie		Gereed
7.2.1.	Samen met de provincies werken we een strategie uit rond de discussie 'peil volgt functie – functie volgt peil'	2018 ²³

Wat waren de voorgenomen activiteiten in 2018?

7.2.1. Aan de hand van de uitkomsten van de pilot veenoxidatie en het beekdalenbeleid wordt het gesprek met de provincie Groningen opgestart.

Wat hebben we gedaan in 2018?

7.2.1. Eind 2018 is het overleg met de provincie Groningen opgestart.

Liggen we nog op schema?

7.2.1. Nee. Naar verwachting is de strategie in 2021 bekend.

²³ Was oorspronkelijk 2016. Door de koppeling met veenoxidatie en het beekdalen beleid is dit punt uitgesteld.

Hoofdstuk 1b. Voortgang Coalitieakkoord 2015-2019

Het huidige coalitieakkoord eindigt feitelijk met het vaststellen van deze jaarrekening 2018 in juni 2019. Via de producten uit onze budgetcyclus bent u als algemeen bestuur altijd op de hoogte gehouden van de voortgang van het coalitieakkoord.

Terugkijkend op de afgelopen periode hebben de door het coalitieakkoord gelegde accenten van het beleid van het waterschap vorm gekregen en zijn regelmatig op de agenda van het algemeen bestuur teruggekomen. Duurzaamheid, dierenwelzijn, zuiverings- en slibstrategie, communicatie en waterkwaliteit waren regelmatig terugkerende thema's.

Deze thema's zijn onderdeel van het beleid van het waterschap (geworden) en krijgen daarmee ook in de komende bestuursperiode de nodige aandacht.

Ten aanzien van het coalitieakkoord 2015-2019 is de stand van zaken als volgt:

KRW versnellen

Ten aanzien van het mogelijk versnellen van KRW maatregelen is gebleken dat het project Zuidlaardermeer kansen biedt. Intussen is voor het Zuidlaardermeer een interbestuurlijke stuurgroep geformeerd. De voorbereiding voor het opstellen van het inrichtingsplan Zuidlaardermeer is in volle gang, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau.

In 2017 is het opstellen van het inrichtingsplan concreet gestart. De interbestuurlijke stuurgroep wordt hierbij betrokken. Op dit moment ligt de focus op het creëren van bestuurlijk en ambtelijk commitment.

In 2017 zijn een aantal belangrijke stappen gezet. In 2018 is vanaf de zomer gewerkt aan het samenstellen van het (concept) maatregelplan. In december 2018 was het concept door de projectpartners voor zover gereed gemaakt dat dit met de vertegenwoordigers van de verschillende belangenorganisaties rondom het Zuidlaardermeer kon worden besproken. Hen is gevraagd om mee te denken over de maatregelen die voor hen van belang zijn in het Zuidlaardermeer gebied. Dit overleg heeft 29 januari 2019 plaatsgevonden. De resultaten worden in het maatregelplan verwerkt. In het voorjaar van 2019 wordt het maatregelplan verder afgerond en in een bestuurlijke afstemming met de projectpartners besproken en ter besluitvorming aan de besturen van de betrokken partners voorgelegd. Ook wordt het plan in deze periode met de bodemdalingscommissie besproken.

De monitoring van de realisatie van onze KRW doelen zijn geïntensiveerd. Op 19 september 2018 is een informele discussie gehouden met het algemeen bestuur waarin de resultaten van de evaluatie KRW doelbereik zijn gepresenteerd. In het voorjaar van 2019 volgt een voorstel in het dagelijks bestuur. Dit voorstel zal in juni 2019 in het algemeen bestuur besproken worden.

Samenwerking waterketen

Metten en Monitoren

Waterschap Hunze en Aa's is de faciliterende organisatie voor het project Metten en Monitoren in het afvalwatersysteem. De regiegroep heeft na een zorgvuldige selectieprocedure besloten dit project bij Hunze en Aa's onder te brengen. Alle gemeenten doen mee. Dit is een grote stap voorwaarts in de samenwerking van de waterketen. De gegevens van de hoofdposten van de gemeenten en waterschap Noorderzijlvest (bronhouders) worden gekoppeld aan het data-analyse-systeem van Hunze en Aa's. Op deze wijze kunnen gegevens worden gecontroleerd, gevalideerd en geanalyseerd. Naast de gegevens van de zuiveringskringen kan dit ook worden gecombineerd met neerslag, oppervlaktewater en grondwater informatie. De kwaliteit van de informatie zal in de loop van de tijd

steeds verder toenemen. Op basis hiervan kan de theorie versus praktijk worden beoordeeld en kunnen doelmatige en doelgerichte beleidskeuzes worden gemaakt. Zeker ook in het kader van klimaatmaatregelen. Gestart is met de zuiveringskringen Scheemda en Gieten. Van de hoofdpoot van de gemeente Oldambt worden vanaf 10 januari 2019 dagelijks gegevens automatisch in de H&A database verwerkt. Doel is om medio 2020 alle gemeenten aangesloten te hebben.

Waterkaarten

De waterkaarten zijn voor nagenoeg alle clusters opgesteld, of nagenoeg afgerond. Momenteel wordt invulling gegeven aan een aanvullend project; de waterketenkaart, welke tot doel heeft de gerealiseerde waterkaarten digitaal te ontsluiten zodat altijd actuele data beschikbaar zijn voor de partijen die hiervan gebruik maken. Doel is om de digitale kaarten vanuit het Gegevens Knooppunt Groningen (GKG) te ontsluiten en up-to-date te houden.

Gegevens Beheer (GGB)

Voor de gemeenten in de clusters Groningen Oost, BWME (door herindeling inmiddels samengevoegd tot "gemeente Het Hogeland") en de gemeente Delfzijl worden de statische rioleringsdata in de beheerssystemen ingevoerd en geactualiseerd. Het project wordt uitgevoerd door mensen vanuit de betreffende gemeenten. De projectleider komt uit de gemeente Groningen. Het project is tevens aangewezen als pilotproject vanuit de stichting RioNed ten aanzien van de conversie van data conform het Gegevens Woordenboek Stedelijk Water (GWSW). Voor de uitwisseling van data tussen organisaties is het namelijk noodzakelijk deze data te uniformeren zodat we dezelfde taal spreken.

Stedelijk waterbeheer

In september 2017 is het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie door de Deltacommissaris voorgelegd aan de regering (daarvoor was er de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie). De landelijke afspraken over de aanpak van ruimtelijke adaptatie stedelijk en landelijk gebied staan hierin verwoord. Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie richt zich op het adaptief inrichten in de ruimtelijke ordening context voor de thema's waterveiligheid, wateroverlast, hittestress en droogte. Onderdeel van het Deltaplan is het uitvoeren van klimaatstresstesten voor de 4 thema's in iedere gemeente.

Met vier gemeenten hebben we afgesproken in 2018 twee pilot stresstesten uit te voeren. Dit zijn de gemeenten Groningen/Ten Boer, Veendam/Pekela (samenwerkend in De Kompanjie) en Stadskanaal. In de pilots is onderzocht hoe je het uitvoeren van een stresstest het beste kunt doen, waar je tegenaan loopt en welke partijen je daarbij nodig hebt. De resultaten van de pilots zijn in 2018 in een plenaire bestuurlijke én ambtelijke bijeenkomst gepresenteerd aan de gemeenten. Deze bijeenkomst is vanuit de RBO werkgroep Ruimtelijke Adaptatie georganiseerd, gericht op de provincie Groningen en Noord Drenthe. De bijeenkomst richtte zich op het verstrekken van informatie, ervaringen (o.a. vanuit de pilots) en het vergroten van het urgentiebesef, met name bij gemeenten. De opgedane kennis en informatie is en wordt tevens verspreid in de regio via verschillende kanalen (presentaties tijdens bijeenkomsten/overleggen, e-mail).

Uiterlijk eind 2019 moeten alle gemeenten in Nederland een stresstest uitgevoerd hebben. Het uitvoeren van een stresstest is in sommige gevallen een omvangrijke operatie. Momenteel is elke gemeente of samenwerking van gemeenten bezig met het uitvoeren of opzetten van een stresstest met als doel eind 2019 deze afgerond te hebben. Bij alle stresstest-processen in de regio zit het waterschap momenteel aan tafel en heeft daarmee de mogelijkheid kennis en kunde in te brengen. We hebben met alle gemeenten inmiddels onderhoudsafspraken gemaakt over water in het bebouwde gebied, behalve met de gemeenten Veendam/ Pekela. We zijn bezig met deze gemeenten om onderhoudsafspraken te maken. In het verleden gebruikten wij hiervoor een vastgesteld gemeentelijk waterplan.

Deze gemeenten zijn momenteel nog bezig met het opstellen van een gemeentelijk waterplan. In dit plan wordt de overdracht van hoofdwatertangen in stedelijk gebied naar het waterschap meegenomen. Voor het afronden van de overdracht stedelijk water zijn we afhankelijk van de planning van de gemeenten.

Veenoxidatie

Voor alle aandachtsgebieden brengen wij momenteel de actuele veendikte in kaart (kartering). Dat wil zeggen de dikte en ligging van het nog aanwezige veen ten opzichte van de GLG (gemiddeld laagste grondwaterstand) en het maaiveld. Dit jaar is de technische rapportage opgesteld. De uitkomsten zijn ter kennisname aan het DB aangeboden (10 september 2018). Uit het onderzoek blijkt dat op sommige randen van het aandachtsgebied nog veenlagen aanwezig zijn van meer dan 25 cm. Om dit beter in kaart te krijgen zijn op sommige locaties extra boringen verricht. De volledige kartering is uitgevoerd. Het AB wordt ingelicht over de uitkomsten van veenkartering gezamenlijk met de terugkoppeling van de pilot Valthermond.

Er is gestart met het gebiedsproces voor het pilotgebied veenoxidatie Valthermond. Hiervoor wordt momenteel toegewerkt naar een gezamenlijk gedragen Gebiedskoers (uitvoeringsplan). In 2018 en het voorjaar 2019 zal toegewerkt worden naar de uitwerking van het 0-scenario (referentiekader) en de alternatieven voor de aandachtsgebieden met doorgaande veenoxidatie. In een vergelijkende kosten en baten analyse wordt nagegaan of de maatregelen en alternatieven haalbaar en realistisch zijn voor het pilotgebied. Hierna zal, in dialoog met het pilotgebied, worden toegewerkt naar een eerste aanzet tot een Gebiedskoers.

De kennis die is opgedaan in het pilotgebied Valthermond en de uitkomsten van de kartering zullen gedeeld worden met de provincies en met overige stakeholders. De uitkomsten van de pilot en de afstemming met de provincies zullen we daarna evalueren.

Dierenwelzijn

We zijn gestart met een visie op de gravers in ons gebied. Het landelijke onderzoek muskusratten is dit jaar afgerond. De uitkomsten hiervan zijn in het laatste kwartaal van 2018 besproken met de waterschappen.

Daarna kunnen wij onze visie daarop aanpassen en afronden. We hebben eind 2018 jaar een Strategie Gravers ter besluitvorming in het dagelijks bestuur gebracht. Het dagelijks bestuur vond echter dat het geen strategie was (deze is immers al vastgelegd in de Visie Diervriendelijkheid) en dat dit een maatregelenplan was. Het dagelijks bestuur heeft ingestemd met onze inzet rondom gravers. In de vergadering van 27 februari 2019 heeft ons algemeen bestuur ingestemd met onze inzet in de nieuwe landelijke strategie muskusrattenbestrijding ('terugdringen tot de grens').

Daarnaast stellen we samen met de provincies een beverprotocol op. De complexiteit met betrekking tot (Europese) wetgeving in combinatie met voorziene hoge beheer- en uitvoeringskosten, zorgt voor vertraging, waardoor een werkbaar beverprotocol naar verwachting niet eerder dan 2019 operationeel zal zijn. Inmiddels is opgeschaald naar bestuurlijk niveau. Op dit moment monitoren wij extra op enkele locaties en herstellen wij beverschade aan keringen op basis van een tijdelijk protocol. De vertraging op het vaststellen van het beverprotocol heeft geen invloed op het graversbeleid omdat er wat betreft de bever één op één verwezen wordt naar het beverprotocol. Over het beheer van de beverpopulatie vindt eveneens overleg plaats.

In ons gebied zijn een aantal dierenvriendelijke situaties aangepakt. Zo wordt onder andere voorkomen dat dieren in een lange duiker kunnen verdrinken en bieden we dieren de mogelijkheid om uit een diepe sluis te klimmen.

Op alle zuiveringen staan nu continue afgesloten stalen rolcontainers in plaats van open containers. We gaan niet direct meer maatregelen nemen. Als we wat tegenkomen in ons regulier werk, pakken we het op.

Communicatie

Met het communicatiebeleidsplan als basis werken we aan de zichtbaarheid van Hunze en Aa's, aan een communicatieve organisatie met medewerkers als goede ambassadeurs, we luisteren daarbij naar de opinie van collega organisaties en inwoners, denk aan onze participatietrajecten en inzet op educatie. Voorbeelden zijn de grootschalige themagerichte publiekscampagnes, de medewerkersdag en diverse communicatietrainingen voor collega's en de projectcommunicatie waarbij participatie een belangrijke rol speelt. Daarnaast blijven we daar waar mogelijk kansen benutten en gebruik maken van de media. Dit is tijdens de afgelopen droogteperiode prima verlopen.

Zuiveringsstrategie

In februari 2017 is de zuiveringsstrategie herijkt. De strategie beschrijft de balans tussen de doelmatigheid en de duurzaamheid uit het coalitieakkoord. Het is een continuering van de huidige werkwijze met een duidelijke focus op het winnen van energie, de fosfaatproblematiek en medicijnresten.

Op 13 december 2017 heeft het Algemeen Bestuur een voorbereidingskrediet van € 100.000,- vrijgegeven voor de nadere specificering van een extra nabehandelingsstap op de rwzi's Gieten en Assen. Het benodigde krediet zal in 2019 worden aangevraagd.

In de voorbereidingsfase wordt gezocht naar de meest geschikte effluentnabehandeling. We verwachten in 2020 het project af te ronden en de effluentnabehandeling op de rwzi Assen en rwzi Gieten in gebruik te nemen.

Daarnaast is een krediet vrijgegeven van € 220.000,- om het lozingspunt van RWZI Stadskanaal te verplaatsen naar het AG Wildervanck kanaal. We verwachten aan het einde van het eerste kwartaal 2019 het nieuwe lozingspunt in gebruik te nemen.

Beide investeringen zijn bedoeld om de waterkwaliteit te verbeteren en zijn boven wettelijke maatregelen.

Slibstrategie

De aanbesteding van de slibeindverwerking is afgerond. Er is een contract afgesloten tot en met 2020. Hierbij is als optie drie maal een eenjarige verlening afgesproken met als voorwaarde dat voor beide partijen een eenzijdige opzegging mogelijk is. Dit houdt in dat de periode na 2020 onzeker is. Op basis van de ervaring zal een korte update van de slibstrategie worden geschreven. Deze is nog niet beschikbaar. Aangezien de huidige opdrachtnemer ook het contract kan opzeggen, zal in 2019 wel gestart worden met de voorbereiding van een nieuwe aanbesteding. Hierbij zullen de ervaringen van de marktsituatie die bij de aanbesteding zichtbaar werden, worden verwerkt. Dit zal in goed overleg binnen de gemeenschappelijk regeling met Noorderzijlvest worden opgepakt.

Verder wordt voor de lange termijn slibeindverwerking op dit moment een verkenning uitgevoerd, samen met de overige 'niet gebonden' waterschappen. Dat zijn waterschappen die die geen (mede)eigenaar zijn van slib eindverwerkingsinstallaties. Er is een landelijke trend waarneembaar waarin we de eindverwerkingscapaciteit zien teruglopen en in de toekomst meer slib uit Duitsland kunnen verwachten. Wij als waterschappen moeten hierop anticiperen.

Parallel hieraan zullen de niet gebonden waterschappen in een bestuurlijke bijeenkomst verkennen welke ambitie er per waterschap is en welke kansen en bedreigingen er op dit vlak zijn. Na deze vergadering kan de werkgroep verder met de verkenning. Op dit moment wordt er ook gewerkt aan de bepaling van het kritisch pad. In de eerste helft van 2019 zal de aanpak bekend zijn, waardoor er nog anderhalf jaar resteert voor de uitvoering.

Waterkwaliteit

Ook in 2018 is er gewerkt aan de maatregelen uit het 10-puntenplan. Op 19 september 2018 is een informele AB discussie gehouden over hoe we de KRW doelen denken te gaan halen. Er heeft op 19 september een goede discussie plaatsgevonden. Het AB heeft aangegeven de uitleg en de discussie te waarderen en zich te kunnen vinden in de lijn van de aanpak. Momenteel wordt gewerkt aan de achtergrondrapporten per waterlichaam en het opwerken van de gegevens van 2018 en de consequenties van landelijke nieuwe maatlatten. In juni 2019 zal in het AB een bestuursvoorstel over KRW doelbereik worden geagendeerd.

Zwerfvuil

We verwijderen jaarlijks zwerf- en drijfvuil bij onze sluizen en rondom onze watergangen. Gemeenten hebben aangegeven zich alleen verantwoordelijk te voelen voor de aanwezigheid van zwerfvuil in het bebouwd gebied. Als gevolg van deze houding is het project gestrand.

De vanuit het coalitieakkoord aangegeven prioriteit rondom zwerfvuil beschouwen wij hiermee als afgedaan.

Energie / Duurzaamheid

In de meerjarenraming is van 2017 tot en met 2020 jaarlijks een investeringsbedrag opgenomen van € 1 miljoen voor duurzaamheidsmaatregelen, totaal € 4 miljoen. Dit bedrag is opgenomen om in 2020 onze doelstellingen met betrekking tot energiereductie en zelfopwekking te realiseren.

Van de beschikbaar gestelde € 4 miljoen voor duurzaamheidsmaatregelen is inmiddels € 3,3 miljoen geclaimd. De reeds ingevulde maatregelen zijn als volgt:

• Zonnepanelen	€ 1.900.000,-
• Zonnecarports parkeerterrein	€ 555.000,-
• Duurzaamheidsmaatregelen nieuwbouw laboratorium	€ 390.000,-
• Duurzame aanpassingen entree Waterschapshuis	€ 465.000,-

Totaal	€ 3.310.000,-
---------------	----------------------

In 2018 hebben de voorbereidingen plaatsgevonden voor het plaatsen van zonnepanelen op onze terreinen (negen rwzi locaties, werkplaats Veele en gemaal Rozema). De opdracht voor de zonnepanelen voor de rwzi locaties is inmiddels, na een aanbestedingsprocedure, verstrekt aan een aannemer. De beschikbare subsidies zijn voor alle locaties aangevraagd en verkregen. De zonnepanelen worden in 2019 worden opgeleverd.

Ook voor het plaatsen van vier kleine windmolens zijn voorbereidingen getroffen. Inmiddels is echter gebleken dat voor geen van deze windmolens de gemeenten toestemming verlenen. De plaatsing van de kleine windmolens zal dus komen te vervallen.

De plaatsing van zonnecarports op de parkeerplaats in Veendam en de plaatsing van zonnepanelen op de daken in Veele zal naar verwachting in 2020 plaatsvinden. Over de opzet en invulling van de te plaatsen zonnecarports op de parkeerplaats in Veendam is momenteel overleg gaande.

Hiernaast is in de AB-vergadering van 13 december 2017 besloten om € 390.000,- van het krediet te gebruiken voor de nieuwbouw van het laboratorium. Dit betrof het gedeelte van de investering dat aan te merken was als duurzaam.

Tot slot is in de DB-vergadering van 12 maart 2019 besloten om € 465.000,- van het krediet in te zetten voor duurzame aanpassingen aan de entree van het Waterschapshuis.

Er vindt momenteel onderzoek plaats naar de vervanging van de huidige gasketels van het Waterschapshuis. Een mogelijke variant hierbij is het gebruik van warmtepompen. Hierbij wordt geen gas meer verbruikt. De extra kosten zouden gedekt kunnen worden uit het krediet voor duurzaamheidsmaatregelen. In de eerste helft van 2019 wordt hierover een besluit genomen.

Het waterschap heeft als doel om in 2020 40% van zijn totale energieverbruik zelf op te wekken. Wanneer alle energiebesparingsmaatregelen en alle maatregelen ter benutting van biogasproductie en opwekking met zonnepanelen uit het Energieprogramma van het waterschap zijn genomen, dan wekt het waterschap in 2020 31,3% van zijn totale energieverbruik zelf op. Dit percentage is bereikt door binnen onze eigen kaders alle mogelijkheden met betrekking tot energieopwekking en energiereductie te benutten. Ook voor de toekomst zullen we de kansen die zich binnen onze kaders voordoen blijven benutten. Hiermee zullen we, waar mogelijk, het doelgat verder blijven verkleinen.

In de vergadering van 26 juni 2019 zal het duurzaamheidsverslag 2018 in het AB worden behandeld. De voortgang van de maatregelen uit de herijking van het duurzaamheidsbeleid zijn daarin beschreven.

Hoofdstuk 2. Verslag ter verantwoording van het financieel beheer

In het verslag ter verantwoording van het financieel beheer wordt ingegaan op de volgende punten:

- a. Rekeningresultaat
- b. Analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage

a. Rekeningresultaat

De jaarrekening 2018 geeft een voordelig resultaat van € 1,8 miljoen. Dit is na aanwending van de bij de primitieve begroting geraamde aanwending van de algemene reserves van € 1,9 miljoen. Het resultaat zonder aanwending van de algemene reserves bedraagt derhalve € 0,1 miljoen negatief.

Het voordeel ten opzichte van de **primitieve begroting** bedraagt in hoofdlijnen:

* lagere kapitaallasten	677.000
* post onvoorzien	106.000
* hogere personeelslasten	-475.000
* lagere kosten huur en lease	37.000
* hogere bijdrage Noordelijk Belastingkantoor	-208.000
* lagere energiekosten	459.000
* hogere kosten overige diensten door derden en bijdragen derden	-169.000
* lagere dotatie voorziening dubieuze belastingdebiteuren	33.000
* hogere dotatie voorziening voormalig bestuur en personeel	-309.000
* hogere financiële baten	23.000
* hogere subsidies en bijdragen van derden	840.000
* voordelige afrekening Het Waterschapshuis (HWH) 2018	108.000
* hogere opbrengsten werken en diensten voor derden	211.000
* lagere opbrengsten waterschapsbelastingen	-59.000
* kosten slib Havenkanaal rwzi Assen	-1.348.000
* onttrekking bestemmingsreserve bodemsanering	1.348.000
* vrijval bestemmingsreserve gemeentelijke waterplannen	527.000
* lagere bijdrage HWBP (toegevoegd aan bestemmingsreserve)	409.000
* onderzoekskosten KRW (toegevoegd aan bestemmingsreserve)	100.000
* toevoeging bestemmingsreserves	-509.000
	<u>1.801.000</u>

Bij de voor- en najaarsrapportage zijn de bovengenoemde afwijkingen ten opzichte van de primitieve begroting al deels bijgesteld.

In onderdeel b van dit hoofdstuk wordt uitvoerig ingegaan op het verklaren van het saldo van deze jaarrekening. Al bij de voor- en najaarsrapportage gewijzigde budgetten worden niet opnieuw verklaard.

Het resultaat 2018 wordt voor € 681.000 positief beïnvloed door mee- en tegenvallers uit voorgaande dienstjaren. Het betreft:

- belastingopbrengsten	-92.000
- energie	479.000
- deelname Het Waterschapshuis (HWH)	61.000
- zuiveren over de grens waterschap Noorderzijlvest	182.000
- zuiveren over de grens waterschap Drents Overijsselse Delta	33.000
- Rijksheffing VKA	18.000
	<u>681.000</u>

Voor het dienstjaar 2018 betekent dit dat het "bedrijfsresultaat" 2018 € 1.120.000 positief bedraagt.

Het voordelig resultaat is (in afwachting van een besluit omtrent de bestemming) afzonderlijk op de balans verantwoord.

Bij de voorjaarsrapportage werd uitgegaan van een verwacht voordelig resultaat van € 522.000.

Bij de najaarsrapportage werd het verwacht resultaat nadelig bijgesteld met € 1.323.000 tot € 801.000 nadelig.

De bij de primitieve begroting geraamde onttrekking aan de algemene reserve voor de taak watersysteembeheer van € 1.865.000 en de onttrekking van € 1.056.000 aan de bestemmingsreserve afkoopsommen algemeen, zijn in de jaarrekening verantwoord.

Daarnaast is bij de najaarsrapportage geraamd dat € 387.000 wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve HWBP en € 100.000 aan de bestemmingsreserve KRW.

Bij de najaarsrapportage werd voor de jaarrekening een nadelig resultaat verwacht van € 801.000.

Het werkelijk resultaat over 2018 bedraagt € 1.801.000 voordelig. Dit is € 2.602.000 voordeliger dan verwacht bij de najaarsrapportage. Dit is 2,8% van het begrotingstotaal.

Het resultaat is als volgt opgebouwd:

Resultaat voor bestemming		-2.486.000
- bijdrage uit bestemmingsreserves		
- bestemmingsreserve afkoopsommen	1.056.000	
- bestemmingsreserve gemeentelijke waterplannen	527.000	
- bestemmingsreserve bodemsaneringen	1.348.000	
- bijdrage uit algemene reserves		2.931.000
- algemene reserve watersysteembeheer		1.865.000
- dotatie aan bestemmingsreserves		
- bestemmingsreserve HWBP	-409.000	
- bestemmingsreserve KRW	-100.000	
		-509.000
Resultaat nog te bestemmen		1.801.000
Verwacht nadelig resultaat bij de najaarsrapportage		-801.000
Voordeliger resultaat dan verwacht bij de najaarsrapportage		2.602.000

Toelichting op het resultaat

Resultaat voor bestemming

Dit is het saldo van de lasten en baten exclusief de onttrekkingen aan de reserves, het exploitatiesaldo.

Bijdrage uit bestemmingsreserves

De onttrekking aan de bestemmingsreserve afkoopsommen van € 1.056.000 is ter dekking van de extra exploitatielasten wegens het niet meer activeren van eigen uren en bouwrente ingaande 2015.

Bij de najaarsrapportage 2018 heeft het algemeen bestuur besloten de bestemmingsreserve gemeentelijke waterplannen ad € 527.000 vrij te laten vallen ten gunste van de exploitatie.

De onttrekking aan de bestemmingsreserve bodemsaneringen van € 1.348.000 betreft de in 2018 gemaakte kosten voor het opruimen van het slib in het Havenkanaal te Assen.

Bijdrage uit algemene reserves

Bij de primitieve begroting is een onttrekking geraamd aan de algemene reserve watersysteembeheer van € 1.865.000 voor stabilisatie van de lastenstijging op 2%.

Dotatie aan bestemmingsreserves

Het verschil tussen de jaarlijks geraamde HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage wordt jaarlijks gereserveerd. Deze bestemmingsreserve is ingevoerd om in de toekomst (na 2020) ons aandeel van 10% in de kosten van nHWBP-projecten te financieren. Bij de najaarsrapportage is het verschil geraamd op

€ 387.000. Het werkelijk verschil bedraagt € 409.000.

Bij de najaarsrapportage 2018 heeft het algemeen besloten een bestemmingsreserve KRW te vormen van € 100.000. Dit betreft een deel van het niet benodigde budget 2018. Dit bedrag zal in de komende jaren worden besteed. Het benodigde geld is dan direct beschikbaar wanneer het nodig is, zonder dat er onnodige administratieve handelingen, zoals budgetoverhevelingen, nodig zijn.

Resultaat nog te bestemmen

Dit is het resultaat inclusief de onttrekkingen aan de reserves.

Voor een verdere toelichting op de mutaties van de reserves, wordt verwezen naar de toelichting op de balans onderdeel "Eigen Vermogen".

Bestemming van het resultaat

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het resultaat als volgt te bestemmen:

-	algemene reserve watersysteembeheer; toevoeging van het voordeel	1.699.817
-	algemene reserve zuiveringsbeheer; toevoeging van het voordeel	101.193
		<u>1.801.010</u>

Nadere onderverdeling van het resultaat

Het voordeliger resultaat van € 2,6 miljoen ten opzichte van de najaarsrapportage is nader onderverdeeld in een drietal componenten.

-	niet bekend bij het samenstellen van de najaarsrapportage	1.159.000	45%
-	geraamd budget 2018 wordt besteed in 2019 en verder	423.000	16%
-	overig voordeel	1.020.000	39%
		<u>2.602.000</u>	<u>100%</u>

Niet bekend bij de najaarsrapportage

Dit zijn de afwijkingen die bij het samenstellen van de najaarsrapportage (september 2018) nog niet bekend waren of moeilijk in te schatten.

-	Kapitaallasten (rente en afschrijving)	214.000
	De voordelige afwijking is 0,9% van het totaal. Bij de najaarsrapportage wordt een inschatting gemaakt van de nog komende investeringen voor de rest van het jaar.	
-	Energiekosten (lagere energiebelasting)	730.000
	In november 2018 heeft de belastingdienst de nieuwe clustering voor de teruggave van de energiebelasting vastgesteld. Dit betekent dat met terugwerkende kracht vanaf 2013 nog een teruggave wordt verrekend van € 730.000.	
-	Voordelige afrekening 2018 bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)	109.000
-	Post onvoorzien	106.000
	In 2018 is geen beroep gedaan op de post onvoorzien. Aangezien ook na het samenstellen van de najaarsrapportage een beroep op onvoorzien kan worden gedaan, wordt dit budget bij de najaarsrapportage niet bijgesteld.	
		<u>1.159.000</u>

Besteding komende jaren

Een deel van de in 2018 niet bestede budgetten wordt in 2019 besteed en leidt uiteindelijk dus niet tot voordeel.

Deze budgetten worden opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019.

-	Herstel putten coupure Delfzijl	70.000
-	Invoering Omgevingswet	75.000
-	Onderzoek vervanging rwzi Scheve Klap	25.000
-	Grondaankopen rond De Runde te Foxel	68.000
-	Kosten i.v.m. verhuizing Laboratorium	105.000
-	Monitoring waterkwaliteit	25.000
-	Nieuwe trafostation hoofdkantoor	55.000
		423.000

Overig voordeel

Het overig voordeel bedraagt € 1.020.000, dit is 1,1% van het begrotingstotaal.

Een deel van het overig rekeningresultaat is incidenteel en een deel is structureel. Dit wordt momenteel, in aanloop naar de voorjaarsrapportage 2019 en meerjarenraming 2020 - 2023, onderzocht. De structurele afwijkingen zullen in de voorjaarsrapportage 2019 en de meerjarenraming 2020 - 2023 worden verwerkt. Dit kunnen zowel positieve als negatieve bijstellingen zijn.

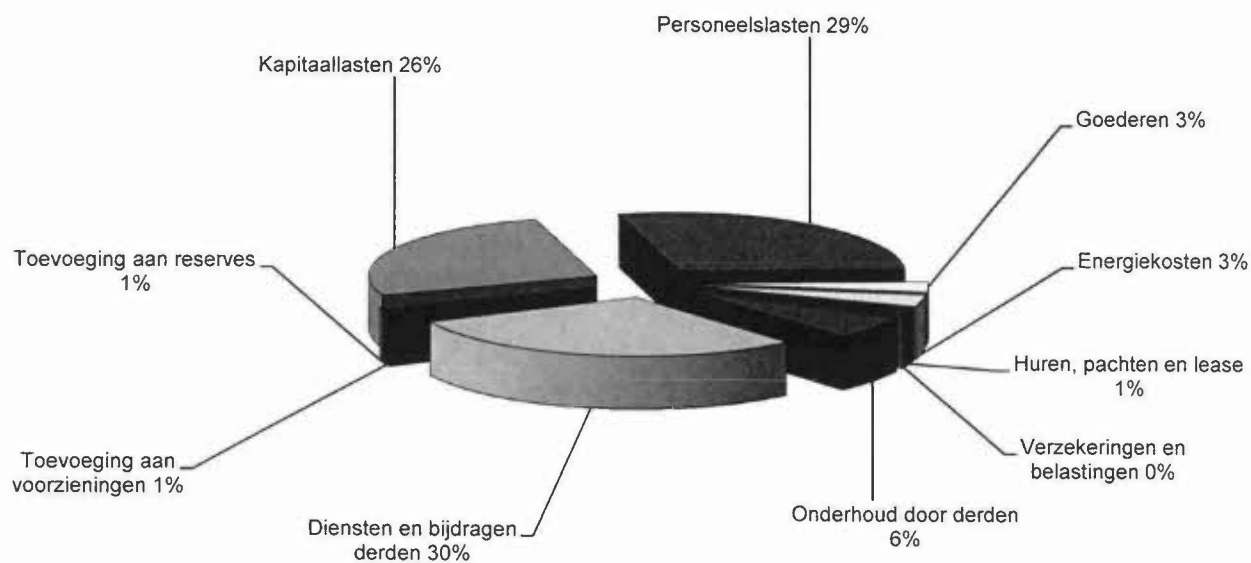
b. Analyse van de belangrijke afwijkingen tussen de jaarrekening 2018 en de begroting 2018 incl. wijzigingen

Het voordelig exploitatieresultaat van € 1.801.000 is als volgt te specificeren naar kosten- en opbrengstsoorten (bedragen x € 1.000,-)

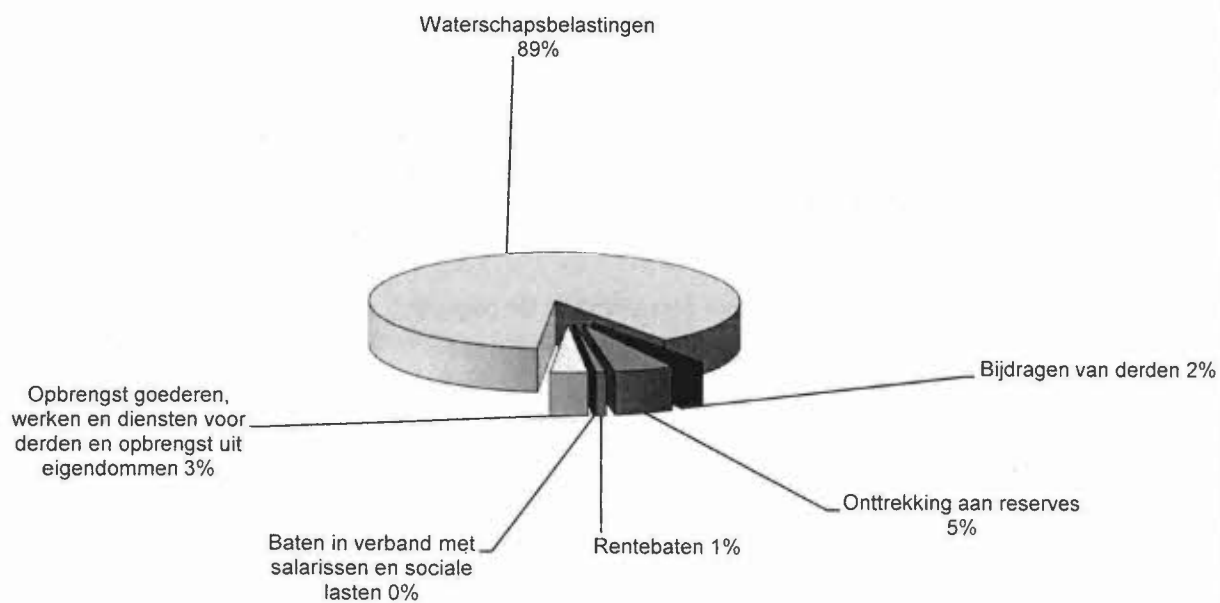
- = nadeel t.o.v. de begroting:

	Rekening 2018	Begroting (incl. wijz.)	Verschil
<u>LASTEN</u>			
1. Kapitaallasten	23.540	23.742	202
2. Personeelslasten	25.572	25.538	-34
3. Goederen	2.560	2.689	129
4. Energiekosten	2.886	3.625	739
5. Huren, pachten en lease	1.252	1.277	25
6. Verzekeringen en belastingen	321	324	3
7. Onderhoud door derden	5.770	6.004	234
8. Diensten en bijdragen aan derden	26.460	27.145	685
9. Onvoorzien		106	106
10. Toevoeging aan voorzieningen	894	918	24
11. Toevoeging aan reserves	509	487	-22
Totaal lasten	89.764	91.855	2.091
<u>BATEN</u>			
12. Rentebaten	795	783	12
13. Baten in verband met salarissen en sociale lasten	139	83	56
14. Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen	3.041	2.850	191
15. Waterschapsbelastingen	80.866	80.925	-59
16. Bijdragen van derden	1.928	1.543	385
17. Onttrekkingen aan reserves	4.796	4.870	-74
Totaal baten	91.565	91.054	511
Resultaat	1.801	-801	2.602

Lasten 2018

Baten 2018

Algemeen

Op basis van het hiervoor getoonde overzicht kunnen de volgende analyses per kostensoort worden gegeven. In de kolom "begroting 2018" staan de begrotingscijfers inclusief de wijzigingen bij de voor- en najaarsrapportage 2018.

1. Kapitaallasten (V € 202.000)

12. Rentebaten (V € 12.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Vershil
- rente	6.045.000	6.047.000	2.000
- afschrijvingen	17.495.000	17.695.000	200.000
	23.540.000	23.742.000	202.000
- rentebaten	795.000	783.000	12.000
	22.745.000	22.959.000	214.000

Het voordelig verschil van € 214.000 bestaat uit:

A. Lagere rentelasten; per saldo	14.000
B. Lagere afschrijvingslasten	200.000
Totaal	<u>214.000</u>

A. Rentelasten

De rentelasten over 2018 wijken gering af van de raming bij de najaarsrapportage. In 2018 is één nieuwe lening opgenomen van € 30 miljoen met een looptijd van 25 jaar tegen 1,46% rente. Daarnaast is een deel van de financieringsbehoefte gedekt met kort geld waarvan de rente lager is.

B. Afschrijvingslasten

De afschrijvingslasten wijken 1,1% af van de raming bij de begroting. Tussen de geraamde en de werkelijke afschrijvingen ontstaan verschillen als gevolg van de planningsbijstellingen in de loop van het jaar.

2. Personeelslasten (N € 34.000)

13. Personeelsbaten (V € 56.000)

De personeelslasten zijn als volgt samengesteld:

	Rekening 2018	Begroting 2018	Vershil
- salarissen en sociale lasten	23.660.000	23.645.000	-15.000
- personeel van derden	355.000	358.000	3.000
- overige personeelslasten	1.557.000	1.535.000	-22.000
	25.572.000	25.538.000	-34.000
- af: personeelsbaten	139.000	83.000	56.000
	25.433.000	25.455.000	22.000

Salarissen en sociale lasten

In de zomer van 2018 is een cao-akkoord afgesloten die loopt van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2019. Volgens dit akkoord zijn de salarissen, met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2018 verhoogd met 3,5%. Tevens is een éénmalig bedrag uitgekeerd van € 500,- per fte. In de najaarsrapportage 2018 zijn de resultaten van dit akkoord verwerkt.

Personeel derden

De werkelijke kosten wijken € 3.000 af van de raming.

Overige personeelslasten

De overschrijding betreft voornamelijk hogere kosten "verzekering pensioenaanspraak bestuur". Dit is voornamelijk het gevolg van een wijziging van de rekenrente.

Personeelsbaten

De hogere opbrengst betreft met name in rekening gebrachte loonkosten bij calamiteiten.

3. Goederen (V € 129.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- goederen	2.560.000	2.689.000	129.000

Het voordeel bedraagt € 129.000. Tussen de post onderhoud derden en goederen bestaat een relatie doordat het onderhoud deels door eigen personeel wordt uitgevoerd en deels wordt uitbesteed. Bij uitbesteding worden de totale kosten verantwoord op onderhoud derden, inclusief de door de derde gebruikte materialen. Het voordeel ad € 129.000 wordt in de analyse van de post onderhoud door derden meegenomen (zie post 7).

4. Energiekosten (V € 739.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- energie	2.886.000	3.625.000	739.000

Het voordeel betreft:

- elektriciteit en gas 2018	271.000
- elektriciteit en gas voorgaande jaren	479.000
- dieselolie	-11.000

739.000

Algemeen

Door een wijziging van de indeling van de clustering van de energiebelasting is een totaal voordeel verantwoord van € 730.000. De Belastingdienst heeft vanaf het voorjaar van 2017 een onderzoek uitgevoerd naar de clustering bij de waterschappen. Door het verrichten van dit onderzoek bij de waterschappen wilde de Belastingdienst een gelijke behandeling van alle waterschappen bewerkstelligen.

In november 2018 hebben we de conclusies ontvangen. Ons waterschap kan, met name bij het kwantiteitsbeheer, meer clusteren. Ons uitgangspunt is altijd geweest om te clusteren op basis van onze ongeveer 70 peilgebieden. De Belastingdienst heeft nu aangegeven dat wij moeten clusteren op basis van onze 5 stroomgebieden. Wij hebben tijdens de besprekingen met de belastingdienst gepleit voor deze wijze van clusteren.

Het betalen van de energiebelasting gaat in oplopende zones. Elke hogere zone kent weer een lager tarief per kWh, dan de zone ervoor. Hoe hoger het energieverbruik is, des te lager de te betalen energiebelasting per kWh. Het vertrekpunt is dat het verbruik van elke individuele aansluiting door de verschillende zones gaat. Voor organisaties bestaat echter de mogelijkheid om, op basis van onderlinge verwevenheid, aansluitingen te clusteren. Hierdoor kunnen verbruiken van individuele aansluitingen bij elkaar worden opgeteld. Vervolgens worden op het totaalverbruik van een cluster de verschillende zones van de energiebelasting toegepast. Het is dus voordelig om te clusteren.

Het voordeel van € 730.000 betreft een teruggave van energiebelasting over de jaren 2013 tot en met 2018. Voor de jaren vanaf 2013 kunnen wij de te veel betaalde energiebelasting nog via onze energieleverancier terugvorderen. Voor 2013 is dit verzoek inmiddels ingediend. De overige jaren volgen op korte termijn. Jaarlijks gaat het volgens onze inschatting om een teruggave tussen de € 80.000 en € 150.000. Voor de gehele periode gaat het om een bedrag van € 730.000.

Elektriciteit en gas 2018

Het budget is bij de najaarsrapportage met € 200.000 verhoogd, met name, in verband met het natte voorjaar en de droge zomer. Daarnaast is dit budget verhoogd met € 80.000 voor de aanschaf en plaatsing van een nieuwe trafostation bij het hoofdkantoor. Ontwikkelingen van de laatste jaren zoals de uitbreiding aan ICT voorzieningen, de aansluiting van het nieuwe laboratorium op de stroomvoorziening van het hoofdkantoor en de geplaatste laadpalen voor elektrische auto's zullen voor een te hoge belasting van het bestaande trafostation zorgen.

Het voordeel van de energiekosten 2018 bestaat uit:

- nieuwe trafostation; niet gerealiseerd in 2018	55.000
- hogere teruggave energiebelasting wegens wijzing methode van clusteren	150.000
- lager energieverbruik ten opzichte van de inschatting bij de najaarsrapportage	66.000
	<u>271.000</u>

De uitvoer van de werkzaamheden van het nieuwe trafostation was gepland in eind 2018. De plaatsing is echter vertraagd en heeft begin 2019 plaatsgevonden. In 2018 is reeds € 25.000 betaald.

Voorgesteld wordt het in 2019 benodigde restant budget van € 55.000 over te hevelen naar 2019. Dit bedrag wordt dan opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019.

Elektriciteit en gas voorgaande jaren

Het voordeel betreft grotendeels de extra teruggave energiebelasting over 2013 t/m 2017.

5. Huren, pachten en lease (V € 25.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- huren, pachten en lease	1.252.000	1.277.000	25.000

Het voordeel betreft voornamelijk lagere huurkosten.

6. Verzekeringen en belastingen (V € 3.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- verzekeringen en belastingen	321.000	324.000	3.000

Het voordeel betreft, per saldo, een aantal kleinere afwijkingen.

7. Onderhoud door derden (V € 234.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Vershil
- onderhoud door derden	5.770.000	6.004.000	234.000

- Het voordeel bedraagt 234.000
- Voordeel op goederen (zie post 3 goederen) 129.000

Feitelijk voordeel 2018 363.000

Hieronder worden de afwijkingen gespecificeerd. De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn toegelicht.

Diverse afwijkingen:

- onderhoud zuiveringstechnische werken 29.000
- onderhoud zeedijken 47.000
- onderhoud watergangen 44.000
- onderhoud vaarwegen 14.000
- preventieve handhaving lozingen; verschuiving goederen met diensten derden (post 8) 30.000
- communicatie; verschuiving goederen met diensten derden (post 8) 40.000
- diverse kleinere afwijkingen; per saldo -19.000

185.000

De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn:

- herstel putten coupure Delfzijl 70.000
- onderhoud laboratorium 108.000

178.000

Totaal voordeel 363.000

Herstel putten coupure Delfzijl

In de najaarsrapportage is een extra raming opgenomen van € 70.000 voor herstel van een aantal putten. Door belasting van wegverkeer zijn een aantal putten, van het waterschap, bij onze coupure te Delfzijl weggezaakt. De putten, inclusief het wegdek, zullen moeten worden vernieuwd.

De uitvoer van de werkzaamheden was gepland in december. Vanwege omstandigheden kunnen de werkzaamheden echter pas begin 2019 worden uitgevoerd.

Voorgesteld wordt het in 2019 benodigde budget van € 70.000 over te hevelen naar 2019. Dit bedrag wordt dan opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019.

Onderhoud laboratorium

Dit betreft een voordeel van € 63.000 op het onderhoud van het laboratorium. Met het oog op de aanstaande verhuizing is er niet meer dan absoluut noodzakelijk geïnvesteerd in het onderhoud van de installaties van het laboratorium in Assen.

Het overig voordeel ad € 45.000 betreft diverse afwijkingen ten opzichte van het budget. Dit betreffen onder andere kosten voor chemicaliën, laboratoriumbenodigdheden en industriële gassen. De besteding hiervan schommelt jaarlijks en is afhankelijk van het aantal analyses. Ook spelen, bijvoorbeeld voor de chemicaliën, de aanwezige voorraden per 1 januari een rol.

8. Diensten en bijdragen derden (V € 685.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Vershil
- overige diensten van derden	18.919.000	19.755.000	836.000
- bijdragen aan derden	7.541.000	7.390.000	-151.000
	26.460.000	27.145.000	685.000

Overige diensten van derden

- Het voordeel bedraagt	836.000
- Volledig gedekt door subsidies 1)	113.000

Feitelijk voordeel 2018	<u>949.000</u>
-------------------------	----------------

1) Voor subsidieprojecten is € 113.000 aan diensten derden extra besteed. In totaal is € 115.000 meer subsidie ontvangen dan geraamd (post 16 bijdragen van derden).

Het voordeel van € 949.000 bestaat uit diverse afwijkingen en is voor een groot deel ontstaan doordat terughoudend is omgegaan met het uitbesteden aan derden en, waar mogelijk, meer zelf is uitgevoerd. Hieronder worden de afwijkingen gespecificeerd. De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn toegelicht.

Diverse afwijkingen:

- schouwkosten	26.000
- kosten van schoonmaak	33.000
- preventieve handhaving lozingen; verschuiving goederen met diensten derden (post 7)	-30.000
- diensten derden peilbeheer	27.000
- communicatie; verschuiving goederen met diensten derden (post 7)	-40.000
- onderhoud stedelijke gebieden	22.000
- kosten telefonie	-20.000
- adviezen derden voor projecten; minder adviezen gevraagd	35.000
- kosten muskusrattenbeheersing	27.000
- opruimacties	22.000
- afvalverwijdering	28.000
- diverse kleinere afwijkingen; per saldo	-13.000

117.000

De grotere c.q. bijzondere afwijkingen zijn:

- zuiveringstechnische onderzoeken	56.000
- toetsing primaire keringen	-89.000
- invoering Omgevingswet	155.000
- Rwzi Assen / Havenkanaal	74.000
- grondaankopen	73.000
- schoonmaakkosten bellenbeluchting rwzi's	56.000
- transport slib	52.000
- laboratorium	94.000
- monitoring waterkwaliteit	25.000
- planologisch onderzoek	61.000
- gewasbeschermingsmiddelen nutriënten	67.000
- zuiveren over de grens Noorderzijlvest	111.000
- aanpassingen bedrijfswageninrichtingen	-73.000
- afrekening 2017 bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)	61.000
- afrekening 2018 bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)	109.000

832.000

Totaal voordeel

949.000

Zuiveringstechnische onderzoeken

In 2020 staat de (5 jaar uitgestelde) vervanging van rwzi Scheve Klap gepland. In 2018-2019 willen we een varianten studie uit laten voeren om tijdig een besluit te kunnen nemen. Vanwege prioritering van werkzaamheden zijn we in 2018 er niet aan toegekomen om deze studie uit te laten voeren. Dit zal plaatsvinden in 2019. Voor 2018 is hiervoor een budget opgenomen van € 25.000.

Voorgesteld wordt het in 2019 benodigde budget van € 25.000 over te hevelen naar 2019. Dit bedrag wordt dan opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019.

Het overig voordeel van € 31.000 (€ 56.000 - € 25.000) is het gevolg van een relatief laag aantal benodigde uitbestede onderzoeken in 2019.

Toetsing primaire keringen

Voor de beoordeling van de veiligheid van de primaire keringen is in 2017 de beoordeling voor de periode 2017-2023 gestart. Dit betreft een nieuwe aanpak die landelijk is voorgeschreven door het ministerie en is vastgelegd in de Waterwet (van kracht sinds 1-1-2017).

Ongeveer de helft van dit onderzoek wordt gefinancierd door het HWBP. De andere helft is voor rekening van Hunze en Aa's.

Tegen de hogere kosten van € 89.000 staat een bijdrage van het HWBP van € 148.000 (zie post 16, bijdrage derden). Deze bijdrage is inclusief een vergoeding van de eigen uren inzet.

Invoering omgevingswet

Van het beschikbare reguliere budget van € 100.000 ter ondersteuning van de implementatie Omgevingswet is in 2018 € 20.000 besteed. De werkzaamheden zijn grotendeels met de bestaande bezetting uitgevoerd.

Van de van het Rijk beschikbare gelden uit de stimuleringsregeling Omgevingswet ad € 102.000 is in 2018 € 27.000 besteed. Het niet in 2018 bestede bedrag van € 75.000 zal in 2019 worden besteed. De stimuleringsgelden zijn vooral bedoeld ter voorbereiding op de digitale opgaven van de Omgevingswet. De uitgaven hebben betrekking op het koppelen van basisregistraties en het verder digitaliseren van het vergunningenproces. Uiteindelijk moeten we niet uitgegeven stimuleringsgelden aan het Rijk terugbetalen. Hier gaan we niet vanuit.

Voorgesteld wordt het in 2019 benodigde budget van € 75.000 over te hevelen naar 2019. Dit bedrag wordt dan opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019.

Rwzi Assen / Havenkanaal

Voor de opruiming van het bezonken slib in het Havenkanaal bij de rwzi Assen is de financiering opgenomen in de najaarsrapportage 2017. De totale opruimkosten bedragen naar verwachting € 1.560.000 waarvan € 360.000 geraamd in 2017 en € 1.200.000 in 2018. De kosten worden deels gedekt uit de beschikbare bestemmingsreserve bodemsanering van € 817.000. Voor het overige deel van de kosten is vanuit de algemene reserve zuiveringsbeheer € 743.000 overgeheveld naar de bestemmingsreserve bodemsanering.

De totale kosten gemaakt in 2017 bedragen € 138.000. Dit bedrag is in 2017 onttrokken uit de bestemmingsreserve bodemsanering.

Per 1/1/2018 is nog € 1.422.000 beschikbaar. De in 2018 bestede kosten ad € 1.348.000 zijn eveneens onttrokken uit de bestemmingsreserve bodemsanering (zie post 17 onttrekkingen aan reserves). Per 31/12/2018 resteert nog € 74.000. De werkzaamheden worden begin 2019 afgerond en naar verwachting bedragen de resterende kosten rond € 50.000.

Grondaankopen

In verband met de wat latere uitvoering van het overleg rond de over te dragen gronden rond De Runde te Foxel is het noodzakelijk een deel van het budget ten behoeve van onroerende zaken door te schuiven naar 2019. De opzet en taxaties zijn inmiddels gemaakt. De kosten worden geschat op een totaal van € 68.000. Deze ruimte zit in het budget 2018 voor onroerende zaken, doordat in 2018 de opbrengst uit de verkoop van gronden een stuk hoger is uitgevallen. Dit komt grotendeels door de verkoop van gronden met betrekking tot hetzelfde project rond De Runde te Foxel. Van het over te hevelen budget van € 68.000 worden de overdrachtskosten betaald, alsmede de dienstverlening in deze transacties door een gespecialiseerd bureau.

Voorgesteld wordt het in 2019 benodigde budget van € 68.000 over te hevelen naar 2019. Dit bedrag wordt dan opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019.

Schoonmaakkosten bellenbeluchting rwzi's

Jaarlijks wordt een bedrag geraamd van € 110.000 voor de schoonmaakkosten van de bellenbeluchting van de rwzi's. Aangezien, na inspectie van de beoogde rwzi's, maar een geringe mate van vervuiling is geconstateerd, is er in 2018 ongeveer de helft van het bedrag besteed.

Transport slib

Het voordeel betreft minder geproduceerd slib waardoor er lagere transportkosten zijn geweest.

Laboratorium

Het voordeel betreft voor € 71.000 lagere kosten op de huisvesting van het laboratorium (gebouw en inboedel). In verband met de aanstaande verhuizing is bewust minder aan huisvesting gedaan dan in 2018. Daarnaast was een deel van dit budget (€ 25.000) bestemd voor een deel van de verhuiskosten. Dit betreft het afkoppelen, verhuizen en aansluiten bestaande installaties en inventaris. Het afkoppelen, verhuizen, aansluiten en testen analyse apparatuur wordt geraamd op € 40.000. Aangezien de verhuizing begin 2019 heeft plaatsgevonden komen deze kosten ten laste van 2019.

Daarnaast worden er in 2019 extra kosten geraamd voor het uitbesteden van analyses. We hebben zoveel mogelijk analyses verplaatst naar buiten de verhuisperiode. De analyses die perse moeten, worden uitbesteed. Deze kosten worden geraamd op € 40.000.

Het totaal voordeel op het laboratorium wegens de verhuizing in 2019 bedraagt in 2018 € 134.000; onderhoud € 63.000 (zie post 7) en diensten derden € 71.000.

De totaal geraamde kosten in 2019, in verband met de verhuizing, bedragen € 105.000. Dit betreft verhuiskosten € 65.000 en uitbesteding analyses € 40.000.

Voorgesteld wordt het in 2019 benodigde budget van € 105.000 over te hevelen naar 2019. Dit bedrag wordt dan opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019.

Monitoring waterkwaliteit

Vanwege de droogte in de zomerperiode van 2018 zijn er minder monsters genomen dan gepland (geen water in de sloot). In 2019 zullen de gemiste bemonsteringen worden ingehaald.

Voorgesteld wordt het in 2019 benodigde budget van € 25.000 over te hevelen naar 2019. Dit bedrag wordt dan opgenomen in de voorjaarsrapportage 2019.

Planologisch onderzoek

Vooraf doordat van een aantal projecten (Witterdiep € 33.000, Steendam-Tjuchem € 5.000 en Ophogen Landbouwgronden met slib € 9.000) de planvoorbereiding is vertraagd, is het budget deels niet besteed. De ingeschatte kosten voor inventarisaties en begeleiding zijn daarom niet gemaakt in 2018. Het overig voordeel ad € 14.000 betreft een aantal kleinere afwijkingen.

Gewasbeschermingsmiddelen nutriënten

In het 10 puntenplan waren 30 bedrijven gepland om te worden bemonsterd. Bij slechts 14 bedrijven heeft in 2018 een lozing plaatsgevonden naar het riool en/of oppervlaktewater. Omdat er minder bedrijven zijn bemonsterd is in 2018 een groot deel van het budget niet besteed.

Zuiveren over de grens Noorderzijlvest

In de gemeenschappelijke regeling met Noorderzijlvest inzake het grensoverschrijdend afvalwater (GOAW) is een zogenaamde hardheidsclausule opgenomen. Dit houdt in dat onvoorziene extra kosten of baten die niet onder het regulier beheer vallen, in overleg, worden verrekend.

In 2017 is, incidenteel, een fors voordeel behaald op de kosten van chemicaliën. Hier was ook deels de raming van 2018 op gebaseerd. Het voordeel in 2018 was echter lager dan in 2017.

De verrekening over 2017 bedraagt € 182.000 voordelig en over 2018 € 71.000 nadelig. Per saldo een voordeel van € 111.000.

Aanpassingen bedrijfswageninrichtingen

Om de arbotechnische veiligheid van onze medewerkers te vergroten zijn in onze bussen de houten stellingen vervangen door aluminium stellingen. Dit zorgt voor meer stevigheid, waardoor materialen beter op hun plek blijven liggen. Ook zijn aan een aantal bedrijfswagens van het laboratorium aanpassingen gedaan om deze beter geschikt te maken voor de uitoefening van de werkzaamheden.

Afrekeningen 2017 en 2018 bijdrage Het Waterschapshuis (HWH)

De voordelige afrekening over 2017 betreft de uitkering van een gedeelte van het positieve jaarrekeningresultaat 2017 van Het Waterschapshuis (HWH). Het gedeelte dat uitgekeerd is, heeft betrekking op niet gestarte programma's (onder andere door krapte aan personeel). Daarnaast is voor een aantal programma's gebleken dat deze niet genoeg toegevoegde waarde voor de waterschappen bieden. Volgens de concept jaarrekening 2018 van HWH is er een voordelige afrekening over 2018 van € 109.000 te verwachten.

Bijdragen aan derden

Het nadeel ten opzichte van de raming bedraagt € 151.000.

- hogere bijdrage NBK	-208.000
- lagere Rijksheffing VKA	32.000
- lagere bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	22.000
- diversen	3.000
	-151.000

Bijdrage Noordelijk Belastingkantoor (NBK)

Het exploitatieresultaat van het NBK over 2018 is € 1.101.000 nadeliger ten opzichte van de raming. Ons

aandeel hierin bedraagt € 208.000.

In de jaarrekening van het NBK is een uitgebreide toelichting opgenomen. De hogere kosten betreffen met name hogere kosten automatisering en kosten voor diensten door derden.

In 2018 is er veel inzet gepleegd bij de opstart en inrichting van het NBK. Dit heeft geleid tot extra kosten voor 2018 die met name een gevolg zijn van de vertraagde implementatie van het geautomatiseerd systeem en de slechte performance hiervan. Dit zorgde voor achterstanden in de verwerking. Hierdoor moest, naast het feit dat er relatief veel langdurig zieken waren, extra personele capaciteit worden ingehuurd om de achterstanden weg te werken.

Rijksheffing VKA

Het voordeel betreft voor € 18.000 een voordelige afrekening over voorgaande jaren.

Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

In de voorjaarsrapportage 2016 is besloten het jaarlijks verschil tussen de in de begroting opgenomen HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage te reserveren. Deze bestemmingsreserve willen we gebruiken om in de toekomst (na 2020) ons eigen aandeel in de kosten van nHWBP-projecten te financieren. Bij de najaarsrapportage werd uitgegaan van een verschil van € 387.000 en dit bedrag is ook geraamd als storting in de bestemmingsreserve. De uiteindelijke bijdrage is € 409.000 lager. Dit is ook het bedrag wat is toegevoegd aan de bestemmingsreserve (zie post 11).

9. Onvoorzien (V € 106.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Vershil
- onvoorzien		106.000	106.000

In 2018 is geen beroep gedaan op de post onvoorzien.

10. Toevoeging aan voorzieningen (V € 24.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Vershil
- voorziening voormalig bestuur en personeel	309.000	300.000	-9.000
- voorziening dubieuze belastingdebiteuren	585.000	618.000	33.000
	894.000	918.000	24.000

Toevoeging voorziening voormalig bestuur en personeel

Conform de regelgeving zijn de toekomstige lasten van voormalig bestuur en personeel opgenomen in een voorziening. De jaarlijkse kosten worden rechtstreeks ten laste van deze voorziening gebracht. Jaarlijks wordt de benodigde hoogte van deze voorziening herberekend. Een eventueel tekort of overschot wordt ten laste of ten gunste van de exploitatie gebracht.

Toevoeging voorziening dubieuze belastingdebiteuren

Jaarlijks wordt bij de jaarrekening een inschatting gemaakt van de invorderbaarheid van de belastingdebiteuren. De raming is gebaseerd op de niet invorderbare bedragen van afgelopen jaren. Door het economisch herstel neemt de invorderbaarheid toe en hoeft minder gebruik te worden gemaakt van de voorziening.

11. Toevoeging aan reserves (N € 22.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- toevoeging aan reserves	509.000	487.000	-22.000

Betreft de volgende toevoegingen aan de reserves, conform de najaarsrapportage:

- bestemmingsreserve HWBP	409.000
- bestemmingsreserve KRW	100.000
	<u>509.000</u>

Zie voor een toelichting op het verschil post 8 "bijdragen aan derden".

12. Rentebaten (V € 12.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- rentebaten	795.000	783.000	12.000

De rentebaten zijn in samenhang met de rentelasten geanalyseerd (zie punt 1 ad A).

13. Baten in verband met salarissen en sociale lasten (V € 56.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	139.000	83.000	56.000

De baten i.v.m. salarissen en sociale lasten zijn in samenhang met de personeelslasten geanalyseerd (zie punt 2).

14. Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen (V € 191.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden en opbrengst uit eigendommen	3.041.000	2.850.000	191.000

Het voordeel ad € 191.000 betreft:

- zuiveren over de grens Drents Overijsselse Delta; afrekening voorgaande jaren	33.000
- zuiveren voor derden (aanlevering per as)	16.000
- diensten voor derden (meer werk uitgevoerd)	45.000
- besluit risico's zware ongevallen (Brzo) inspecties bij collega waterschappen	21.000
- teruglevering energie aan het elektriciteitsnet	19.000
- hogere afdracht incassokosten door het NBK	28.000
- diverse kleinere afwijkingen	29.000
	<u>191.000</u>

15. Waterschapsbelastingen (N € 59.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- gebouwd	21.485.000	21.451.000	34.000
- ongebouwd	8.658.000	8.826.000	-168.000
- natuur	120.000	112.000	8.000
- ingezetenen	12.919.000	12.925.000	-6.000
- verontreinigingsheffing	420.000	347.000	73.000
- zuiveringsheffing	39.417.000	39.481.000	-64.000
- kwijtschelding	-2.153.000	-2.217.000	64.000
	<u>80.866.000</u>	<u>80.925.000</u>	<u>-59.000</u>

opbrengst verdeeld naar taken:

	werkelijk	begroot	verschil
- watersysteembeheer	43.602.000	43.661.000	-59.000
af: kwijtschelding watersysteembeheer	-774.000	-695.000	-79.000
- zuiveringsbeheer	39.417.000	39.481.000	-64.000
af: kwijtschelding zuiveringsheffing	-1.379.000	-1.522.000	143.000
	<u>80.866.000</u>	<u>80.925.000</u>	<u>-59.000</u>

afwijking t.o.v. de begroting verdeeld naar 2018 en voorgaande jaren:

	2018	2017 en voor- gaande jaren	totaal
- hogere opbrengst gebouwd	-9.000	43.000	34.000
- lagere opbrengst ongebouwd	-125.000	-43.000	-168.000
- hogere opbrengst natuur	8.000		8.000
- lagere opbrengst ingezetenen	-5.000	-1.000	-6.000
- hogere opbrengst verontreinigingsheffing	43.000	30.000	73.000
- lagere opbrengst zuiveringsheffing	57.000	-121.000	-64.000
- lagere kwijtschelding watersysteembeheer	-79.000		-79.000
- hogere kwijtschelding zuiveringsheffing	143.000		143.000
	<u>33.000</u>	<u>-92.000</u>	<u>-59.000</u>

Hogere opbrengst gebouwd (V € 34.000)

De werkelijke opbrengst is € 34.000 (0,2%) hoger dan verwacht.

Lagere opbrengst ongebouwd (N € 168.000)

Hogere opbrengst natuur (V € 8.000)

Het aantal hectares ongebouwd is ca. 1.100 lager dan geraamd. Hier tegenover staat een hoger aantal hectares natuur en een lager aantal hectares wegen. Dit betekent een lagere opbrengst ongebouwd en een hogere opbrengst natuur.

Lagere opbrengst ingezetenen (N € 6.000)

De werkelijke opbrengst is € 6.000 lager dan verwacht.

Hogere opbrengst verontreinigingsheffing; directe lozers (V € 73.000)

Het voordeel betreft een hoger aantal VE's dan geraamd.

Lagere opbrengst zuiveringsheffing (N € 64.000)

De werkelijke opbrengst is € 64.000 (0,2%) lager dan verwacht.

Hogere kwijtschelding watersysteembeheer (N € 79.000)

Lagere kwijtschelding zuiveringsheffing (V € 143.000)

De kwijtschelding is per saldo € 64.000 lager dan verwacht. In 2017 is, in verband met de achterstanden in het behandelen en verwerken van kwijtscheldingen, € 132.000 als nog te betalen opgenomen. Dit bedrag is in 2017, ten onrechte, volledig ten laste gebracht van kwijtscheldingen zuiveringsheffing. Dit verklaart de "vreemde" verhouding tussen deze twee posten.

16. Bijdragen van derden (V € 385.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Verschil
- bijdragen van derden	1.928.000	1.543.000	385.000
	1.928.000	1.543.000	385.000

Het voordeel van € 385.000 betreft:

- subsidies en bijdragen	149.000
- urenvergoeding HWBP	83.000
- bijdrage HWBP toetsing primaire waterkeringen	148.000
- overig; per saldo diverse kleinere afwijkingen	5.000
	<u>385.000</u>

Subsidies en bijdragen

Voor het bijdragen in diverse subsidieprojecten is in 2018 € 254.000 aan subsidies en bijdragen verantwoord. De raming was € 105.000.

Dit betreft alleen de subsidies op de exploitatieprojecten. Daarnaast is voor € 5,6 miljoen subsidies en bijdragen verantwoord op onze investeringsprojecten. Deze subsidies en bijdragen worden verantwoord binnen het krediet van het desbetreffende project.

Urenvergoeding HWBP

In het kader van het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP) neemt ons waterschap samen met Noorderzijlvest en Wetterskip Friesland deel aan het Project Overstijgende Verkenning Waddenzee (POV) en daarnaast is in 2017 het HWBP project Brede Groene Dijk gestart.

De uren door de medewerkers hieraan besteed worden volledig vergoed vanuit het HWBP. In de voorjaarsrapportage is hiervoor een bedrag geraamd van € 195.000. De werkelijke opbrengst is € 83.000 hoger.

Bijdrage HWBP toetsing primaire waterkeringen

Voor de beoordeling van de veiligheid van de primaire keringen is in 2017 de beoordeling voor de periode 2017-2023 gestart. Dit betreft een nieuwe aanpak die landelijk is voorgeschreven door het ministerie en is vastgelegd in de Waterwet (van kracht sinds 1-1-2017).

Ongeveer de helft van dit onderzoek wordt gefinancierd door het HWBP. De andere helft is voor rekening van Hunze en Aa's. De externe kosten bedragen voor 2018 € 350.000. Tegenover deze kosten staat een bijdrage van het HWBP van € 203.000. Deze bijdrage is inclusief een vergoeding van de eigen uren inzet.

17 Onttrekkingen aan reserves (N € 74.000)

	Rekening 2018	Begroting 2018	Vershil
- algemene reserves	1.865.000	1.865.000	
- bestemmingsreserves	2.931.000	3.005.000	-74.000
	4.796.000	4.870.000	-74.000

Algemene reserves

Bij de primitieve begroting is een onttrekking aan de algemene reserve voor de taak watersysteembeheer geraamd van € 1.865.000.

Bestemmingsreserves

Dit betreft de volgende onttrekkingen:

- Bestemmingsreserve afkoopsommen algemeen; conform begroting	1.056.000
- Vrijval bestemmingsreserve gemeentelijke waterplannen; conform voorjaarsrapportage	527.000
- Bestemmingsreserve bodemsaneringen; dekking van de kosten 2018 slib Havenkanaal	
Geraamde kosten 2018 € 1.422.000 tegen werkelijk € 1.348.000	1.348.000
	<u>2.931.000</u>

Hoofdstuk 3 a. Ontwikkelingen in 2018

De economie in Nederland is in 2018 gegroeid met 2,6% van het BBP. Dit is iets lager dan de piek van 2,9% in 2017. De werkloosheid is in 2018 nog iets verder afgenomen. In het vierde kwartaal van 2018 waren er in Nederland 323.000 werklozen, 3,5% van de beroepsbevolking. Ter vergelijking, een jaar eerder waren er nog 391.000 werklozen, 4,3% van de beroepsbevolking. Een positieve noot die hierbij geplaatst kan worden, is dat ook in ons beheergebied de werkloosheid blijft dalen. Vooral in de provincie Drenthe (- 1,5%). Het werkloosheid percentage is hier gedaald van 4,7% naar 3,2%. In de provincie Groningen is de werkloosheid gedaald van 5,5% naar 4,8%. De kosten voor kwijtschelding zijn nog niet met deze daling meegegaan en zijn met afgerond € 2,2 miljoen ongeveer gelijk gebleven aan 2016 en 2017.

De inflatie is in de tweede helft van 2018 toegenomen tot 1,8%. De gemiddelde stijging bedroeg 1,6% in 2018. Dit is hoger dan in 2017. Toen bedroeg de gemiddelde inflatie 1,3%. Het EMU-saldo is in 2018 opnieuw positief (+ 1,1% van het BBP). Voor de decentrale overheden samen is voor 2018 de norm vastgesteld op -0,3%. Voor Hunze en Aa's is op basis hiervan een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 15 miljoen. Uit de berekening van ons EMU-saldo blijkt een saldo van € 0,3 miljoen negatief. Dit is ver onder onze referentiewaarde.

Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is een nieuwe afspraak gemaakt over de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden: er komt een gezamenlijke ruimte van 0,4% (0,27% voor gemeenten, 0,08% voor provincies en 0,05% voor waterschappen) van het BBP. Omdat de ruimte de laatste twee jaar 0,3% was, is dit een mooi resultaat. Unie, VNG en IPO hebben uitgesproken dat hiermee naar verwachting voldoende ruimte is voor alle noodzakelijke investeringen, ook om de gezamenlijke ambities uit het Interbestuurlijk programma te realiseren. Voor de waterschappen gaat het dan met name om klimaatadaptatie, de energietransitie en de circulaire economie. Mocht de ruimte toch te beperkt blijken, dan vinden de decentrale overheden een luisterend oor bij het kabinet.

De bruto investering bedraagt € 21,5 miljoen en de subsidies en bijdragen € 5,6 miljoen. Het totaal gerealiseerde investeringsvolume bedraagt hiermee € 15,9 miljoen tegen een verwachting van € 15 miljoen. Voor een toelichting op de investeringen wordt verwezen naar hoofdstuk 3 c "lopende investeringen".

Dit jaar is de derde jaarschijf van het beheerprogramma 2016 – 2021 uitgevoerd. In hoofdstuk 1 van deze jaarrekening beschrijven we de vorderingen per actiepunten. Voor het uitvoeren van de meeste investeringsopgaven van het beheerprogramma is in 2015 een krediet beschikbaar gesteld van € 19,4 miljoen. Het beschikbare krediet is in de bestuursvergadering van oktober 2016 verlaagd met € 1,4 miljoen als bijdrage voor het Deltaprogramma Agrarisch Waterbeheer in Drenthe. In juli 2017 is het krediet verlaagd met € 0,7 miljoen voor DAW Groningen. De financiële voortgang van het KRW-krediet is opgenomen in het KRW-jaarverslag 2018. Dit verslag zal in de AB-vergadering van juni 2019 worden besproken.

Ter voorbereiding op het nieuwe waterbeheerprogramma 2022 – 2027 is gekeken naar de effecten van de al genomen / te nemen maatregelen. De resultaten van dit onderzoek (KRW-bereik) worden in het voorjaar van 2019 gepresenteerd.

Ook is in 2018 gestart met de voorbereidingen voor het nieuwe waterbeheerprogramma 2022 – 2027.

Het pilotproject BGD (Brede Groene Dijk) is in 2018 van start gegaan. Nadat het projectplan voor de eerste fasen eind 2017 is vastgesteld, is in 2018 echt gestart. In de kleirijperij wordt momenteel geëxperimenteerd met vijftien manieren om zo snel mogelijk klei te maken van slib. Het slib uit de zeearm Eems Dollard wordt hiertoe vanuit de haven via een transportleiding naar vijftien vakken met

elk een eigen rijpingsstrategie gebracht. Over enkele jaren zal de kleiriiperij de eerste klei opleveren die geschikt is voor de versteviging van de dijk. De kosten worden volledig door subsidies gedekt.

In 2018 is nader invulling gegeven aan een deel van de beschikbare duurzaamheidsgelden van € 4 miljoen. De aanbesteding voor de zonnepanelen bij onze rwzi's heeft plaatsgevonden. Er is gegund voor een bedrag van € 1,9 miljoen. Eind 2018 is begonnen met de plaatsing en dit zal doorlopen tot de eerste helft van 2019.

Voor het laboratorium heeft het algemeen bestuur in 2016 ingestemd met het bouwen van een nieuw laboratorium in Veendam, naast het hoofdkantoor. Hiervoor heeft het algemeen bestuur € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld. Door onvoorziene omstandigheden en extra wensen is het krediet eind 2017 verhoogd tot € 5 miljoen. In 2018 is grotendeels gewerkt aan de nieuwbouw van het laboratorium. Begin 2019 is deze opgeleverd.

De CAB (Commissie Aanpassing Belastingstelsel waterschappen) heeft in 2018 voorstellen ingediend bij de Unie van Waterschappen. Het Uniebestuur heeft vervolgens voorstellen bij de waterschappen ingediend. Hierover bent u in 2018 uitvoerig geïnformeerd. Doordat de voorstellen van de Unie niet op voldoende draagvlak konden rekenen is uiteindelijk geen voorstel bij de minister ingediend. De procedure rondom het indienen van voorstellen voor een nieuw belastingstelsel voor de waterschappen is uitgesteld tot ná de verkiezingen van maart 2019.

Het Noordelijk belastingkantoor heeft in 2018 feitelijk voor het eerst als belastingkantoor gefunctioneerd. Dat leidde aanvankelijk tot problemen in de performance (fouten in aanslagen en wachttijden bij het callcenter). Gewerkt wordt nog aan het verbeteren van de performance en de functionaliteit van de belastingapplicatie. De voortgang op diverse punten is daarbij minder dan gewenst vanwege de complexiteit en onderlinge verwevenheid van de problemen.

Hoofdstuk 3 b. Overzicht incidentele baten en lasten

Het overzicht incidentele baten en lasten betreft de baten en lasten die als éénmalig ten opzichte van voorgaande en komende jaren moeten worden beschouwd. De volgende incidentele baten en lasten zijn in de exploitatierekening 2018 meegenomen.

Incidentele baten

- Teruggave energiebelasting 2013 t/m 2017	580.000
- Vrijval bestemmingsreserve gemeentelijke waterplannen	527.000
	<u>1.107.000</u>

Incidentele lasten

- Toevoeging voorziening voormalig bestuur en personeel	309.000
---	---------

De niet geraamde incidentele baten en lasten worden toegelicht in hoofdstuk 2 onderdeel b: analyse van de belangrijkste afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage.

Hoofdstuk 3 c. Lopende investeringen

Algemeen

Het totale restant volume aan beschikbaar gestelde kredieten bedraagt per 31 december 2018 € 57 miljoen (zie bijlage 1).

Het jaar 2018

In 2018 is een investeringsvolume van € 15,9 miljoen gerealiseerd tegen een verwachting van € 15 miljoen. Het hogere investeringsvolume heeft geen invloed op de kapitaallasten voor 2018. Eventuele gevolgen voor 2019 worden aangegeven bij de voorjaarsrapportage 2019.

De bruto investering bedraagt € 21,5 miljoen en de subsidies en bijdragen € 5,6 miljoen. Hieronder wordt de stand van zaken per project weergegeven onderverdeeld in lopende projecten en afgesloten projecten in 2018.

Lopende projecten

Voor een totaaloverzicht van de lopende projecten wordt verwezen naar bijlage 1 "kredietoverzicht per 31 december 2018". Hieronder wordt per project een korte toelichting gegeven.

HIR Haren (028)

Krediet: € 7.145.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 6.314.000.

Restantkrediet: € 831.000.

De Herinrichting Haren is een landinrichtingsplan waarin onder meer de waterbeheersing wordt verbeterd en op (toekomstige) functies wordt afgestemd. In 2018 verkeerde dit project zich in de nazorgfase. Deze fase loopt nog door in 2019. Er zullen nog enkele kleine, maar noodzakelijke aanpassingen in de waterhuishouding of grondposities plaatsvinden.

Herinrichting Oude Veenkoloniën, blok 3 (031)

Krediet: € 112.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 18.000.

Restant krediet: € 94.000.

Dit betreft vooral de procedurele en financiële afwikkeling van het herinrichtingsplan Oude Veenkoloniën, blok 3. Er worden geen grootschalige werken meer uitgevoerd. Het betreft hier hoofdzakelijk nog uit te keren schadevergoedingen.

HIR Westerwolde grondaankopen (033)

Krediet: € 3.394.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 3.363.000.

Restantkrediet: € 31.000.

In de nazorgfase spelen momenteel nog drie verwervingszaken voor het Westerwolde gebied. Naar verwachting kunnen ook deze zaken in 2019 worden afgerond.

Herinrichting Midden Groningen (076)

Krediet: € 2.000.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 1.119.000.

Restantkrediet: € 881.000.

De al langlopende Herinrichting Midden-Groningen zal naar verwachting in 2019 door Prolander worden afgerond met de oplevering van de laatste uitstaande opgaven. Naast een aantal recreatieve elementen moet er nog een ecologische verbindingszone en een natuurvriendelijke oever worden afgerond.

Landinrichting Laaghalen (115)

Krediet: € 685.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 211.000.

Restantkrediet: € 474.000.

Dit betreft de inrichting van natuurgebied Geelbroek. Dit project wordt getrokken door Prolander (uitvoeringsdienst van de provincie Drenthe). De inrichting van de natuurvriendelijke oever langs de ruimsloot en 2 vispassages zijn inmiddels gereed. De verdere inrichting van het natuurgebied, in combinatie met wateropgaven voor bovenstrooms water vasthouden (181.000m³) en aanpak verdroging (360 ha), is vertraagd doordat de afstemming met de omgeving meer tijd kost. Naar verwachting zal in 2019 met de uitvoering worden gestart. In 2021 zal het project worden afgerond.

Landinrichting Odoorn (184)

Krediet: € 675.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 432.000.

Restantkrediet: € 243.000.

De werkzaamheden op het terrein zijn in 2014 afgerond. Er zijn nog een aantal onderhoudspaden waarvan de eigendomssituatie moet worden aangepast. Daarnaast moet een deel van de grondkosten nog worden gedeclareerd. De verwachting is dat dit project in 2019 zal worden afgerond.

Uitvoering waterplannen (208)

Krediet: € 2.038.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018 € 22.000.

Restantkrediet: € 2.016.000.

Het oorspronkelijke krediet van € 1.600.000 is de voorgaande jaren met € 80.000 verlaagd en in 2017 met € 518.000 verhoogd uit het krediet van het project Stedelijk waterbeheer (124). Dit is gedaan omdat dit project hetzelfde doel heeft als het project Uitvoering waterplannen (208).

In het project Uitvoering waterplannen zijn al onze toezeggingen opgenomen, vanuit de gemeentelijke waterplannen, richting de gemeenten. Vanwege de hoge prioriteit van de KRW en WB21 zijn deze activiteiten naar achteren geschoven. De verdere uitwerking zal in 2019 plaatsvinden via de zogenaamde "stresstests".

Vismigratie KRW-kanalen Hunze-Veenkoloniën (242)

Krediet: € 570.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 523.000.

Restantkrediet: € 47.000.

Wij hebben bijgedragen aan een aantal gerealiseerde vispassages in het Amerdiep, Deurzerdiep en Anreperdiep. Daarnaast is een bijdrage geleverd aan het visvriendelijk maken van gemaal Ennemaborgh. Behoudens de aanleg van een vispassage bij gemaal Sans Souci en een viswering bij gemaal Veendam, zijn alle projecten afgerond. De aanleg van de passage bij gemaal Sans Souci is vertraagd i.v.m. een in gebreke stelling van de aannemer. Momenteel loopt in opdracht van de rechtbank een technisch onderzoek voor gemaal Sans Souci. Het is nog onbekend wanneer het werk bij gemaal Sans Souci kan worden afgerond. Deze actie maakt onderdeel uit van het Waddenfondsproject "Ruim Baan voor Vissen".

Westerwoldse Aa (246)

Krediet: € 5.238.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 4.787.000.

Restantkrediet: € 451.000.

De uitvoering van het inrichtingsplan Benedenloop Westerwoldse Aa, Kuurbos, Hamdijk en Bovenlanden is in 2016 grotendeels gereedgekomen. Ca 4,3 mln. m³ waterberging, ca 4,2 km natuurvriendelijke oevers, twee vispassages en recreatieve voorzieningen (fietspad, aanlegsteiger, passantenhaven) zijn gerealiseerd. De verwerving van de laatste benodigde gronden (waartoe een onteigeningsprocedure in gang is gezet) is in 2018 afgerond. De inrichting op deze gronden is vervolgens in gang gezet en zal in de eerste helft van 2019 worden afgerond.

WB21 Tusschenwater (253)

Krediet € 2.334.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 2.427.000.

Restantkrediet: € -93.000.

De Hunze en het Zuidlaardermeer zijn aangewezen als Kaderrichtlijn Water (KRW) waterlichaam. De ecologische toestand van de Hunze en het Zuidlaardermeer voldoet nu nog niet aan de normen uit de KRW. Om de ecologische toestand van deze KRW-waterlichamen te verbeteren zijn doelen en maatregelen geformuleerd. Maatregelen voor de Hunze zijn onder meer beekherstel door hermeandering en het creëren van overstromingsvlakten. Met deze maatregelen wordt ook ruimte voor waterberging gemaakt. Hiervoor is het inrichtingsplan Tusschenwater opgesteld, waarin ook de inrichting voor natuur en recreatie (met behoud van de drinkwaterfunctie) is uitgewerkt.

In de zomer van 2016 is het plan in uitvoering genomen en dit plan is eind 2018 nagenoeg uitgevoerd. In 2019 zal het project volledig worden afgerond. Oorspronkelijk was het de bedoeling om het werk eind 2017 op te leveren. Er wordt echter gestuurd op de meest optimale kwaliteit met betrekking tot de ecologische natuurontwikkeling. Om dit te bereiken heeft de uitvoering langer geduurd. Het negatieve restantkrediet is het gevolg van aangegane verplichtingen in 2018, waarvan het subsidiedeel in 2019 wordt verantwoord.

EHS Westerwolde (306)

Krediet € 2.148.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 1.422.000.

Restantkrediet: € 726.000.

In het dal van de Ruiten Aa is het deeltraject Renneborg – Ter Walslage eind 2018 aanbesteed en gegund. Voor het project is Waddenfondssubsidie beschikbaar. Het waterschap draagt € 400.000 bij aan dit deeltraject. In het watergedeelte van dit deeltraject wordt 11,5 km beekherstel gerealiseerd, worden acht stuwen vervangen door vistrappen, en worden vier stuwen geplaatst. Voor de woningen en landbouwpercelen, waar te hoge grondwaterstanden zullen optreden, worden compenserende maatregelen besproken en vastgesteld.

Uitvoering plannen stedelijk gebied (314)

Krediet: € 520.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 445.000.

Restantkrediet: € 75.000.

De realisatie van de berging van stedelijk water in Winschoten heeft plaatsgevonden. De uitvoering van de berging van stedelijk water in het Nijlandsloopje zal in 2019 plaatsvinden.

Realiseren overstromingsvlakte Hunze (413)

Krediet: € 2.034.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 1.463.000.

Restantkrediet: € 571.000.

Het project Beekherstel Hunze in het gebied Annermoeras en Elzemaat is onderdeel van het KRW-programma 'De Hunze, Natuurlijk!'. Het deelproject Annermoeras en Elzemaat is in 2016 uitgevoerd. De toegezegde subsidies zijn inmiddels afgerekend. Het project verkeert in de nazorgfase, maar is enigszins vertraagd door een arbitragezaak met een aannemer. Nadat in 2019 nog enkele werkzaamheden zullen worden uitgevoerd om onverwachte effecten op te lossen, zal het project eind 2019 worden afgerond.

Verdrogingsbestrijding (417)

Krediet € 457.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 46.000.

Restantkrediet: € 411.000.

De projecten verdrogingsbestrijding Loonerdiep, Holmers Halkenbroek en Geelbroek zijn onderdeel van het verdrogingsgebied Drentsche Aa.

In 2018 zijn de mogelijkheden voor verdrogingsbestrijding ter plaatse van het Loonerdiep nader onderzocht. In 2019 zal een plan voor besluitvorming worden voorgelegd en de uitvoering is voorzien

in 2020. Het project Holmers Halkenbroek is inmiddels gereed. Echter zal er door de bestuurlijke commissie Drentsche Aa nog een evaluatie plaatsvinden naar eventuele nadelige grondwatereffecten in de omgeving. De inrichting van Geelbroek (wordt getrokken door Prolander, uitvoeringsdienst van de provincie Drenthe) zal in 2019 en 2020 worden uitgevoerd. Het waterschap draagt hierin bij in het kader van de verdrogingsbestrijding.

Onderzoeken KRW / WB21 (428)

Krediet: € 57.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 60.000.

Restantkrediet: € - 3.000.

De onderzoeken ten behoeve van de Strategie Veenoxidatie zullen nog tot in 2019 doorlopen. In 2019 zullen er ook nog bijdragen van gemeenten plaatsvinden. Om deze reden is per 31 december 2018 sprake van een "negatieve" uitgave.

Vispassages waddenfonds (479)

Krediet: € 295.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 285.000.

Restantkrediet: € 10.000.

In 2010 heeft het AB een krediet van € 215.000 vrijgegeven als cofinanciering (op een totaal budget van 1,2 miljoen euro) voor de realisatie van een vijftal vispassages, die als onderdeel van het Waddenfonds project "Van Wad tot Westerwoldse Aa" gerealiseerd worden. Bij de voorjaarsrapportage 2016 is het krediet met € 80.000 verhoogd tot € 295.000. Het betreft hier de locaties: stuw De Bult, stuw Veelerveen, stuw De Tjamme, gemaal Hongerige Wolf en de sluizen bij Nieuwe Statenzijl. Het overige deel van de kosten wordt betaald vanuit een subsidie van het Waddenfonds en een bijdrage van Rijkswaterstaat. De bijdrage van Rijkswaterstaat heeft alleen betrekking op de vispassage Nieuwe Statenzijl. De vispassages bij Nieuwe Statenzijl, De Bult, Veelerveen en De Tjamme zijn gerealiseerd en opgeleverd. De passage bij Hongerige Wolf is door een in gebreke stelling van de aannemer vertraagd. Deze passage zou in 2016 worden afgerond. Echter de juridische afwikkeling met de aannemer neemt meer tijd in beslag. De zaak ligt nu bij de rechtbank te Groningen. Momenteel loopt in opdracht van deze rechtbank een technisch onderzoek voor gemaal Hongerige Wolf.

Masterplan Kaden (500)

Krediet: € 61.319.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 42.666.000.

Restantkrediet: € 18.653.000.

In 2018 zijn diverse projecten uitgevoerd. Het Masterplan Kaden ligt goed op schema, zowel wat betreft het tijdspad als de kosten. Over de voortgang tot en met het jaar 2018 komt een aparte voortgangsrapportage met daarin opgenomen de resterende op te hogen trajecten en de daarbij geraamde kosten.

Herinrichting Oude Veenkoloniën (604)

Krediet: € 250.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 32.000.

Restantkrediet: € 218.000.

Er worden nog enkele werken uitgevoerd die vanuit de ingebruikname van de terreinen nodig zijn. Daarnaast worden nog een aantal kleine strookjes grond verworven ten behoeve van de toegankelijkheid van onze objecten. De verwachting is dat dit project in 2019 zal worden afgerond.

Nieuwbouw laboratorium (612)

Krediet: € 5.000.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 4.708.000.

Restantkrediet: € 292.000.

De bouw van het laboratorium heeft grotendeels in 2018 plaatsgevonden. In februari 2019 is het laboratorium opgeleverd. Het afronden van de restpunten en afstemming van alle systemen zal nog enige tijd in beslag nemen.

Zoek en vind in GIS/Mylex (620)

Krediet: € 20.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 4.000.

Restantkrediet: € 16.000.

Dit betreft de aansluiting van de GIS-database op de Mylex zoekmachine, teneinde ook de GIS-data organisatie breed vindbaar te maken. In verband met de ontwikkeling van het Informatie Bedrijfsvoering Plan (IBP) is er in 2018 slechte beperkt ingezet op verdere ontwikkeling. Deze zal in 2019 bij de uitvoering van het IBP worden opgepakt.

WKK Scheemda (624)

Krediet: € 63.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 28.000.

Restantkrediet: € 35.000.

In 2018 is er een bestuursvoorstel met betrekking tot de vervanging van de huidige WKK's op de locaties Assen en Scheemda in het algemeen bestuur behandeld. De conclusie van dit voorstel was dat de huidige WKK's inmiddels zowel technisch als economisch het einde van hun levensduur hebben bereikt. Daarnaast speelden nog een aantal andere aspecten, waardoor de vervanging noodzakelijk is. Op basis van de voorgaande uitkomsten is er bij het AB een voorbereidingskrediet aangevraagd. Momenteel worden de voorbereidingen van de vervanging van de WKK's uitgevoerd. Na deze grondige voorbereiding zullen we medio 2019 een realisatiekrediet aanvragen bij het AB.

Renovatie rioolgemalen (636)

Krediet: € 1.800.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 1.343.000.

Restantkrediet: € 457.000.

Dit project loopt van 2015 t/m 2019. Inzet is om gemalen niet compleet te renoveren, zoals dat eerder gebruikelijk was, maar om zoveel mogelijk gebruik te maken van de restlevensduur van de verschillende onderdelen van het gemaal. Er worden dus deelrenovaties uitgevoerd. Er zijn tot nu toe dertien gemalen bouwkundig, mechanisch en elektrisch gerenoveerd. Er zijn eveneens acht rioolgemalen voorzien van een nieuwe elektrische installatie. Voor 2019 staan nog 2 rioolgemalen gepland.

IM 2016 (648)

Krediet: € 310.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 238.000.

Restantkrediet: € 72.000.

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van de modems op de buitenlocaties, de aanschaf van laptops, een aantal zaken in het kader van informatiebeveiliging, het project Digitale Overheid, het vervangen van de telefooncentrale en een upgrade van het hoofdpststelsel.

Met de vervanging van modems op de buitenlocaties is in 2017 gestart door het aanschaffen van demo en test modems. Er heeft een gedegen test plaatsgevonden en de keuze is gevallen op een standaard modem. De vervanging is in 2018 afgerond. Ook de vervanging van de laptops heeft inmiddels plaatsgevonden. Tevens zijn de noodzakelijke zaken met betrekking tot informatiebeveiliging geregeld.

Voor de Digitale overheid zijn de systemen ingericht die betrekking hebben op de nieuwe Omgevingswet.

In eerste instantie maakte de vervanging van de telefooncentrale ook onderdeel uit van dit krediet. Er is echter gekozen voor een vervanging door mobiele telefoons. Deze mobiele telefoons kennen doorgaans een beperkte levensduur van 2 jaar en worden niet geactiveerd, maar ten laste van de exploitatie gebracht. In de najaarsrapportage 2018 is hiervoor € 100.000,- extra budget opgenomen. Een gedeelte van het krediet voor de vervanging van de telefooncentrale (€ 125.000,-) is hierdoor vrijgevallen. Het restant van het krediet (€ 25.000) zal in 2019 worden gebruikt voor de vervanging van een aantal vaste telefoons (onder andere voor de receptionisten). Tot slot zal in 2019 ook de upgrade van het hoofdpststelsysteem worden afgerond.

IM 2017 (649)

Krediet: € 795.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 678.000.

Restantkrediet: € 117.000.

Het ICT-opslagsysteem ten behoeve van alle waterschapgegevens is vervangen. Daarnaast is een nieuwe serveromgeving ten behoeve van de applicaties en werkplekken aangeschaft. In 2018 zijn de meer verouderde systemen vervangen. Om aan de opgaven t.a.v. digitale overheid en omgevingswet te voldoen is in de ondersteunende applicaties geïnvesteerd. Eveneens is de beveiliging van het netwerk naar een hoger niveau getild. In 2019 zal worden gestart met informatiebeveiliging en het inrichten van een uitwijklocatie.

Kanaal Fiemel (655)

Krediet: € 1.111.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 927.000.

Restantkrediet: € 184.000.

Dit betreft het baggeren, het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en het herstellen van oeverfixatie in het afwateringskanaal Fiemel. Het project zou in 2017 worden uitgevoerd. Echter is vertraging ontstaan vanwege een noodzakelijk onderzoek naar niet gesprongen explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. De uitvoering van het reguliere werk is begin 2019 afgerond. In het voorjaar van 2019 worden nog restwerkzaamheden uitgevoerd.

Hermeandering Deurzerdiep - Anreepdiep (677)

Krediet: € 1.309.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 860.000.

Restantkrediet: € 449.000.

De werkzaamheden zijn grotendeels in 2015 uitgevoerd. De planning was dat in 2016 zowel de uitvoering als de financiën zouden worden afgewikkeld. Echter neemt de afwikkeling van grondoverdracht met BBL/provincie Drenthe meer tijd in beslag dan gepland, waardoor dit in 2018 nog niet is afgerond. Gestreefd wordt om de grondoverdracht zo spoedig mogelijk af te ronden, maar we zijn hierbij afhankelijk van de provincie Drenthe/Prolander.

Slochterdiep en zijtakken (679)

Krediet: € 15.381.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 13.136.000.

Restantkrediet: € 2.245.000.

In de AB-vergadering van 2 juli 2014 is het projectplan Inrichting Slochterdiep en zijtakken vastgesteld. In het projectplan Inrichting Slochterdiep en zijtakken zijn de maatregelen beschreven die nodig zijn om de inrichting van het Slochterdiep en zijtakken op kosteneffectieve wijze voor een groot deel te laten voldoen aan de geldende beleidskaders en normen voor kadehoogte, kade- en oeverstabiliteit, inrichting van natuurvriendelijke oevers en doorvoercapaciteit en bevaarbaarheid. De uitvoering is in 2018 succesvol afgerond. Het project bevindt zich thans in de nazorgfase waarin nog enkele bijkomende werkzaamheden en grondverwervingsacties moeten worden afgerond.

Cultuurhistorisch erfgoed (688)

Krediet: € 50.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 15.000.

Restantkrediet: € 35.000.

De paardenstal Ter Apelkanaal was deels verzakt. In 2018 heeft er een bodemonderzoek plaatsgevonden. Door de grond te injecteren is de paardenstal weer op gelijke hoogte gebracht met de rest van het gebouw. Nadat de grond tot rust is gekomen (advies aannemer), zullen in de loop van 2019 de werkzaamheden weer worden hervat.

Biogasveiligheid (696)

Krediet: € 1.746.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 1.681.000.

Restantkrediet: € 65.000.

In 2017 zijn een aantal technische aanpassingen aan de biogasveiligheid installaties van de RWZI's Scheemda, Veendam en Assen gedaan. Hiermee is de veiligheid op het gewenste niveau gebracht. In de nazorgfase zullen echter nog enige aanpassingen aan de installaties en verdere afstelling van de installaties moeten plaatsvinden.

Verbindingskanaal Oosterhorn (701)

Krediet: € 100.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 23.000.

Restantkrediet: € 77.000.

Er vindt monitoring van de stijghoogte in de diepe watervoerende bodemlagen plaats om een goed inzicht te krijgen in de opwaartse drukken die kunnen optreden. Deze monitoring is eind 2015 gestart en loopt door tot eind 2018. De resultaten van deze monitoring vormen de basis voor verdere aanpassingen (ophoging, verbreding) van de dijken. Er zijn al een aantal andere werkzaamheden eerder uitgevoerd dan gepland. De hiervoor gemaakte kosten zijn bij de Commissie Bodemdaling geclaimd. De rapportage m.b.t. de monitoring wordt in 2019 verwacht. Vervolgens zal in overleg met de Commissie Bodemdaling besloten moeten worden welke maatregelen er moeten worden genomen om de veiligheid rond dit kanaal te borgen en voldoende capaciteit voor waterafvoer te behouden.

Duurswold Noord (707)

Krediet: € 4.714.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 4.025.000.

Restantkrediet: € 689.000.

In dit project zijn de volgende werken gerealiseerd:

1. Projectplan Verbetering Noordelijke kade Afwateringskanaal tussen Steendam en Tjuchem.
2. Projectplan Visvriendelijke oevers Farmsum.
3. Oostoever Afwateringskanaal Duurswold.
4. Projectplan Inrichting Oostoever Schildmeer.
5. Kade- en oevertverbetering Duurswold Noord (trajecten a, b, c en d).

De werkzaamheden aan de werken 1 t/m 4 zijn in het eerste kwartaal van 2017 afgerond.

Bij werk 5 zijn taluds ingestort. Deze taluds zullen in 2019 gerepareerd worden. Daarnaast zal in 2019 nog grondverwerving plaatsvinden.

KRW-maatregelen (708)

Krediet: € 450.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 249.000.

Restantkrediet: € 201.000.

In 2016 zijn 10 verschillende projecten opgestart met als doel de hoeveelheid bestrijdingsmiddelen in de drinkwaterbron Drentsche Aa te verminderen. Alle doelgroepen worden benaderd, zowel burgers, gemeenten, boeren als bedrijven. Er is een DAW-subsidie opengesteld om erfemissie terug te kunnen dringen. Hierop hebben ca. 40 agrariërs ingeschreven. Binnen de maisteelt wordt bij voorbeeldbedrijven gezocht naar mogelijkheden om minder bestrijdingsmiddelen te gebruiken door duurzaam bodembeheer in combinatie met mechanische onkruidbestrijding. Er is een samenwerking

gestart met gemeenten, bedrijven en burgers om de gevolgen van chemische onkruidbestrijding onder de aandacht te brengen, handelingsperspectieven aan te bieden en de aangescherpte wet- en regelgeving te implementeren. In het project Duurzame Bollenteelt zijn samen met bollentelers plannen gemaakt en uitgevoerd om het gebruik van bestrijdingsmiddelen te verminderen. Ook aan dit project is een DAW-subsidie gekoppeld waarmee bollentelers in fysieke maatregelen kunnen investeren. Daarnaast zijn maatregelen gemonitord en is onderzocht wat het aandeel is van het stedelijk gebied. Systeemanalyses, monitoring en kennisontwikkeling zorgen ervoor dat we steeds meer inzicht krijgen en gericht en effectiever maatregelen kunnen treffen. In 2018 is eveneens gewerkt aan de actualisatie van het zogeheten "gebiedsdossier".

Baggeren Kioldiep (715)

Krediet: € 500.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 500.000.

De noodzaak van het baggeren in het Kioldiep is niet acuut. De komende jaren (2019 en 2020) wordt de bodem nauwkeuriger ingemeten en kunnen we de baggerhoeveelheid bepalen.

IM 2018 (719)

Krediet: € 425.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 40.000.

Restantkrediet: € 385.000.

Diverse computers, laptops en tablets zijn vervangen. In 2019 zal worden gestart met de uitvoering van het Informatie Bedrijfsvoering Plan (IBP).

WKK Assen (724)

Krediet: € 63.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 28.000.

Restantkrediet: € 35.000.

In 2018 is er een bestuursvoorstel met betrekking tot de vervanging van de huidige WKK's op de locaties Assen en Scheemda in het algemeen bestuur behandeld. De conclusie van dit voorstel was dat de huidige WKK's inmiddels zowel technisch als economisch het einde van hun levensduur hebben bereikt. Daarnaast speelden nog een aantal andere aspecten, waardoor de vervanging noodzakelijk is. Op basis van de voorgaande uitkomsten is er bij het AB een voorbereidingskrediet aangevraagd. Momenteel worden de voorbereidingen van de vervanging van de WKK's uitgevoerd. Na deze grondige voorbereiding zullen we medio 2019 een realisatiekrediet aanvragen bij het AB.

Inrichting Haansplassen (725)

Krediet: € 2.763.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 2.680.000.

Restantkrediet: € 83.000.

Het algemeen bestuur heeft op 13 mei 2015 het projectplan Inrichting Haansplassen vastgesteld. In dit projectplan zijn de natuurinrichting van de Haansplassen (opgave van Herinrichting Midden-Groningen) en de verbetering van 3 km kade en realisatie van 3,5 ha natuurvriendelijke oeverzone langs het naastgelegen Schildmeer (opgaven van het waterschap) in één gezamenlijk project geïntegreerd. De uitvoering van het project is in 2015 gestart en het oorspronkelijke plan was om dit in 2017 af te ronden. Door o.a. weersomstandigheden is dit echter niet gelukt. In 2018 is het waterdeel (kade en oevers) opgeleverd. In 2019 worden de laatste werken uitgevoerd en zal eveneens de grondoverdracht plaatsvinden.

Uitbreiding netwerkopslag GEO info (728)

Krediet: € 55.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 55.000.

Met de invoering van de wettelijk verplichte basisregistraties (o.a. Basisregistratie Grootchalige Topografie) en het beheer daarvan neemt de hoeveelheid te bewerken en verwerken data

exceptioneel toe. Om deze data te kunnen bewerken en beschikbaar te stellen voor de organisatie is uitbreiding van de opslagcapaciteit noodzakelijk. De capaciteit zal worden gebruikt voor rasterdata, luchtfoto's, topografische data, data stereokartering, data mutatiesignalering en het conserveren van brondata.

De toepassing van deze data ligt op het vlak van stereo-cartografie, mutatiesignalering, handhaving, bodemdaling (Nedmag, veenoxidatie), tariefdifferentiatie heffing. De software voor deze toepassingen is reeds aanwezig binnen onze organisatie. De uitvoering zal in 2019 plaatsvinden.

Stedelijk waterbeheer 2018 (731)

Krediet: € 76.000 Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 99.000.

Restantkrediet: € - 23.000.

Het oorspronkelijke krediet van € 100.000 is verlaagd met de besteding (€ 24.000) voor krabbenscheer en voor objecten, overgedragen door de gemeente Stadskanaal. Dit gedeelte van het krediet is afgesloten. Het afgesloten deel van het krediet (kosten krabbenscheer en objecten gemeente Stadskanaal) is opgenomen in bijlage 2 "afgesloten projecten 2018".

Het restant van € 76.000 zal voor de Middensloot worden ingezet. Het oude slootprofiel van de Middensloot in Wildervank zal opnieuw worden gegraven. Het aanwezige vuil en bagger zal worden verwijderd, duikers worden doorgespoten en zo nodig vervangen door grotere. Deze werkzaamheden moeten worden verricht om de Middensloot weer aan zijn afwateringsfunctie te laten voldoen. Het project wordt in nauw overleg met de bewoners en de gemeente Veendam uitgevoerd.

In het project Middensloot deelt de gemeente Veendam voor de helft mee in de kosten. De overschrijding wordt momenteel veroorzaakt door de aangegane verplichting. Deze kosten zullen in de loop van 2019 bij de gemeente Veendam in rekening worden gebracht.

Beheerprogramma Natuurvriendelijke oevers (740)

Krediet: € 2.951.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 945.000.

Restantkrediet: € 2.006.000.

Het oorspronkelijke krediet van € 3.962.000 is verlaagd met in totaal € 986.000 naar € 2.976.000. Van deze € 986.000 is € 236.000 ingezet voor het project afwateringskanaal Fiemel (655) en € 750.000 om projecten in de agrarische sector mogelijk te maken die bijdragen aan het verbeteren van de waterkwaliteit Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) (773). Daarnaast is er nog € 25.000 ten laste van dit krediet ingezet voor project Kadetrajact Tjuchem (822). Deze verlaging is met name mogelijk doordat we POP3 subsidie hebben kunnen realiseren binnen het KRW-programma.

Onderzoek is uitgevoerd naar de effectiviteit van de gerealiseerde natuurvriendelijke oevers (NVO), mede ten behoeve van het project "Evaluatie KRW-doelbereik". De uitkomsten van deze onderzoeken hebben (beter) inzicht gegeven in de werking van de verschillende NVO's en deze kennis zal worden toegepast voor de nog ca. 7 km voor 2021 aan te leggen NVO's. In 2018 is het werk gegund voor de aanleg van ca. 10 kilometer NVO in de kanalen Hunze-Veenkoloniën en Westerwolde.

Beheerprogramma Vispassages (741)

Krediet: € 375.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 52.000.

Restantkrediet: € 323.000.

De vispassage Veelerdiep is in 2018 uitgevoerd. In 2018 heeft er tevens een onderzoek plaatsgevonden voor de vispassage bij gemaal Oostermoer. Er is gekeken naar de mogelijkheid om de vispassage in combinatie met pomprenovatie uit te voeren. Er is eveneens een POP3 subsidie voor deze vispassage aangevraagd als onderdeel van een gecombineerde aanvraag met externe projecten.

Maatregelen waterlichaam Drentsche Aa (742)

Krediet: € 3.915.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 16.000.

Restantkrediet: € 3.899.000.

In het kader van het project Beekverhoging zijn voor drie trajecten van de Drentsche Aa uitvoeringsplannen voorbereid. Het betreft hier het Loonerdiep-Taarlooschediep, Anloërdiep en Zeegserloopje. Deze plannen zullen in 2019 ter besluitvorming worden voorgelegd. In 2020 vindt vervolgens de uitvoering plaats.

In 2018 is ook de planvoorbereiding voor de hermeandering van het Witterdiep gestart.

De hermeandering en het opheffen van barrières voor vismigratie van het Rolderdiep maken onderdeel uit van de bredere inrichting Rolderdiep. Dit project wordt getrokken door Prolander. De planvoorbereiding is gestart. Het beschikbaar krijgen van gronden is hierin een belangrijk en tijdrovend onderdeel. Hierdoor zal de feitelijke inrichting waarschijnlijk pas in de volgende planperiode (2022 – 2027) gerealiseerd kunnen worden.

Maatregelen waterlichaam De Hunze (744)

Krediet: € 6.992.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 108.000.

Restantkrediet: € 6.884.000.

Het oorspronkelijke krediet van € 8.392.000 is met € 1.400.000 verlaagd naar € 6.992.000, doordat er een POP 3 subsidie is beschikbaar. Dit bedrag is ingezet om het DAW-beleid te financieren. Zie project 773. In het Hunze gebied is in 2017 en 2018 de planvorming voor de deelprojecten Paardetangen en De Branden gestart.

Maatregel waterlichamen Zuidlaardermeer (745)

Krediet: € 2.565.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 2.565.000.

Het opstellen van het inrichtingsplan Zuidlaardermeer is enigszins vertraagd vanwege de benodigde afstemming met externe partners. In 2018 is dit opgepakt en in een aantal bijeenkomsten is eind 2018 een conceptmaatregelplan opgesteld. In januari 2019 heeft er een plenaire bijeenkomst en werksessie plaatsgevonden, samen met de belanghebbende partijen rondom het Zuidlaardermeer. Mede op basis van de uitkomsten van de werksessie wordt het maatregelplan in 2019 afgerond en leggen we het ter besluitvorming voor aan de betrokken partners.

Vervanging onderhoudsbeheersysteem (751)

Krediet: € 200.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 200.000.

Op dit moment werkt ons waterschap met het onderhoudsbeheersysteem McMain.

Dit systeem is verouderd en hierdoor aan vervanging toe. Momenteel wordt geïnventariseerd waaraan het nieuwe onderhoudsbeheersysteem moet voldoen. Na enige vertragingen zijn de voorbereidingen voor de aanbesteding gestart.

Boezemkades Winschoterdiep en Pekel Aa (755)

Krediet: € 5.200.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 3.526.000.

Restantkrediet: € 1.674.000.

Dit betreffen werkzaamheden die worden verricht aan kaden die niet aan de norm voldoen.

Het betreft hier 7,9 km kade langs de Pekel Aa, 2,2 km langs het Winschoterdiep en 1 km langs de Rensel. De werkzaamheden aan het Winschoterdiep en de Rensel zijn in 2018 uitgevoerd evenals een deel van de Pekel Aa. Het volledige traject Pekel Aa zal in 2019 uitgevoerd worden. Vanuit de gemeente Oldambt zal het aan te brengen fietspad breder aangelegd worden. Deze werkzaamheden worden door de gemeente gefinancierd. Naar verwachting worden alle werkzaamheden in 2019 uitgevoerd en opgeleverd.

Boezemkade Drents Diep (756)

Krediet: € 2.120.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 2.042.000.

Restantkrediet: € 78.000.

De boezemkade langs camping Meerwijck aan het Drents Diep voldoet niet aan de veiligheidsnormen van gewenste stabiliteit. De voorbereiding en aanbestedingsfase van het versterken van deze boezemkade is in 2018 afgerond. De werkzaamheden zullen in 2019 gefaseerd worden uitgevoerd. In de eerste fase zal een stalen damwand worden geplaatst. In de tweede fase worden de kades anders geprofileerd. De kade zal stabiel worden opgezet en met een laag klei worden afgedekt. Gedurende de werkzaamheden wordt de dijk gemonitord door het plaatsen van o.a. waterspanningsmeters. De planning is dat de werkzaamheden eind 2019 zullen zijn afgerond.

Boezemkades oeverfixaties (758)

Krediet: € 1.400.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 34.000.

Restantkrediet: € 1.366.000.

De beschoeiing van het Termunterzijldiep verkeert in slechte staat. De palen en schotten zijn vergaan. De voorbereidingen zijn inmiddels gestart. Ook zijn de benodigde vergunningen inmiddels aangevraagd. De verwachting is dat de werkzaamheden voor de zomer zullen starten en in de loop van 2020 zullen worden afgerond.

Vervanging gemaal Weerdijk (765)

Krediet: € 100.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 1.000

Restantkrediet: € 99.000.

Het gemaal Weerdijk ligt ten noorden van Nieuwolda. De locatie is enigszins complex. De bereikbaarheid is beperkt en er moet door een regionale kering worden gegraven. Inmiddels is grondonderzoek uitgevoerd t.b.v. de fundering van het gemaal.

Vervanging Ecolims (766)

Krediet: € 70.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 54.000.

Restantkrediet: € 16.000.

Ter vervanging van Ecolims is Dawaco aangeschaft. In 2018 zijn alle data overgezet. In 2019 wordt de module macrofauna gerealiseerd en geïmplementeerd.

Vervanging verwarmingsketels waterschapskantoor (770)

Krediet: € 150.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 24.000

Restantkrediet: € 126.000.

In 2018 heeft er een onderzoek naar de warmteopwekking van het waterschapskantoor plaatsgevonden. Vervanging van de gasketels of het kantoor volledig gasloos maken zijn twee verkende mogelijkheden. Inmiddels zijn de onderzoeken afgerond en heeft er ook een second opinion door een onafhankelijk onderzoeksbureau plaatsgevonden. In 2019 wordt een voorstel voor de vervanging in het algemeen bestuur behandeld. In de loop van 2019 zal vervolgens een start met de uitvoering worden gemaakt.

Vernieuwing gebouwbeheersysteem waterschapskantoor (771)

Krediet: € 70.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0

Restantkrediet: € 70.000.

In navolging van de vernieuwing van het verwarmingssysteem zal met de vernieuwing van het gebouwbeheersysteem worden gestart.

Vervangen telemetrie onderstations (772)

Krediet: € 1.575.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 556.000

Restantkrediet: € 1.019.000.

In 2018 is gestart met het ombouwen van 130 telemetrie onderstations. Vooraf heeft er een inventarisatie plaatsgevonden en is gestart met het ontwikkelen van nieuwe software. Daarnaast zijn elektrotechnische tekeningen opgesteld. Inmiddels zijn 50 objecten omgebouwd. De rest zal in 2019 worden omgebouwd.

DAW bijdrage regionale regeling (773)

Krediet: € 2.150.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 742.000.

Restantkrediet: € 1.408.000.

Het oorspronkelijke krediet van € 1.400.000 is met € 750.000, uit het krediet van KRW-programma, verhoogd tot € 2.150.000.

Dit betreft het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) waarmee projecten van de agrarische sector in Groningen en Drenthe worden gefinancierd. De feitelijke subsidieverstrekking loopt via de provincies. Het waterschap verstrekt bijdragen aan de provincies voor subsidieprojecten.

Duurzame energie (776)

Krediet: € 1.898.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 1.579.000.

Restantkrediet: € 319.000.

Inmiddels zijn in 2018 de benodigde vergunningen verkregen voor het realiseren van 8 zonnenvelden en een dak opstelling op de verschillende zuiveringslocaties. Eveneens zijn voor alle locaties de SDE+ subsidies verkregen. Het werk is inmiddels gegund en in uitvoering en zal naar verwachting in mei 2019 worden opgeleverd. Voor het plaatsen van 4 windmolens is nader onderzoek verricht. De uitkomsten zijn dat voor geen van de windmolens een vergunning bij de gemeente kan worden verkregen. Het plaatsen van de windmolens zal dus niet doorgaan. Om deze reden is het hiervoor bestemde krediet (€ 206.000) overgeplaatst naar Duurzaamheid nog in te vullen (811).

De plaatsing van de zonnepanelen op Veele is naar 2020 doorgeschoven i.v.m. meerdere werkzaamheden, o.a. het vervangen van daken i.v.m. asbest.

Digitale handtekening (788)

Krediet: € 50.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 50.000.

In verband met de ontwikkeling van het Informatie Bedrijfsvoering Plan (IBP) is er in 2018 slechts beperkt ingezet op de verdere ontwikkeling. Deze zal in 2019 e.v. bij de uitvoering van het IBP opgepakt worden, aangezien digitale handtekening als taak is opgenomen in het IBP.

Basisregistratie Ondergrond (BRO) (794)

Krediet: € 40.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 22.000.

Restantkrediet: € 18.000.

Met de wettelijk verplichte invoering van deze basisregistratie moeten er aanpassingen aan onze database gedaan worden om uitwisseling met deze basisregistratie mogelijk te maken. Bovendien zal er een Geo-Technisch Archief ingericht moeten worden om ervoor te zorgen dat door ons verzamelde data beschikbaar is en blijft voor de toetsing van onze keringen in het kader van het Wettelijk Beoordelings Instrumentarium (WBI). In 2018 is hiermee een aanvang gemaakt.

Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) 2^e tranche (796)

Krediet: € 400.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 118.000.

Restantkrediet: € 282.000.

In het eerste jaar van deze 2^e tranche werd de verplichting gerealiseerd om de BGT volgens het Informatie Model Geo compleet te maken. Bovendien vindt er een actualisatieslag plaats. Tenslotte zal ook de voorbereiding plaats vinden om de BGT als basis ondergrondkaart voor de leggers en beheerregisters in te voeren. De werkzaamheden zullen in de periode 2019 – 2021 verder uitgevoerd worden.

Verkiezingen 2019 (797)

Krediet: € 721.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 721.000.

Na de verkiezingen van 2015 was het uitgangspunt van de Unie van Waterschappen (UvW), dat de kosten voor de verkiezingen voor rekening van het Rijk zouden komen. Op het moment van schrijven van het Plan van aanpak verkiezingen 2019, was nog niet duidelijk of deze kosten daadwerkelijk voor rekening van het Rijk zouden komen. Uitgangspunt was dan ook dat de kosten voor rekening van de waterschappen zouden zijn. Omdat het Rijk van mening is en blijft dat de waterschappen hun verkiezingen moeten betalen, is de UvW gesprekken aangegaan met de VNG. De VNG heeft naar aanleiding van deze gesprekken de vergoeding op 12 miljoen vastgesteld. De waterschappen dienen deze kosten aan de gemeenten, die de verkiezingen organiseren, te betalen. De kosten zullen naar rato over de waterschappen worden verdeeld. De bijdrage van ons waterschap zal ongeveer tussen de € 275.000 tot € 325.000 bedragen (eerder werd nog uitgegaan van ongeveer € 700.000). Inclusief de bijkomende communicatiekosten verwachten we op dit moment maximaal € 350.000 te besteden van dit krediet.

Apparatuur debietmetingen (798)

Krediet: € 220.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 11.000.

Restantkrediet: € 209.000.

Dit betreft de aanschaf en plaatsing van apparatuur voor continue debietmetingen en waterkwaliteitsmetingen. De voorbereidingen zijn in 2018 gestart en in 2019 zal de uitvoering plaatsvinden.

Trommelzeven RWZI Gieten en Assen (799)

Krediet: € 100.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 30.000

Restantkrediet: € 70.000.

Dit betreft een voorbereidingskrediet voor het nemen van maatregelen voor verdere fosfaatverwijdering bij de RWZI's Assen en Gieten. In 2018 is samen met een extern bureau gestart met de voorbereiding van de aanbesteding. Van groot belang bij het nemen van maatregelen is het behalen van de gestelde kwaliteitseisen. Het gaat dan met name om het verwijderingsrendement en om de gewenste uptime van de installaties. Medio 2019 wordt de aanbesteding verwacht.

Lozingspunt RWZI Stadskanaal verplaatsen (800)

Krediet: € 220.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 200.000.

Restantkrediet: € 20.000.

De RWZI Stadskanaal loost op het vrij kleine en stilstaande Alteveerkanaal. Deze lozing geeft regelmatig problemen in de vorm van stank, flauwe vissen en zuurstofloosheid. Door verplaatsing van het lozingspunt naar het AG Wildervanckkanaal kan, in combinatie met inrichtingsmaatregelen, de kans op een gezonde ecologische situatie in dit systeem worden vergroot.

Voorafgaand aan het verplaatsen van het lozingspunt is het eerste gedeelte (ca. 1,3 km) van het Alteveerkanaal gebaggerd. De werkzaamheden zijn in de loop van 2019 afgerond.

Zonnecarports parkeerterrein (810)

Krediet: € 555.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 555.000.

Inmiddels vindt overleg plaats met de gemeente Veendam ten aanzien van de vergunning en technische haalbaarheid van de zonnecarports.

Duurzaamheid nog in te vullen (811)

Krediet: € 1.157.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 1.157.000.

In de meerjarenraming is van 2017 tot en met 2020 jaarlijks een investeringsbedrag opgenomen van € 1 miljoen voor duurzaamheidsmaatregelen, totaal € 4 miljoen. Dit bedrag is opgenomen om in 2020 onze doelstellingen met betrekking tot energiereductie en zelfopwekking te realiseren.

Van de beschikbaar gestelde € 4 miljoen voor duurzaamheidsmaatregelen is inmiddels € 3,3 miljoen geclaimd. Over de besteding van het restant wordt momenteel nog onderzoek gedaan.

Visveiligheid maatregel bij gemaal Duurswold (819)

Krediet: € 100.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 100.000.

Het visveilig maken van de pompen van gemaal Duurswold komt voort uit de in juli 2018 vastgestelde visie vismigratie "Van Wad tot Aa" voor de periode 2018-2027. In 2019 en 2020 zal een technisch vooronderzoek worden uitgevoerd m.b.t. het visveilig maken van gemaal Duurswold.

Kadetragect Tjuchem (822)

Krediet: € 125.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 125.000.

Het kadetragect in Tjuchem maakt onderdeel uit van het kadetragect Steendam-Tjuchem en wordt op deze locatie gecombineerd met de aanleg van een natuurvriendelijke oever en een stapsteen voor de ecologische verbindingszone tussen Midden-Groningen en Blauwe Stad. Voor dit tragect is een Europese subsidie en subsidie bij de provincie Groningen aangevraagd. De uitvoering is voor 2020 gepland.

Maatregelen Hondshalstermeer (823)

Krediet: € 450.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 450.000.

Het Hondshalstermeer in het watersysteem Oldambt voldoet op dit moment niet aan de waterkwaliteitsdoelen van de KRW. Het meer is troebel en er is weinig onderwaterleven aanwezig. Een watersysteemanalyse en een doorrekening van mogelijke maatregelen zijn in 2018 uitgevoerd. Hieruit is gebleken dat het creëren van luwe zones in de ondiepe delen van het meer de meest efficiënte manier is om de doelen te behalen. Hiervoor is het nodig om elementen in het water aan te brengen die golven en wind breken. Daarom worden over ca. 1.600 m palenrijen aangebracht. De vorm daarvan en de toe te passen materialen worden nog bepaald. Hierover volgt afstemming met Staatsbosbeheer, eigenaar van het meer. Grondaankopen zijn niet nodig. De bedoeling is om in 2019 een plan uit te werken en eventuele vergunningen aan te vragen. Uitvoering wordt voorzien in 2020. Er is tevens een POP3-subsidie aangevraagd. Wanneer deze aanvraag medio 2019 wordt gehonoreerd, draagt deze subsidieregeling voor maximaal 50% bij aan de projectkosten bij.

Afgesloten projecten in 2018

In 2018 zijn projecten met in totaal een krediet van € 10,9 miljoen afgesloten. Van de in 2018 afgesloten projecten is € 1,1 miljoen van het krediet niet besteed. Deels is dit het gevolg van lagere kosten, onder andere door aanbestedingsvoordelen, en deels door het (gedeeltelijk) schrappen van projecten. De afgesloten projecten staan genoemd in bijlage 2 "Overzicht afgesloten projecten 2018". Deze projecten zijn binnen het beschikbare krediet uitgevoerd. De in 2018 afgesloten projecten worden hieronder toegelicht.

Aanpassingen RWZI Veendam (361)

Krediet: € 240.000. Uitgaven tot en met 2018: € 61.000.

Restantkrediet: € 179.000.

De werkzaamheden zijn voor dit moment afgerond. Er is besloten om nu geen verdere aanpassingen aan de primaire sliblijn te doen en om eerst het hele proces verder te monitoren, voordat er eventuele verdere stappen worden genomen.

Renovatie rioolgemaal (451)

Krediet: € 5.061.000. Uitgaven tot en met 2018: € 4.825.000.

Restantkrediet: € 236.000.

Er zijn 23 rioolgemaal gereviseerd in een periode van 60 maanden (t/m 2014). Een gemaal moest nog gereviseerd worden vanuit dit krediet. Dit zou een pilot worden waarbij het water niet met een pomp op druk gebracht wordt, maar met een compressor. Door het faillissement van de aannemer is dit echter niet uitgevoerd. Dit heeft de voortgang van het project vertraagd. Over de verdere aanpak van dit gemaal heeft overleg plaatsgevonden. In 2018 is besloten om het laatste RGM Westdorp niet te renoveren en hiermee het project af te ronden. Er zijn in totaal 43 afvalwaterpompen één op één vervangen, waardoor de restlevensduur van de betreffende gemalen verlengd is.

Vervanging Spuischuiten Duurswold (458)

Krediet: € 520.000. Uitgaven tot en met 2018: € 230.000.

Restantkrediet: € 290.000.

De voorbereiding heeft in 2016 plaatsgevonden. De aanbesteding van de uitvoering had in eerste instantie geen geschikte kandidaat opgeleverd na een rechtszaak van één van de inschrijvers. De uitvoering is in het voorjaar van 2018 opnieuw aanbesteed. De inschrijving bleek veel lager uit te vallen dan geraamd. Er zijn 2 houten spuischuiten, die aan het einde van hun levensduur waren, vervangen door nieuwe stalen schuiten.

Groot onderhoud stuwen (467)

Krediet: € 200.000. Uitgaven tot en met 2018: € 194.000.

Restantkrediet: € 6.000.

Op basis van inspecties en risico's zijn civieltechnische werkzaamheden verricht aan de in- en uitstroom damwandconstructies van stuwen. Een viertal stuwen is voorzien van een nieuwe damwandconstructie. Daarnaast is op basis van de technische status de elektrische installatie van 11 stuwjes vervangen. Stuw 15A Eeserveen is volledig vervangen evenals de grote schuif van stuw Vleddermond. Tevens zijn instandhoudingswerkzaamheden verricht aan een zestal kleinere stuwen.

Groot onderhoud sluizen (496)

Krediet: € 200.000. Uitgaven tot en met 2018: € 196.000.

Restantkrediet: € 4.000.

In het kader van dit project wordt groot onderhoud (op basis van inspecties) uitgevoerd aan o.a. deuren, taatsen, drempels, schuiten en E-installaties van sluizen en remmingswerken, die een cyclus hebben van 20 tot 40 jaar.

In 2018 zijn o.a. de onderstaande werkzaamheden uitgevoerd:

- Zuiderveldsluis: voegwerk en trap
- Vlagtweddersluis: herstel houtwerk beneden deuren
- 1e Verlaat Pekelder hoofddiep: Nieuwe overzetsdrempel t.b.v. bovendeuren
- Kielsterverlaat: Vervanging bovendeuren en drempels

Vervanging hekwerk zeedijk (602)

Krediet: € 50.000. Uitgaven tot en met 2018: € 50.000.

Restantkrediet: € 0.

In 2018 is vervanging van hekwerk zeedijk uitgevoerd op een deeltraject langs polder Breebaart en is wederom één van de overgangen voor rundvee van de steunberm naar de kwelders vervangen door een verzwaarde constructie.

Nieuw Statenzijl (625)

Krediet: € 45.000. Uitgaven tot en met 2018: € 0.

Restantkrediet: € 45.000.

Dit betreft het onderhoud van de conservering van de sluisdeuren. Er heeft een inspectie plaatsgevonden en daaruit is gebleken dat de conservering nog in goede staat is. Enkele kleine plekjes zijn bijgewerkt. Dit is gefinancierd vanuit het reguliere onderhoudsbudget.

Schouwbare sloten (647)

Krediet: € 30.000. Uitgaven tot en met 2018: € 28.000.

Restantkrediet: € 2.000.

Dit project omvatte het in schouwbare staat brengen van aangewezen schouwsloten. Vanaf 2013 zijn nog maar weinig nieuwe schouwsloten aangewezen. De sloten die in eerste instantie niet in schouwbaar staat waren, dienden door het waterschap éénmalig geschoond te worden.

Aanschaf onderhoudsmachines 2017 (652)

Krediet: € 161.000. Uitgaven tot en met 2018: € 156.000.

Restantkrediet: € 5.000.

In 2017 is een machine besteld die door leveringsproblemen pas in februari 2018 kon worden afgeleverd.

Aanschaf onderhoudsmachines 2018 (664)

Krediet: € 1.200.000. Uitgaven tot en met 2018: € 1.183.000.

Restantkrediet: € 17.000.

In 2018 zijn diverse machines, conform het vervangingsschema vervangen.

Vervangen diverse beschoeiingen 2018 (669)

Krediet: € 485.000. Uitgaven tot en met 2018: € 484.000.

Restantkrediet: € 1.000.

De werkzaamheden bestonden uit het vervangen van oeverbeschoeiingen conform het beleid t.a.v. onderhoud aan oeverfixaties. Hiervoor is in 2015 een meerjarig bestek aanbesteed.

De volgende trajecten zijn in 2018 uitgevoerd:

- Venneweg Meeden;
- Poeltjeslaan Zuidbroek;
- Vegterswijk Emmercompascuum;
- Pelmolenlaan Overschild;
- Kanaal B Emmercompascuum;
- Molema 't Waar;

- 2^e Kruisdiep Nieuw-Weerdinge.

Oplossen knelpunten landelijk gebied 2018 (670)

Krediet: € 238.000. Uitgaven tot en met 2018: € 110.000.

Restantkrediet: € 128.000.

In 2018 zijn verspreid over het beheersgebied knelpunten in de water aan- en afvoer opgelost.

Dit betreft o.a. het lager leggen en het vernieuwen van duikers, het vergroten van de capaciteit van een gemaal en de verbetering van een aantal stuwen en inlaten.

Groot onderhoud RWZI's 2017 (672)

Krediet: € 531.000. Uitgaven tot en met 2018: € 523.000.

Restantkrediet: € 8.000.

De geplande onderhoudswerkzaamheden op basis van het Groot onderhoud RWZI's (GOR) zijn in 2017 reeds grotendeels uitgevoerd. In 2017 is echter een verplichting aangegaan voor de revisie van een vuilrooster van RWZI Veendam. Deze werkzaamheden zijn in 2018 afgerond.

Groot onderhoud RWZI's 2018 (673)

Krediet: € 494.000. Uitgaven tot en met 2018: € 446.000.

Restantkrediet: € 48.000.

De geplande onderhoudswerkzaamheden op basis van het Groot onderhoud RWZI's (GOR) zijn grotendeels uitgevoerd. Per onderdeel is bekeken of een grote revisie noodzakelijk was. Hierbij is gekeken naar gebruiksduur, de toestand en het belang van de apparatuur in relatie tot de uit te voeren werkzaamheden.

Baggeren Buinen – Schoonoord (691)

Krediet: € 135.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 114.000.

Restantkrediet: € 21.000.

Dit project omvat het traject van het Kanaal Buinen - Schoonoord tussen de Buinerweg en Eeserweg in Borger. Daarnaast omvat dit het traject tussen de brug in de Westdorperstraat en Mepscheweg en een zijtak in noordwestelijke richting tot de Ruigebultsweg. Dit traject ligt eveneens in Borger. Het werk is in 2018 uitgevoerd en opgeleverd.

Herprofileren boezemkaden (692)

Krediet: € 200.000. Uitgaven tot en met 2018: € 206.000.

Restantkrediet: € - 6.000.

In 2018 is de kering van de Westerwoldse Aa rondom gebied De Gaarst weer op normhoogte gebracht. Dit geldt ook voor de kering aan de oostzijde van het Drents Diep en de kering aan weerszijden van het afwateringskanaal bij de Appingedam. Dit betreft een jaarlijks krediet. De overschrijding wordt veroorzaakt doordat het traject Drents Diep volledig in 2018 is afgewerkt en niet deels is doorgeschoven naar 2019, wat kosten verhogend zou hebben gewerkt.

Groot onderhoud zeeobjecten 2018 (718)

Krediet: € 150.000. Uitgaven tot en met 2018: € 149.000.

Restantkrediet: € 1.000.

Als gevolg van een inspectie van een externe partij zijn in 2018 o.a. de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Vervangen besturing (hardware en software) gemaal Fiemel. De oude PLC (computer voor de aansturing) is vanwege leeftijd (20 jaar oud) preventief vervangen door een nieuwe. Tevens is een nieuw functioneel ontwerp (beschrijving van de werking van het gemaal) gemaakt. Daarnaast is de software volledig nieuw geschreven voor de nieuwe PLC.
- Vervangen besturing (hardware en software) gemaal Duurswold.

Lokaliseren kabels 2017 en 2018 (721)

Krediet: € 90.000. Uitgaven tot en met 2018: € 90.000.

Restantkrediet: € 0.

Gebleken is dat eigen elektriciteitskabels en telecomkabels naar stuwen, die liggen in ons eigendom, niet allemaal in beeld zijn. Volgens de wet WION is er een wettelijke verplichting deze te lokaliseren, in te meten en beschikbaar te stellen aan het kadaster, die de loketfunctie van het WION heeft.

Stedelijk waterbeheer 2017 (730)

Krediet: € 100.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 100.000.

Restantkrediet: € 0.

Met betrekking tot het stedelijk waterbeheer zijn in 2017 en 2018 enkele trajecten uitgevoerd.

Daarnaast is een deel van het oude slootprofiel van de Middensloot in Wildervank reeds opnieuw gegraven. Het aanwezige vuil en bagger is verwijderd, duikers zijn doorgespoten en zo nodig vervangen door grotere. Deze werkzaamheden zijn verricht om de Middensloot weer aan zijn afwateringsfunctie te laten voldoen. Het project is in nauw overleg met de bewoners en de gemeente Veendam uitgevoerd. De werkzaamheden aan een deel van dit traject lopen nog door. Zie hiervoor ook de toelichting Stedelijk waterbeheer 2018 (731) bij de lopende projecten.

Stedelijk waterbeheer 2018 (731)

Krediet: € 24.000. Uitgaven en aangegane verplichtingen tot en met 2018: € 24.000.

Restantkrediet: € 0.

Voor de bouw van het laboratorium te Veendam is ontheffing verkregen op de Wet natuurbescherming met als voorwaarde dat de populatie groene glazenmakers (libellen) en de krabbenscheer behouden blijven. Ter plaatse van het laboratorium kon het behoud van de populatie niet worden gegarandeerd. Daarom is de aanwezige krabbenscheer verdeeld en gefixeerd in de waterpartijen langs het waterschapkantoor. Tevens zijn een aantal objecten, waaronder stuwen, inlaten en gemalen, die overgedragen zijn door gemeente Stadskanaal door ons in onderhoud genomen. Deze werkzaamheden zijn in 2018 uitgevoerd en afgesloten. Het oorspronkelijke krediet van € 100.000 is verlaagd met inachtneming van de besteding voor beide projecten (€ 24.000). Het restant van het krediet van € 76.000 zal in 2019 worden ingezet voor het project Middensloot. Zie ook bijlage 1 "kredietoverzicht per 31 december 2018".

Aanschaf laboratoriumapparatuur (737)

Krediet: € 100.000. Uitgaven tot en met 2018: € 21.000.

Restantkrediet: € 79.000.

Grote investeringen in nieuwe analyseapparatuur zijn in 2018 bewust niet gedaan vanwege de ophanden zijnde verhuizing van het laboratorium naar Veendam. Vanwege het defect raken van apparatuur is o.a. destructieapparatuur (voor analyse van stikstof en fosfaat) en een

temperatuurregistratiesysteem (voor het aantoonbaar maken dat monsters en analyses onder de juiste condities worden bewaard en uitgevoerd) aangeschaft.

Vervanging landmeetapparatuur 2018 (746)

Krediet: € 55.000. Uitgaven tot en met 2018: € 54.000.

Restantkrediet: € 1.000.

Door aanpassing van ons inwinsysteem (Carlson in plaats van Leica/Mobiel Hei/Mobiel Matrix) en vereenvoudiging van het proces in combinatie met aanpassing van BGT-inwinning zijn we in staat geweest om beide sets te vervangen.

Verharding werkplaats Veele (783)

Krediet: € 200.000. Uitgaven tot en met 2018: € 187.000.

Restantkrediet: € 13.000.

In 2018 is het terrein rondom de werkplaats Veele opnieuw geasfalteerd. Er was sprake van schade en achterstallig onderhoud. Het werk is in 2018 afgerond.

Vervanging aardlekschakelaars (786)

Krediet: € 80.000. Uitgaven tot en met 2018: € 69.000.

Restantkrediet: € 11.000.

Bij circa 50 stuwen, die regelmatig uitvielen door nabije blikseminslag, zijn zelfherstellende aardlekschakelaars geplaatst. Hierdoor is de bedrijfszekerheid van deze objecten vergroot.

Open informatieportaal 2018 (793)

Krediet: € 50.000. Uitgaven tot en met 2018: € 52.000.

Restantkrediet: € - 2.000.

Voor de uitbreiding van onze open informatieportaal wordt onder andere gebruik gemaakt van externe ondersteuning om geïnventariseerde vragen van partijen als ingelanden, bureaus en overheden te vertalen naar gebruiksklare informatie. Deze wordt via een webservice opengesteld via onze eigen website en het Gegevens Knooppunt Groningen.

Geo Info & Metadata/data op orde (795)

Krediet: € 30.000. Uitgaven tot en met 2018: € 29.000.

Restantkrediet: € 1.000.

In verband met de wettelijke verplichtingen voortvloeiend uit Digitale overheid 2017, Archief 2020, Wet Open Overheid en Omgevingswet is het noodzakelijk de data op orde te krijgen en te voorzien van de voorgeschreven metadata. Buiten deze verplichting om is het ook voor onze eigen organisatie noodzakelijk om op een juiste manier met gevalideerde en complete informatie te kunnen werken.

Baggeren stedelijk gebied (818)

Krediet: € 225.000. Uitgaven tot en met 2018: € 225.000.

Restantkrediet: € 0.

In 2018 zijn de vijvers aan de Hora Siccamasingel in Groningen gebaggerd. Aanleiding hiervoor was het verzoek vanuit de ARZ (Aanpak Ring Zuid) om de meest noordelijke vijver te baggeren. Dit als compensatiemaatregel voor de werkzaamheden aan de ringweg t.a.v. de Flora en Fauna (habitat vleermuizen). Besloten is om alle vijvers te baggeren, om te voorkomen dat baggerspecie terug kan stromen naar de meest noordelijke vijver. Daarnaast heeft dit een positieve impuls gegeven aan de ecologische toestand van de vijvers. Het werk is in 2018 afgerond.

Hoofdstuk 3 d. Waterschapsbelastingen

Het belastingstelsel bestaat uit drie heffingen: de watersysteemheffing, de zuiveringsheffing (heffing op indirecte lozingen) en de verontreinigingsheffing "nieuwe stijl" (heffing op directe lozingen). De watersysteemheffing heeft betrekking op de zorg voor de waterkering, de waterkwantiteit en de (passieve) waterkwaliteit waarbij de kosten worden toegedeeld op basis van waardeverhouding (methode Delfland).

Binnen de watersysteemheffing zijn vier belastingcategorieën: Ingezetenen, Gebouwd, Ongebouwd (niet zijnde natuur) en Natuur. Voor buitendijks gelegen gebouwde en ongebouwde objecten (niet zijnde natuur) wordt de maximale tariefdifferentiatie (tariefverlaging van 75%) toegepast. Voor alle verharde openbare wegen (basis en buitendijks) wordt vanaf 2013 een tariefdifferentiatie (tariefverhoging) van + 100% toegepast.

Tarieven 2018

De tarieven en opbrengsten over 2018 zijn als volgt:

Tarievenoverzicht

Categorie	Tarief 2018	Belasting opbrengst 2018
Ingezetenen	€ 71,76	€ 12.919.000
Gebouwd (basis)	0,05105%	€ 21.474.000
Gebouwd (buitendijks)	0,01470%	€ 11.000
Ongebouwd (basis)	€ 57,66	€ 7.693.000
Ongebouwd (buitendijks)	€ 15,05	€ 5.000
Ongebouwd (wegen)	€ 114,47	€ 960.000
Natuur	€ 3,32	€ 120.000
Verontreinigingsheffing	€ 73,18	€ 420.000
Zuiveringsheffing	€ 73,18	€ 39.417.000
Kwijtschelding		- € 2.153.000
Totaal belastingopbrengst		€ 80.866.000

De totale belastingopbrengst over 2018 is € 59.000 lager dan geraamd. In hoofdstuk 2 onderdeel b wordt een gedetailleerde toelichting gegeven op de afwijkingen tussen de jaarrekening en de najaarsrapportage.

Het kwijtscheldingsbeleid

Op grond van de Invorderingswet kan aan belastingplichtigen die niet in staat zijn anders dan met buitengewoon bezwaar hun belastingaanslag geheel of gedeeltelijk te betalen, gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. Net als de meeste waterschappen heeft ook het algemeen bestuur van ons waterschap hiertoe besloten. Hierbij is de norm op 100% gesteld. Een norm van 100% houdt in dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingplichtigen met een inkomen op of onder bijstandsniveau.

Kwijtschelding wordt vanaf 2018 verleend door het Noordelijk Belastingkantoor (NBK). Door het NBK wordt bij het afhandelen van de kwijtscheldingsverzoeken in een aantal gevallen samengewerkt met gemeenten, dit is voor de burger eenvoudiger en duidelijker en drukt de kosten. Kwijtschelding

beperkt zich tot de verontreinigingsheffing en de zuiveringsheffing voor particulieren en de watersysteemheffing ingezetenen. Voor de watersysteemheffing gebouwd, ongebouwd en natuurterreinen is geen kwijtschelding mogelijk omdat de eigendom van woningen, gebouwen, ongebouwd en natuurterreinen vermogen veronderstelt.

In 2017 zijn voorbereidingen getroffen voor de overgang naar het nieuwe belastingenkantoor NBK. Door de conversie naar een nieuw belastingensysteem in 2017 is vertraging in de uitvoering van de kwijtschelding ontstaan. Deze vertraging (11.000 aanvragen) is pas in 2018 grotendeels weggewerkt. Om aanvragers van kwijtschelding over het belastingjaar 2017 tegemoet te komen, is besloten hun aanvraag (bij een voor de aanvrager positief oordeel) automatisch ook uit te breiden voor het belastingjaar 2018. Voor dat jaar hoefde dus geen aanvraag te worden ingediend.

Hierdoor geeft de tabel hieronder een vertekend beeld. Het aantal aanvragen zou in 2018 normaal gesproken hoger moeten zijn, omdat in dat jaar zowel de resterende aanvragen 2017 als de reguliere aanvragen voor 2018 behandeld zijn.

Kwijtschelding aantallen		
	2018	2017
Aantal aanvragers	13.163	13.362
Waarvan automatische kwijtschelding	6.146	7.089
Handmatig toegewezen	3.681	3.243
Totaal toegewezen	9.827	10.332
Procentueel toegewezen	74,7%	77,3%

Voor alle toegewezen verzoeken in 2017 is getoetst of de kwijtschelding met een jaar verlengd kan worden. Doordat niet alle verzoeken in 2017 afgehandeld zijn is het aantal geautomatiseerde kwijtscheldingen in 2018 ook lager dan in 2017.

Door alle problemen en achterstanden over het belastingjaar 2017 is er nog een kleine achterstand in het afhandelen van de verzoeken over het jaar 2018.

Hoofdstuk 3 e. Weerstandsvermogen

De algemene reserves worden vooral gebruikt als algemeen weerstandsvermogen. Het hebben van voldoende eigen vermogen stelt ons in staat financiële tegenvallers zoals bijvoorbeeld beschreven in de risicoparagraaf op te kunnen vangen zodra ze zich voordoen.

In ons Financieel Statuut is opgenomen dat onze algemene reserves een minimum- en een maximumomvang kennen. De minimale omvang is gelijk aan de op geld gewaardeerde risico's van de risicoparagraaf. De maximale omvang is 10% van de omvang per taak. Dit maximum is vastgesteld om te voorkomen dat reserves (maar) blijven groeien. Als de omvang van de algemene reserves hoger is dan het maximum dan wordt dat "overschot" in vier gelijke delen teruggegeven aan de belastingbetalers door het verlagen van de tarieven.

Sinds 2011 hanteren wij als uitgangspunt dat de omvang van onze algemene reserves in de meerjarenperiode wordt teruggebracht tot het minimumniveau én dat het teruggeven van het overschot niet meer in vier gelijke delen hoeft te gebeuren.

Door de ruimte tussen het minimum en het maximum van de algemene reserves in te zetten was het mogelijk de lastenstijging bij ons te verlagen. Bovendien was er zo meer manoeuvreerruimte om de lastenstijging per jaar af te vlakken. De algemene reserves hebben zo (ook) een egalisatiefunctie gekregen.

Omvang risico's

Op basis van de actualisatie bij de jaarrekening 2018 van de risico-inventarisatie is de minimale omvang van de reservepositie vastgesteld op afgerond € 2,3 miljoen.

Uitkomst jaarrekening 2018

De uitkomst van de jaarrekening 2018 heeft de volgende gevolgen voor de algemene reserves.

Taak	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Totaal
Stand 1 januari 2018 (incl. resultaat 2017)	11.260.000	1.821.000	13.081.000
Aanwending algemene reserve	1.865.000	0	1.865.000
Stand 31 december 2018	9.395.000	1.821.000	11.216.000
Mutaties resultaat 2018	1.700.000	101.000	1.801.000
Stand 31 december 2018 incl. resultaat 2018	11.095.000	1.922.000	13.017.000

Deze stand afgezet tegen de vastgestelde bandbreedtes voor de minimum omvang is als volgt.

Taak	Stand per 31 december 2018	Minimum omvang	Tekort (-) t.o.v. minimum Overschot (+)
Watersysteembeheer	11.095.000	1.677.000	+ 9.418.000
Zuiveringsbeheer	1.922.000	651.000	+ 1.271.000
Totalen	13.017.000	2.328.000	+ 10.689.000

Bij de meerjarenraming 2020 t/m 2023 zal een voorstel worden opgenomen over de inzet van de algemene reserves.

Hoofdstuk 3 f. Financiering (treasury paragraaf)

Inleiding

Naast het treasurystatuut is de treasuryparagraaf een belangrijk instrument voor het sturen en beheersen van, verantwoord over, en toezicht houden op de treasury. Het treasurystatuut geeft de infrastructuur voor de treasury. De uitvoering van het treasurybeleid vindt zijn weerslag in de treasuryparagrafen in de begroting en de jaarrekening. In de begroting komen de concrete beleidsplannen aan de orde. In de jaarrekening gaat het om de realisatie van de plannen en om een verschil tussen de plannen en uitkomsten.

Algemene ontwikkelingen

De economische groei is met 2,6% in 2018 en 2,9% in 2017 wederom positief maar licht gedaald. Het EMU saldo is met 1,1% van het BBP weer positief. De prijsstijging (inflatie) was gemiddeld 1,6% in 2018. Voor 2019 is de algehele verwachting dat de rente licht gaat stijgen.

Treasurybeheer

Financieringsbehoefte 2018

De financieringsbehoefte voor 2018 was als volgt:
(bedragen x € 1 miljoen)

-	Investerings	15,9	
-	Aflossing geldleningen	<u>19,2</u>	
	Totaal		35,1

Dekking van de financieringsbehoefte:
(bedragen x € 1 miljoen)

-	Afschrijvingen (als onderdeel van de exploitatie)	17,5	
-	Opgenomen langlopende geldleningen	30,0	
-	Per saldo daling van het eigen vermogen en voorzieningen	-1,9	
		<u>45,6</u>	
	Mutatie financieringstekort		10,5

Hieronder wordt nader ingegaan op de diverse dekkingsmiddelen.

Afschrijvingen

Investerings worden in een aantal jaren afgeschreven met verschillende termijnen voor de diverse soorten investeringen. Deze afschrijvingslasten worden jaarlijks ten laste gebracht van de exploitatiebegroting en vormen dus een onderdeel van de belastingheffing. De uitgaven van de gepleegde investeringen worden dus in feite in jaarlijkse termijnen terug ontvangen.

Opgenomen langlopende geldleningen

In 2018 is een nieuwe lening opgenomen van € 30 miljoen met een looptijd van 25 jaar. Het rentepercentage is 1,46%.

Mutatie financieringstekort

Het financieringstekort per 31 december 2018 is ten opzichte van 1 januari 2018 gedaald met € 10,5

miljoen. Dit betreft enerzijds een hogere schuld in rekening courant en kasgeldleningen bij de Nederlandse Waterschapsbank van € 5,4 miljoen en anderzijds een stijging van het saldo van de kortlopende vorderingen en schulden van € 15,9 miljoen.

Financiering voor de korte termijn

Volgens de Wet Fido (Financiering decentrale overheden) mag 23% van het totaal van de jaarbegroting met kort geld worden gefinancierd. Dit wordt de kasgeldlimiet genoemd. De kasgeldlimiet voor 2018 bedraagt € 21 miljoen. Daarnaast mag de kasgeldlimiet twee achtereenvolgende kwartalen worden overschreden. Hiervan wordt gebruik gemaakt omdat de kasstroom van de belastingopbrengst een piek in onze financieringsbehoefte veroorzaakt. Per ultimo 2018 bedraagt de schuld bij de Nederlandse Waterschapsbank € 16,4 miljoen.

Toetsing renterisico's

In de Wet Fido zijn de renterisico's gesplitst in normering voor de financiering van de vlottende schuld en de vaste schuld. Het renterisico van de vlottende schuld wordt genormeerd door de zogenaamde kasgeldlimiet. Het renterisico van de vaste schuld door de renterisiconorm. De renterisico's worden door de toezichthouder (de provincie) bewaakt. Zoals reeds eerder genoemd is de doelstelling de kasgeldlimiet niet te overschrijden. Met de renterisiconorm wordt bedoeld het bedrag aan vreemd vermogen waarover in de toekomst een hogere dan wel lagere rente moet worden betaald dan nu bestuurlijk wenselijk wordt geacht. Als norm hiervoor wordt een percentage van het begrotingstotaal (totale lasten) per 1 januari van het begrotingsjaar aangehouden. Voor waterschappen bedraagt dit percentage 30%. Met een percentage van 22% in 2018 blijft het waterschap binnen de renterisiconorm. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningportefeuille, waarbij niet in enig jaar een onevenredig groot deel van de leningenportefeuille geherfinancierd behoeft te worden, wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over de jaren.

Hoofdstuk 3 g. Risicoparagraaf

Onderdeel van de jaarrekening is de risicoparagraaf.

De risicoparagraaf geeft een inventarisatie van de risico's waarvoor slechts gedeeltelijk maatregelen zijn en kunnen worden getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van het waterschap. De risico-inschatting is gebaseerd op subjectieve aannames, waarbij het inzicht sterk afhankelijk is van vele onzekere toekomstige factoren. Aangezien deze onzekerheden niet vooraf te kwantificeren zijn, kan er geen voorziening worden gevormd.

Het weerstandsvermogen geeft aan hoeveel financiële ruimte er is om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat het beleid moet worden aangepast en/of doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd. De omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald door:

- de risico's;
- de weerstandscapaciteit (de algemene reserve).

De risico's relevant voor het weerstandsvermogen zijn die risico's die niet anderszins zijn ondervangen. Reguliere risico's – risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico's in het onderdeel weerstandsvermogen. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. Bij investeringsprojecten zijn de reguliere risico's onderdeel van de kostenraming die de basis vormt voor het aan te vragen investeringskrediet.

Wij hanteren voor het identificeren en kwantificeren van bedrijfsvoeringsrisico's een systematiek die het risico uitdrukt in de kans op optreden vermenigvuldigd met het gevolg, waarbij een onderscheid wordt gemaakt naar strategische, compliance (voldoen aan wet en regelgeving) of operationele gevolgen. Daarbij wegen we, indien mogelijk en van toepassing, ook het financiële aspect mee.

Met deze risicosimulatie hebben we bepaald dat het weerstandsvermogen circa € 2,3 miljoen moet zijn. De algemene reserve bedraagt per 31 december 2018 ca. € 13,0 miljoen (inclusief het resultaat 2018) en is derhalve ruimschoots toereikend voor de gesignaleerde risico's.

Als een crisis bijvoorbeeld als gevolg van een natuurramp of een terroristische aanslag zich voordoet, is het de vraag of Hunze en Aa's aansprakelijk kan worden gesteld voor de financiële gevolgen. Het waterschap zal in dergelijke gevallen hoogst waarschijnlijk over onvoldoende weerstandsvermogen beschikken om de financiële gevolgen te kunnen dragen. De verwachting is dat het Rijk bij een grote crisis zal bijdragen. Dit is bijvoorbeeld geregeld in de Wet tegemoetkoming schade bij rampen en zware ongevallen (Wts). Deze wet geeft regels over de tegemoetkoming in schade en kosten in geval van overstromingen door zoet water, aardbevingen en andere rampen en zware ongevallen. Waterschap Hunze en Aa's houdt geen rekening met disproportionele risico's bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit. Indien het weerstandsvermogen ontoereikend zou zijn voor de gevolgen van risico's kan de onbenutte belastingcapaciteit ter dekking worden ingezet, dit leidt tot tariefverhoging.

De laatste actualisatie vond plaats bij de begroting 2019 (zie AB 14 november 2018). Ten opzichte van de begroting 2019 is het risico met betrekking tot de tariefdifferentiatie wegen vervallen. De Hoge Raad heeft in november 2018 uitspraak gedaan over de definitiekwestie van wegen voor de watersysteemheffing. Alleen voor de verharde gedeeltes kunnen we de tariefdifferentiatie wegen toepassen. Niet voor de aan de weg toebehorende gronden, zoals bermen en sloten.

Dat betekent dat wij teveel hectares tot de categorie wegen hebben gerekend. Vanaf de belastingaanslagen 2019 passen wij de nieuwe definitie van het begrip weg toe. Dit betekent een halvering van het aantal hectares. Omdat we bij het opstellen van de begroting 2019 nog uit zijn gegaan van de "ruime" definitie van het begrip "verharde openbare wegen" ontvangen we in 2019 een lagere opbrengst wegen. Dit effect (€ 260.000) nemen we in de voorjaarsrapportage 2019 mee. Vanaf 2020 wordt het effect meegenomen in de tarieven. De tariefdifferentiatie wegen verdwijnt hiermee uit de risicoparagraaf.

Verder zijn in de paragraaf slechts kleine aanpassingen gedaan.

De belangrijkste **risico's** zoals die momenteel worden gezien betreffen, ingedeeld naar strategisch, compliance en operationeel:

STRATEGISCH

Omgevingsgerichtheid en imago

Onze omgeving stelt steeds hogere eisen aan de uitvoering van onze taken, terwijl wij in essentie een op inhoud gerichte organisatie zijn en onze kerntaken vaak een lastig te meten of ervaren langetermijneffect hebben. Hierdoor lopen wij de kans om onvoldoende te voldoen aan de eisen en verwachtingen die onze omgeving stelt. Er zal adequaat moeten worden ingespeeld op maatschappelijke ontwikkelingen en het voldoende bewust zijn van de omgeving om bijvoorbeeld projecten te kunnen realiseren. In 2018 is de communicatie en de omgevingsgerichtheid verbeterd. In 2019 en de daaropvolgende jaren zullen we dit verder verbeteren.

Beschikbaarheid van ICT / informatievoorziening en de verwerking van persoonsgegevens

De ontwikkelingen in dit vakgebied gaan heel snel en grijpen diep in op de processen. De afhankelijkheid van ICT en van passende informatievoorziening maken de organisatie kwetsbaar. Adequate informatiebeveiliging, digitalisering en basisgegevens zijn noodzakelijk voor zekerheid in de bedrijfsvoering en het voorkomen van datalekken. Ook de rechtmatige verwerking van persoonsgegevens heeft onze aandacht. Hiervoor zijn al maatregelen in uitvoering; ook de komende jaren zullen op dit gebied resultaten worden geboekt. Het uitvoeren van maatregelen "achteraf" sluiten we echter niet uit.

Beschikbaarheid van technologie

Het op de juiste wijze uitvoeren van onze kerntaken is sterk afhankelijk van technische oplossingen, van de mogelijkheid om ontwikkelingen hierin te volgen en om uitval en storingen op te vangen. Voor de komende jaren ligt er daarnaast een grote opgave voor zowel de primaire als de regionale kringen. Hiervoor is kennis, kunde en capaciteit nodig die mogelijk niet voldoende in de organisatie aanwezig is. Technisch personeel kan in deze behoefte voorzien, maar de arbeidsmarkt is gespannen en verslechtert naar verwachting verder. Deze afhankelijkheid van technologie en de geringe beschikbaarheid van technisch personeel geven extra risico. Het waterschap geeft in de komende periode dan ook vorm en inhoud aan een bijgestelde personeelsplanning III (periode 2017-2020), met de bedoeling om goed en voldoende personeel te krijgen en te houden.

Samenwerking

We zoeken de samenwerking met andere waterschappen en met de gemeentes in ons gebied om onze doelen te realiseren. Hierdoor ontstaat een grotere bestuurlijke complexiteit én afstand tot het concrete proces. Een voorbeeld hiervan is de beoogde samenwerking in de waterketen. Indien deze onvoldoende tot stand komt, kunnen de besparingen die afgesproken zijn in het Bestuursakkoord

Water niet gehaald worden. Zorgpunt hierbij is het besef van urgentie, maar ook de mogelijke wettelijke belemmeringen (zoals de btw en de vennootschapsbelasting).

Fonds Oude leidingen

Het Fonds Oude Leidingen maakt onderdeel uit van de Gemeenschappelijke Regeling met waterschap Noorderzijlvest en is bedoeld voor het opruimen van oude en buiten gebruik gestelde persleidingen. Het fonds wordt gevoed via het rendement op het fonds. Het fonds wordt beheerd door Noorderzijlvest. Als de omvang van het fonds ontoereikend is dragen beide waterschappen naar evenredigheid bij in de kosten.

Aanspraken op externe garantstelling door derden

Voor de garantstelling voor een lening van verbonden partijen bestaat het risico dat het waterschap wordt aangesproken. Op dit moment hebben we enkel een garantstelling verstrekt op het doorlopende krediet ten behoeve van de Unie van Waterschappen en de huisvesting van de Unie.

Belasting samenwerking: Noordelijk Belastingkantoor

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van het Noordelijk Belastingkantoor voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Noordelijk Belastingkantoor kent geen eigen vermogen.

ICT-samenwerking: Het Waterschapshuis

Het waterschap staat garant voor eventuele tekorten van het Waterschapshuis voor zover dit de begrotingspositie overschrijdt. Het Waterschapshuis kent geen eigen vermogen.

Aardbevingen

Ten gevolge van de aardbevingen kan schade ontstaan aan de bestaande infrastructuur. Ook voor de nieuw aan te leggen infrastructuur, is het niet duidelijk welke maatregelen genomen moeten worden voor het aardbevingsbestendig bouwen. Naast een technisch risico, is er ook een financieel risico aan verbonden.

Veenkoloniale afvalwaterleiding (VKA)

Voor de afvoer van het afvalwater uit de Veenkoloniën is in het verleden een afvalwaterleiding naar de Waddenzee aangelegd. Op deze leiding werd biologisch verontreinigd afvalwater en zout afvalwater geloosd. Het biologisch verontreinigde afvalwater wordt tegenwoordig middels reguliere technieken gezuiverd en geloosd op het oppervlaktewater. Alleen voor het zoute afvalwater is er nog geen oplossing. Dus dat zoute afvalwater, afkomstig van enkele bedrijven, wordt nog op de VKA geloosd. De huidige situatie is dat er een leiding ligt die eigendom is van het waterschap en die voor de bedrijfsvoering een risico vormt. De risico's zijn tweeledig: op de eerste plaats is er het milieurisico van een lekkage van zout water en ten tweede is er een financieel risico in de vorm van reparatiekosten. Er is een onderzoek naar de aardbevingsbestendigheid van de leiding uitgevoerd. Uit het onderzoek is gebleken dat de asbest cement leiding wel tegen schokken vanuit een aardbeving bestand is. Ook Google is voornemens om aan te sluiten op de VKA. Het gaat hierbij om koelwater dat via de laatste 500 meter van de leiding naar zee wordt gevoerd. Er wordt voor een robuuste aansluiting met afsluiters gekozen om de continuïteit van de lozingen van alle bedrijven op de VKA zo veel mogelijk te waarborgen.

Het waterschap beschouwt de VKA niet als een overheidstaak en wil de integrale kosten bij de gebruikers in rekening brengen. Het betreft de exploitatiekosten en te zijner tijd ook de vervangingskosten van de leiding. Of er in dit geval sprake is van een publieke taak verschilt het waterschap van mening met de bedrijven die van de VKA gebruik maken. Om dit geschil te beslechten is bij de rechter een oordeel gevraagd over deze kwestie. De rechtbank heeft op 10 februari 2016 vonnis gewezen. Daarin stelt de rechtbank vast dat het beheer en onderhoud van de VKA geen

publieke taak van het waterschap is, maar ook dat het huidige gebruik van de VKA niet onrechtmatig is. De rechtbank geeft partijen sterk in overweging om weer in overleg te treden over voortgezet gebruik van de VKA. Het overleg is gestart. De bedrijven zijn wel – pro forma – in beroep gaan.

COMPLIANCE

Juridische procedures, schadeclaims en geschillen met aannemers

Ten tijde van het opstellen van de jaarrekening 2018 lopen een aantal juridische procedures en schade-claims die ertoe kunnen leiden dat het waterschap aansprakelijk wordt gesteld en tot betaling van deze financiële claims over moet gaan. De verschillende zaken bevinden zich in diverse stadia van de procedure (claims, beroep of hoger beroep). De procedures hebben betrekking op verschillende aansprakelijkheden zoals nadeelcompensatie, meerwerk of schade. Onze inschatting is, gelet op ervaringen uit het verleden, dat de procedures niet in ons nadeel zullen uitvallen.

OPERATIONEEL

Schade door inzet (nood)bergingsgebieden

Ondanks het feit dat ons watersysteem robuust is kan het in uitzonderlijke gevallen van extreme neerslagsituaties noodzakelijk zijn om (nood)bergingsgebieden in te zetten. In dit geval vindt er door het waterschap moedwillig een beheerste inundatie plaats van deze vooraf ingerichte gebieden. Op basis van afspraken die hierover zijn gemaakt in een schaderegeling zal de daarbij veroorzaakte schade door het waterschap vergoed moeten worden. Hiervoor is in 2010 door het dagelijks bestuur de “Beleidsregel schadevergoeding bergingsgebieden 2010” vastgesteld op grond van de door het algemeen bestuur vastgestelde “Procedureverordening schadevergoeding 2010”. De keuze voor (nood)bergingsgebieden is historisch ingegeven door een kosten- batenanalyse. Geconcludeerd is destijds dat inrichting en inzet van bergingsgebieden een bedrijfseconomisch voordeliger variant is dan het bouwen van (overgedimensioneerde) gemalen. De eventueel te maken kosten voor schade is derhalve een direct gevolg van de gemaakte keuze. Hoewel het hier feitelijk om kosten van beheermaatregelen voor een adequaat waterbeheer gaat, is gezien het (onvoorspelbare) karakter van deze post ervoor gekozen deze niet jaarlijks in de begroting (en daarmee in het tarief) op te nemen, maar onderdeel te laten zijn van de risicoparagraaf en de claim op het weerstandsvermogen. Naast inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden met een eigen vastgesteld vergoedingsregime kan het in uitzonderingssituaties noodzakelijk zijn, als de gehele capaciteit is benut, een ander gebiedsdeel aanvullend te inunderen. Gezien het feit dat dit niet is ingericht en gereguleerd met infrastructurele maatregelen, zal de schade naar verwachting hoger zijn dan bij inzet van reguliere (nood)bergingsgebieden, de kans op noodzaak tot inzet is echter vele malen kleiner.

Toetsing primaire kering op aardbevingsbelasting

In 2016 hebben we een toets op de stabiliteit van de primaire kering met betrekking tot de aardbevingen uitgevoerd. De laatste stand van zaken is dat we geen schade van betekenis verwachten als gevolg van aardbevingen. We blijven het volgen maar gaan geen versterkingen op voorhand uitvoeren.

Toetsing regionale keringen

Het Masterplan Kaden zorgt ervoor dat de regionale kaden in ons beheergebied weer voldoen aan de hoogtenormen. Hiervoor is jaarlijks groot onderhoud nodig aan een deel van de kaden. De provincie Groningen heeft in 2014 de uitgangspunten voor het toetsen van de regionale keringen vastgesteld. Voor de boezemkeringen is voor het eerst een formele toetsing (zoals bij de zeedijk) gestart, waarbij

naast op hoogte ook wordt getoetst op: macro- en microstabiliteit, piping/heave, bekleding en dergelijke. Op dit moment is de Eemskanaal kade zuidzijde geavanceerd getoetst en goedgekeurd. Met de provincie Groningen zijn afspraken gemaakt over het vervolg van de beoordeling van de regionale keringen. We blijven gebruik maken van de Eindige Elementen Methode (EEM, ook wel geavanceerde methode) om deze beoordeling uit te voeren. Gelijktijdig valideren we de uitkomsten met de gebruikelijke toetsingsmethode van Deltares.

Per afgekeurd kadetraject zal er een verbetermaatregel worden uitgewerkt en als projectvoorstel aan het algemeen bestuur worden aangeboden. Intussen zijn voor de boezemkades bij het Winschoterdiep (en Rensel), de Pekel Aa, het Drents Diep en Tusschenklappen investeringen gedaan of opgenomen in de MJl.

Belastingopbrengsten

Door de economische situatie (denk aan faillissementen) kunnen de belastingopbrengsten zich anders ontwikkelen dan we in de begroting en meerjarenraming meenemen. Ook juridische procedures (zie hierna de uiteenzetting rondom de tariefdifferentiatie wegen en in voorgaande jaren de procedures rondom de natuurterreinen) kunnen tot afwijkingen leiden.

Daarnaast kunnen de operationele risico's bestuurlijke impact hebben. Voorbeelden hiervan zijn het niet voldoen aan wet- en regelgeving (NBW of KRW), het niet op orde hebben van het watersysteem of niet nakomen van bestuurlijke afspraken (bijv. verwachtingen die gewekt zijn in het Waterbeheerprogramma of in de studie Droge Voeten 2050).

Hoofdstuk 3 h. Verbonden partijen

Het waterschap is uit beleidsoverwegingen samenwerkingsverbanden aangegaan met een aantal partijen.

Definitie verbonden partij: een privaatrechtelijk of publiekrechtelijke organisatie die een bijdrage levert aan onze doelstellingen en waarin het waterschap een bestuurlijk en financieel belang heeft.

De belangrijkste worden hieronder genoemd.

Gemeenschappelijke regeling met Noorderzijlvest

In de reglementen van de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest is bepaald dat het waterschap samenwerkt met een of meer andere waterschappen ten behoeve van een doelmatige uitoefening van grootschalige taakonderdelen en dat daartoe een regeling wordt aangegaan.

In de vorm van een gemeenschappelijke regeling wordt voor de volgende onderwerpen samengewerkt met waterschap Noorderzijlvest:

- Het beheer van zuiveringstechnische werken met grensoverschrijdend afvalwater.
- De verwerking van primair zuiveringsslib.
- Het ontwateren van zuiveringsslib.
- De eindverwerking van zuiveringsslib.
- Het beheer van het fonds buiten gebruik gestelde leidingen.
- Het beheer en bediening van coupures te Delfzijl.
- Het laboratorium.

Ontwikkelingen in 2018

Nieuwbouw laboratorium

In 2016 heeft u ingestemd met de nieuwbouw van het laboratorium in Veendam. Hiervoor heeft u een krediet van € 2,5 mln. beschikbaar gesteld. Door tegenvallers in de planuitwerking en de wens van het bestuur extra op energie te besparen (duurzaamheidsbeleid) is een aanvullend kredietvoorstel in voorbereiding. Naar verwachting zal in maart 2018 de uitvoering van de nieuwbouw starten met een doorlooptijd tot het eind van het jaar. De verwachte ingebruikname van het nieuwe laboratorium is 1 januari 2019.

Realisatie 2018

Nieuwbouw laboratorium

Op 13 december 2017 heeft het algemeen bestuur naar aanleiding van de uitkomsten van de aanbesteding van de nieuwbouw van het waterschapslaboratorium, besloten een aanvullend krediet van € 2,5 mln. te verstrekken.

Het proces van de totstandkoming van de kredietaanvraag voor de nieuwbouw van het waterschapslaboratorium en de bestuurlijke informatieverzorging hieromtrent, is op verzoek van het algemeen bestuur begin 2018 geëvalueerd.

In april 2018 is BAM gestart met de nieuwbouw van het laboratorium in Veendam. De ingebruikname van het nieuwe laboratorium is bijgesteld van eind december 2018 naar medio februari 2019 als gevolg van vertraging van de levering van het meubilair en de technische inrichting. De nieuwbouw van het laboratorium zal binnen het beschikbare krediet van € 5 mln. worden afgerond.

In 2018 heeft het laboratorium analysemethoden ontwikkeld voor de bepaling van ca. 100 verschillende gewasbeschermingsmiddelen. Voorheen werd dit onderzoek extern uitgevoerd. De besparing op extern onderzoek is ingeboekt op de exploitatie van het laboratorium.

Evaluatie gemeenschappelijke regeling (GR)

Naar aanleiding van de evaluatie van de werkafspraken binnen de GR zijn in 2012 de werkafspraken bijgesteld. In 2018 is een vervolgonderzoek uitgevoerd gericht op de vraag of de aanbevelingen uit de eerste evaluatie hebben geleid tot verbetering.

Geconcludeerd is dat de nieuwe opzet uit 2012 heeft bijgedragen aan:

- het voorkomen van (financiële) verrassingen;
- een verbetering van de bestuurlijke verhoudingen;
- meer openheid naar elkaar toe; er zijn korte ambtelijke en bestuurlijke lijnen;
- een heldere methode voor de hardheidsclausule;
- een uitgebalanceerde zakelijke verhouding

Geconcludeerd is dat naar de huidige inzichten de bestaande organisatievorm (lichte GR) voldoende toekomstbestendig is.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NZV € 8.886.000,-

Werkelijke bijdrage aan NZV € 8.777.835,-

Geraamde bijdrage van NZV (lab.) € 1.309.000,-

Werkelijke bijdrage van NZV (lab.) € 1.309.052,-

Gemeenschappelijke regeling Noordelijk Belastingkantoor

De waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's, Wetterskip Fryslân en de gemeente Groningen hebben uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency besloten tot samenwerking bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en de heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen in het Noordelijk Belastingkantoor (NBK). Het NBK is een bedrijfsvoeringsorganisatie, als bedoeld in artikel 8, derde lid, in samenhang met artikel 62 van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het Noordelijk Belastingkantoor heeft tot taak het uitvoeren van:

- a. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 113 Waterschapswet die door de deelnemende waterschappen aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- b. heffing en invordering van alle belastingen op grond van artikel 219 Gemeentewet die door deelnemende gemeenten (naast Groningen zijn dat Delfzijl, Appingedam, Loppersum en Ten Boer) aan het samenwerkingsverband zijn overgedragen;
- c. de Wet waardering onroerende zaken.

Onder de taken worden mede begrepen de daartoe behorende ondersteunende processen.

Net als Hefpunt verzorgt deze nieuwe organisatie ook de afhandeling van kwijtscheldingsaanvragen voor meer dan 30 gemeenten.

Ontwikkelingen in 2018

Met ingang van 1 januari 2018 wordt gewerkt vanuit een nieuw integraal pakket voor de gemeentelijke en de waterschapsbelastingen. Het jaar zal vooral in het teken staan van het verder perfectioneren en ontwikkelen van het pakket.

De gemeente Groningen is voornemens de administratieve BAG-taken (Basisregistraties Adressen en Gebouwen) over te dragen naar het Noordelijk Belastingkantoor. Gezien de verwevenheid van de activiteiten rondom de belastingheffing is dit een logische keuze. Dit zal naar verwachting per medio 2018 worden geëffectueerd.

Het aansluiten van nieuwe gemeenten (bijvoorbeeld mogelijk Haren, na een gemeentelijke herindeling) is op zijn vroegst per 1 januari 2019 mogelijk. Dit kan op verschillende manieren, ofwel als deelnemer in de gemeenschappelijke regeling of via een dienstverleningsovereenkomst. Met de gefaseerde oprichtingskosten van het nieuwe NBK is in de begroting rekening gehouden.

Realisatie 2018

Het afgelopen jaar stond in het teken van ontwikkeling van de nieuwe organisatie. Met maximale capaciteit en intensiteit hebben de medewerkers en leveranciers van het NBK gewerkt om de belastingapplicatie goed in te richten, de productie op stoom te krijgen en achterstanden weg te werken.

Gewerkt wordt nog aan het verbeteren van de performance en de functionaliteit van de belastingapplicatie. De voortgang op diverse punten is daarbij minder dan gewenst vanwege de complexiteit en onderlinge samenwerking van de problemen.

Per 1 januari 2019 is de herindeling van de gemeenten Groningen, Haren en Ten Boer tot de nieuwe gemeente Groningen een feit. De 'oude' gemeenten Groningen en Ten Boer hebben hun belastingtaken al bij het NBK ondergebracht. Per 1 januari 2019 gaat het NBK ook die van de huidige gemeente Haren uitvoeren.

De besluitvorming voor de inbreng van de BAG-taken van de gemeente Groningen binnen het Noordelijk Belastingkantoor is uitgesteld tot begin 2019.

Op grond van uitgestelde besluitvorming binnen de gemeente Groningen hierover en op grond van het feit dat het Noordelijk Belastingkantoor in 2018 nog in de opbouwfase zit is dit afgesproken.

Voor 2018 zijn incidentele tekorten ontstaan die veroorzaakt zijn en worden door ICT-gerelateerde vertragingen en achterstanden. Dit zal ook doorwerken in 2019. Binnen het NBK wordt onderzocht in hoeverre deze kosten met te nemen maatregelen beheerst kunnen worden. Hiervoor zijn eind 2018 een tweetal onderzoeken opgestart.

De activiteiten van de Gemeenschappelijke Regeling Hefpunt zijn per 1 januari 2018 overgedragen aan de Gemeenschappelijke Regeling Noordelijk Belastingkantoor.

Op 2 november 2018 heeft het algemeen bestuur van de GR Hefpunt ingestemd met het liquidatieplan en de daarin opgenomen financiële afrekening door de deelnemers. Op grond van dit besluit is het liquidatieplan en het opheffingsbesluit ter besluitvorming voorgelegd aan de dagelijkse besturen van deelnemende waterschappen. Bij de besluitvorming in juli 2016 door het algemeen bestuur van de waterschappen zijn de dagelijks besturen gemandateerd om de GR Hefpunt op te heffen.

Op 17 december heeft het dagelijks bestuur van Hunze en Aa's het liquidatiebesluit genomen en is de GR Hefpunt per 1 januari 2019 opgeheven.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan NBK: € 1.890.000,-

Werkelijke bijdrage aan NBK: € 2.097.000,-

Geraamde oprichtingskosten 2018 NBK: € 350.000,-

Werkelijke oprichtingskosten 2018 NBK: € 356.000,-

Unie van Waterschappen

De Unie van Waterschappen behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen. Het dagelijks bestuur van de Unie bestaat uit een aantal bestuurders (dijkgraven of leden van het dagelijks bestuur van een waterschap) van waterschappen. Besluiten worden genomen in de ledenvergadering waarin alle dijkgraven zitting hebben.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan UvW: € 357.000,-

Werkelijke bijdrage aan UvW: € 368.387,-

Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)

In 2012 hebben we besloten het samenwerkingsverband Het Waterschapshuis (HWH) te verlaten. Verschillen in opvatting over de managementstijl en een ondermaatse kwaliteit / prijsverhouding lagen hieraan ten grondslag. In de navolgende periode hebben we op basis van een klant-leverancier relatie enkele producten van HWH afgenomen en hebben onder de noemer Hunze en Aa's Eigen Informatiesysteem (HEI) diverse producten ontwikkeld die voorheen van HWH werden afgenomen. Hierdoor is een kwaliteitsverhoging en een bredere ondersteunende ICT productenrange gerealiseerd. De Unie van Waterschappen heeft in 2016 het standpunt ingenomen om de collectieve ICT projecten voor alle waterschappen bij HWH te beleggen. ICT trajecten zoals de implementatie van de Omgevingswet en de informatiebeveiliging moeten een grondslag hebben waarbij alle waterschappen deelnemen. Dit feit gekoppeld aan de vooruitgang die het nieuwe HWH heeft geboekt, heeft ons doen besluiten in 2017 formeel weer toe te treden tot HWH en ook weer bestuurlijk vertegenwoordigd te zijn.

Als waterschap dragen we bij aan de instandhoudingskosten van HWH en nemen we een aantal producten die HWH levert af. De kosten van de instandhouding worden door alle deelnemers gezamenlijk gedragen. De kosten van de projecten worden op basis van deelnameovereenkomsten doorbelast aan de diverse deelnemers/afnemers. Op grond van een afweging op basis van kosteneffectiviteit nemen we producten van Het Waterschapshuis af. Ook nemen we producten af als er sprake is van een gezamenlijk in Univerband afgesproken activiteit of product.

Financieel belang:

Geraamde bijdrage aan HWH: € 458.661,-

Werkelijke bijdrage aan HWH: € 397.513,-

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

De NWB financiert overheden, instellingen voor de volkshuisvesting, de gezondheidszorg en het onderwijs. Alle aandelen van de NWB zijn in handen van overheden. Waterschap Hunze en Aa's beschikt over 1915 aandelen A en 175 aandelen B met een nominale waarde van € 240.350,-. De leningenportefeuille van Waterschap Hunze en Aa's bestaat grotendeels uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten. Om te kunnen voldoen aan de vermogensseisen die zijn vastgelegd in het Basel III akkoord keert de NWB sinds 2011 geen dividend meer uit. Ook heeft de NWB in dit kader extra kapitaal aangetrokken. De Europese Commissie is met voorstellen gekomen over een mogelijk (gunstigere) berekeningswijze van de vermogensseisen. Zodra meer duidelijkheid wordt verkregen over de invoering van deze voorstellen met betrekking tot berekening, zal de bank haar dividendbeleid opnieuw bezien. Wij gaan ervan uit dat vanaf 2019 de NWB weer dividend uitkeert.

Naast de hiervoor genoemde samenwerkingsverbanden zijn er nog een aantal lichte samenwerkingsverbanden met de waterschappen Drents Overijsselse Delta (Financieel belang: € 446.000,- per saldo te ontvangen, werkelijk per saldo ontvangen € 468.876,-) en Vechtstromen (Financieel belang: € 1.259.000,- te betalen, werkelijk betaald € 1.259.422,-) inzake het zuiveren over de grens.

Hoofdstuk 3 i. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering wordt op hoofdlijnen bepaald door de samenhang tussen het beheerprogramma, het coalitieakkoord en de begroting. Het bestuur bepaalt het wat en de directeur bepaalt het hoe qua beleidsvoorbereiding en bedrijfsvoering. Hier wordt aangegeven hoe wij de realisatie hiervan willen vormgeven.

Duurzaamheid / innovatie

Ten gevolge van de demografische, economische en ecologische ontwikkelingen zullen we oplossingen moeten vinden om ons land bewoonbaar, leefbaar en bruikbaar te houden. Wij zullen deze opgave, met beperkt beschikbare middelen, alleen kunnen realiseren indien we vernieuwende technische en sociale concepten toepassen.

Verdergaand implementeren van duurzaamheidsmaatregelen binnen onze bedrijfsvoering door onder meer:

Acties 2018:

- onderzoek naar het mogelijk plaatsen van zonnepanelen in combinatie met laadpalen op het parkeerterrein bij het Aquapark 5 in Veendam
- onderzoek naar de uitbreiding van de WKK's bij de rwzi Assen en Scheemda
- bouw van het nieuwe laboratorium in Veendam, met daarin ruimte voor duurzaamheidsmaatregelen
- opwekken van duurzame energie conform het AB voorstel van 4 oktober 2017 (kleine windmolens en zonnepanelen op terreinen en daken)

Realisatie 2018

Er is in 2018 geen uitsluitsel gekomen over de haalbaarheid van het plaatsen van de zonnepanelen op de parkeerplaats. Over de huidige onderhoudstoestand en het toekomstige onderhoud van het parkeerterrein, wat in eigendom is van de gemeente, zijn nog geen afspraken gemaakt.

In 2018 is er een bestuursvoorstel met betrekking tot de vervanging van de huidige WKK's op de locaties Assen en Scheemda in het algemeen bestuur behandeld. De conclusie van dit voorstel was dat de huidige WKK's inmiddels zowel technisch als economisch het einde van hun levensduur hebben bereikt. Daarnaast speelden nog een aantal andere aspecten, waardoor de vervanging noodzakelijk is. Ook leidt dit tot optimalisatie in de bedrijfsvoering op de vergistingsinstallaties van Assen en Scheemda. Het betreft hier aspecten ten aanzien van de emissie eisen, biogasveiligheid, het rendement van de huidige installatie en de optimalisatie van de slibverwerking. Op basis van de voorgaande uitkomsten is er bij het AB een voorbereidingskrediet aangevraagd van € 125.000,-. Na toekenning van dit krediet is een adviesvraag in de markt gezet via het raamcontract adviesdiensten. Momenteel worden de voorbereidingen van de vervanging van de WKK's uitgevoerd. Na deze grondige voorbereiding zullen we medio 2019 een realisatiekrediet aanvragen bij het AB.

De duurzaamheidsmaatregelen zoals opgenomen in het AB voorstel zijn opgepakt bij de bouw van het nieuwe laboratorium.

In 2018 hebben de voorbereidingen plaatsgevonden voor het plaatsen van zonnepanelen op onze terreinen (negen rwzi locaties, werkplaats Veele en rioolgemaal Rozema). De opdracht voor de zonnepanelen voor de rwzi locaties is middels een aanbesteding gegund. De subsidies hiervoor zijn aangevraagd en verkregen. De zonnepanelen worden in 2019 opgeleverd.

Ook voor het plaatsen van vier kleine windmolens zijn voorbereidingen getroffen. Inmiddels is gebleken dat voor geen van deze windmolens de gemeenten toestemming verlenen.

Waterbewustzijn

Uit onderzoek blijkt dat het waterbewustzijn van Nederlanders een extra impuls verdient. Er zal energie worden gestoken in het verhogen van het waterbewustzijn van onze ingelanden om het draagvlak voor het regionale waterbeheer te vergroten. Hiertoe communiceren we vanuit de inhoud en vertonen consistentie tussen wat we zeggen en wat we doen. De burger snel en adequaat helpen. De uitwerking van de communicatiestrategie zal de komende jaren een duidelijke invloed hebben op het waterbewustzijn.

Acties 2018:

- Deelname aan grote events met een duidelijke boodschap, zoals het bevrijdingsfestival
- Campagnes (per regio/gemeente) rondom de klimaatadaptatie (Pilots stresstest o.a. in Groningen) en stedelijk waterbeheer
- Brede communicatietrajecten rondom het belang van schoon water, zoals UPDA, DuurSaam Glashelder en het 10 puntenplan
- Inzet vernieuwde lespakketten
- Het creëren van informatiehoeken onder andere bij de vispassage van gemaal Rozema

Realisatie 2018:

- Publiekscampagnes
In verschillende campagnes hebben we de thema's Veilige dijken, Zwemwater, Droogte, Stormseizoen en Waterzuivering onder de aandacht gebracht. Het bereik van deze campagnes was zeer groot. Dit is met name zichtbaar op onze website. Maar ook op de social media kanalen is het aantal reacties verhoogd.
- Website
Het aantal unieke paginaweergaven op onze website is van 171.560 (in 2017) naar 252.545 (in 2018) gestegen. In de statistieken is duidelijk te zien dat dit is toe te wijzen aan de campagnes. Ook de pagina's 'werken bij' en de verschillende vacatures scoorden erg goed. Daarnaast is gewerkt aan de voorbereiding voor een website die beter inspeelt op de digitale dienstverlening.
- Deelname aan grote events met een duidelijke boodschap en link naar ons werk
Dit jaar organiseerden we onder andere de Vismigratiedag (500 bezoekers). Ook is meegedaan aan de Open dag van het Riool (2000 bezoekers), de Waterdag (1400 bezoekers) het Dollard festival (1250 bezoekers) en waren we onder andere zichtbaar tijdens de Verlichte Boerderijenroute (500 deelnemers) en Westerwolde Wandeldagen (650 deelnemers).
- Brede communicatietrajecten rondom het belang van schoon water, zoals UPDA, DuurSaam Glashelder (DSGH) en het 10 puntenplan
Voor met name UPDA zijn doelgroepgericht een aantal activiteiten uitgevoerd voor het grote publiek. De communicatie rondom het 10 puntenplan is met name gericht op kennisdeling tussen specialisten, direct betrokkenen en collega overheden. Het Hunze-atelier waarbij we met specialisten van collega waterschappen om tafel gingen, is hier een goed voorbeeld van.
- Educatie
We brachten het lespakket 'Hoogwater op het schoolplein' onder de aandacht bij alle aardrijkskundeleraars en werkten aan de lesmodule 'wateroverlast'. Daarnaast hebben we een start gemaakt met de voorbereidingen voor een campagne voor jongeren over de verkiezingen met een filmpje, stemwijzer en interactief spel hopen we de 'voters-to-be' naar de stembus te krijgen. In 2018 bereikten we zo'n 3.800 basisschoolkinderen en 1.400 leerlingen van het voortgezet onderwijs.

- Het creëren van informatiehoeken onder andere bij de vispassage van gemaal Rozema
De vispassage bij gemaal Rozema is informatief beschilderd door Katja Manak. De passage Meerweg Haren en de aalgoot bij Nieuwe Statenzijl volgen.
- Organiseren medewerkersdag en trainingen voor medewerkers
Door collega's te betrekken bij de diverse werkzaamheden, de verschillende dilemma's, hun te vragen naar hun visie over dienstverlening en items aan te leveren voor het project Waterdrager (voorbereidend op Beheerprogramma), zijn ze meer ambassadeur van Hunze en Aa's. Daarnaast bereiden we een serie perstrainingen voor, voor die collega's die met de pers in aanraking (kunnen) komen.

Lastenontwikkeling - kostenbewust

Uitgangspunt hierbij is de laagste kosten voor waterschap Hunze en Aa's met prima kwaliteit en met oog voor de totale maatschappelijke kosten. We realiseren onze beheerplanopgaven in ieder geval binnen maximaal 3% verhoging van de kosten. Deze opgave wordt zeker uitdagender door alle veranderingen (zowel maatschappelijk als fysiek) die op ons afkomen en waar we tijdig op zullen moeten anticiperen.

Met een gemiddelde lastenontwikkeling (daling) van -0,9% in 2018 voldoen wij ruimschoots aan dit aan ons zelf opgelegde uitgangspunt.

Om de economische ontwikkeling in de regio te stimuleren benutten we de mogelijkheden binnen de wettelijke aanbestedingsprocedure ten volle om er voor te zorgen dat er zoveel mogelijk werk in de regio blijft. Dit alles zonder dat dit een kostenverhogend effect heeft.

Realisatie 2018:

Bij openbare en EU aanbestedingen mag een regionale/lokale partij geen afweging zijn. Desalniettemin is bij aanbestedingen de uitkomst voor 56% regionaal. Bij meervoudig onderhandse aanbestedingen worden er vaak drie lokale/regionale partijen uitgenodigd om mee te doen. Doordat er echter in 2018 meer Europese aanbestedingen zijn geweest is het percentage toch lager dan in 2017 (toen 76%).

Informatie naar maatschappij en veiligheid

De beschikbaarheid van informatie neemt hand over hand toe. Deze informatie zal in toenemende mate digitaal ontsloten moeten worden (zie Digikompas, Digitale overheid). Deze toename van beschikbare informatie betekent automatisch ook een toename op de kans dat vertrouwelijke informatie wordt misbruikt of dat onze primaire taak kan worden gesaboteerd. Naast fysieke schade levert dit ook een flinke imagoschade op.

Acties 2018:

- Opstellen en uitvoeren informatiebedrijfsvoeringsplan (IBP) (waaronder elementen van de Digitale Overheid).
- Verder verankeren van informatieveiligheid en privacybescherming in onze processen, waaronder het opstellen van een Algemene Verordening Gegevensbescherming.
- Verder gaan met de implementatie van de Omgevingswet.

Realisatie 2018

- Informatiebedrijfsvoeringsplan

Het IBP is goedgekeurd in het managementteam en gepresenteerd aan het DB. Het jaar 2019 staat in het teken van uitvoeren van de transitieopgaven die zijn benoemd in het plan.

- Informatieveiligheid

De verankering van informatieveiligheid is goed in onze processen verwerkt. Enerzijds zijn de basisdocumenten up to date gemaakt en anderzijds wordt dit ondersteund door de zeer positieve uitkomsten van het onderzoek. Onze informatiebeveiliging is eind 2017 onafhankelijk geaudit (BIWA). Hier kwamen goede resultaten uit. We voldoen aan de nu geldende vereisten en horen bij de top 5 beste waterschappen. Voor het uitvoeren van de privacywetgeving wordt, door de Unie en Het Waterschapshuis, een landelijke monitor bijgehouden. Ook daar komt Hunze en Aa's als een van de beste waterschappen uit naar voren. Echter, het hebben van de basisvereisten van de AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) betekent alleen dat de AVG in opzet is geïmplementeerd, maar nog niet in "bestaan en werking". In het vierde kwartaal van 2018 heeft een privacy audit plaatsgevonden. Vanuit de voorlopige auditresultaten blijkt dat wij in bestaan en werking, dus het verankeren in de PDCA-cyclus (Plan Do Check en Act) en werken en rapporteren volgens deze cyclus, nog een aantal stappen moeten nemen. Daarnaast moet actiever ingezet worden op bewustwording. Ook daarom krijgt het nieuwe bestuur een introductie op informatiebeveiliging en privacy en is in februari 2019 een bijeenkomst voor de medewerkers georganiseerd om het bewustzijn te vergroten. Het definitieve rapport is beschikbaar vanaf maart 2019 inclusief een sectorrapportage met adviezen die de gehele sector aan gaan.

In 2018 zijn 15 incidenten aangemeld met een interne oorzaak en daarnaast 5 met een externe oorzaak. Daarvan hadden 5 een langere doorlooptijd alvorens deze opgelost waren. Van de 20 incidenten zijn 19 volledig afgerond en 1 is afgerond als incident, maar nog aangemeld als doorlopend aandachtspunt. In 2018 zijn vier meldingen van een datalek gedaan. Deze lekken waren verschillend van aard, dus van fysiek tot digitaal en van een interne oorzaak tot een externe oorzaak. Op de meldingen zijn geen reacties geweest van de Autoriteit Persoonsgegevens.

- Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet hangt voor een deel samen met de identiteit van het waterschap: wat voor waterschap willen we zijn. Die identiteit bepaalt voor een deel hoe wij de implementatie vorm gaan geven. Omdat dergelijke vragen ook bij het opstellen van het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022 – 2027 gesteld worden lopen beide projecten wat dat betreft samen. Begin 2019 komt hier duidelijkheid over.

Via deelname aan allerlei landelijke groepen en bijeenkomsten proberen we in beeld te brengen wat de werkelijke impact voor onze organisatie is. Het jaar 2019 wordt het eerste "productiejaar".

Netwerksamenleving en samenwerken

Het waterschap staat voortdurend in relatie tot de samenleving/omgeving in zijn algemeen en diens stakeholders in het bijzonder. Dit vraagt van iedereen binnen de organisatie een open en coöperatieve houding. Zowel de bestuurlijke als ambtelijke betrekkingen zijn nu voornamelijk situationeel en functioneel en het is de ambitie om dit relatiebeheer uit te bouwen en te bestendigen.

De samenwerkingsverbanden (in projecten, programma's, evenementen, educatietrajecten, ...) alsmede de omgang van buitendienstmedewerkers met ingelanden blijven een prominente plek innemen bij de bedrijfsvoering van het waterschap.

Personeel

Een goede taakinvulling kan alleen met een goede kwalitatieve en kwantitatieve personeelsbezetting. Ervaren goed opgeleide medewerkers die specifieke kennis en ervaring hebben zijn onmisbaar voor een goede kwaliteit van ons werk. Willen wij onze positie als waterautoriteit waar blijven maken dan betekent dit dat wij blijvend moeten investeren in onze medewerkers. Daarnaast zijn wij op een aantal plekken kwetsbaar waar het om kennis gaat. Dit betekent dat er blijvend wordt ingezet op zowel kennis verdieping als aan kennisdeling.

Acties 2018:

- Uitwerken van de strategische personeelsplanning 2017-2020.
- Verder ontwikkelen van de benodigde personele competenties.

Realisatie 2018:

Diverse landelijke en regionale (digitale) ontwikkelingen hebben geleid tot extra inzet aan fte. De strategische personeelsplanning is daarbij herijkt. Concretisering vindt in 2019 plaats. Daarnaast zijn middels diverse opleidingsprogramma's de competenties van onze medewerkers op het juiste peil gehouden.

Zorgplicht primaire waterkeringen

Beheerders van Primaire Waterkeringen hebben de wettelijke taak om deze kering aan de veiligheidseisen te laten voldoen en voor het noodzakelijke preventieve beheer en onderhoud te zorgen. Daarvoor moeten de keringen regelmatig door de beheerder worden geïnspecteerd en beoordeeld of de fysieke toestand van de kering nog in overeenstemming is met de ontwerpuitgangspunten. In het kader van de Zorgplicht Primaire Waterkeringen moeten beheerders van primaire waterkeringen aan kunnen tonen dat de inrichting van de zorgplicht voor de primaire waterkeringen geborgd is in de organisatie.

Op basis van het Kader Zorgplicht, worden drie activiteiten onderscheiden: de zorgplicht als geheel, ondersteunende activiteiten en uitvoerende activiteiten.

De nadruk ligt met name op het procesmatig borgen van de uitvoerende activiteiten en de borging van de zorgplicht als geheel.

De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft hiertoe in november 2018 een controle uitgevoerd binnen onze organisatie. Het oordeel vanuit de inspectie is, dat ons waterschap voor de inrichting en uitvoering van de zorgplicht de zaken goed op orde heeft en 'in control' is.

Op basis van de bevindingen vanuit de inspectie naar de wijze waarop door ons waterschap vorm en inhoud wordt gegeven aan de zorgplicht voor de primaire waterkering zijn er wel een paar aandachtspunten benoemd. Deze punten zijn inmiddels in het basisdocument 'Zorgplicht Keringen' opgenomen en/of aangepast.

Hoofdstuk 3 j. EMU-saldo

Nederland moet zich als deelnemer aan de Economische en Monetaire Unie houden aan een aantal spelregels. Eén van de spelregels is dat het nationale overheidstekort in een jaar niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Als meer dan 3% tekort ontstaat, dreigen sancties vanuit Brussel.

Het overheidstekort wordt niet alleen bepaald door de nationale overheid, ook decentrale overheden dragen bij in het bepalen van het tekort. Van de decentrale overheden spelen de waterschappen hierin een bescheiden rol. Doordat voor het bepalen van het EMU tekort een andere boekhoudmethode wordt toegepast is het goed mogelijk dat bij een sluitende begroting wel een overheidstekort kan bestaan.

In de Wet HOF zijn de spelregels opgenomen hoe Nederland het EMU-saldo terug kan brengen tot 0% en welke bijdrage van de decentrale overheden wordt verwacht. Voor de decentrale overheden samen is voor 2018 de norm vastgesteld op -0,3%. Een onderverdeling van dit saldo over de drie decentrale overheden is voor 2018 niet gemaakt. Voor de jaren 2019 tot en met 2022 is deze onderverdeling inmiddels wel gemaakt (zie hoofdstuk 3 a. Voor alle waterschappen samen gaan we voor 2018 uit van een toegestaan tekort van rond de € 425 miljoen, dat is -0,06%. Voor Hunze en Aa's is een "referentiewaarde" te bepalen van ongeveer € 15 miljoen.

Uit de berekening van ons EMU saldo blijkt een saldo van € 0,3 miljoen negatief. Dit is onder onze referentiewaarde van € 15 miljoen negatief.

BEREKENING EMU saldo 2018

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2018	begroting 2018
1. EMU exploitatiesaldo	-2.486	-2.921
2. Invloed investeringen		
-/- bruto investeringsuitgaven	21.503	15.000
+ investeringssubsidies	5.595	
+ verkoop materiële en immateriële activa		
+ afschrijvingen	17.495	17.895
3. Invloed voorzieningen		
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	894	618
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie		
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	335	1.018
+ externe vermeerderingen van voorzieningen		
4. Invloed reserves		
-/- betalingen rechtstreeks uit reserves		
+ eventuele externe vermeerderingen van reserves		
5. Deelnemingen en aandelen:		
-/- boekwinst		
+ boekverlies		
EMU SALDO	-340	-426

Hoofdstuk 4. Balans met toelichting

		Balans per	
Activa	2018	2017	
<u>Vaste Activa</u>			
- Immateriële vaste activa	8.178.974	8.708.157	
- Materiële vaste activa	209.206.139	210.263.592	
- Financiële vaste activa	240.350	240.350	
	<u>217.625.463</u>	<u>219.212.099</u>	
<u>Vlottende activa</u>			
- Liquide middelen	4.847	9.110	
- Kortlopende vorderingen	38.119.455	25.707.608	
- Overlopende activa	13.506.792	9.649.691	
	<u>51.631.094</u>	<u>35.366.409</u>	
Totaal	<u>269.256.557</u>	<u>254.578.508</u>	

31 december (in €)

Passiva	2018	2017
<u>Eigen vermogen</u>		
- Algemene reserves	11.216.240	9.503.024
- Bestemmingsreserves	14.527.787	16.949.741
- Exploitatieresultaat	1.801.010	3.578.216
	27.545.037	30.030.981
<u>Voorzieningen</u>		
- Voorzieningen	2.590.068	2.031.860
	2.590.068	2.031.860
<u>Langlopende schulden</u>		
- Langlopende leningen	190.310.883	177.721.280
	190.310.883	177.721.280
<u>Vlottende passiva</u>		
Netto - vlottende schulden		
- Schulden aan leveranciers	3.598.233	3.552.498
- Afdracht belastingen en premies	1.552.435	1.484.237
- Rekening-courant derden / kasgeldleningen	16.417.340	10.950.395
- Aflossingsverplichting 2019 opgenomen geldleningen	17.249.740	19.049.740
- Overige kortlopende schulden	2.477.539	2.120.222
Overlopende passiva	7.515.282	7.637.295
	48.810.569	44.794.387
Totaal	269.256.557	254.578.508

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2018

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De balans en exploitatierekening zijn samengesteld conform de verslaggevingsvoorschriften die zijn vastgelegd in het Besluit Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW).

Vaste activa

Onder de post immateriële vaste activa zijn opgenomen die activa die niet stoffelijk van aard zijn en niet onder de financiële vaste activa zijn opgenomen. Het betreft met name uitgaven in verband met onderzoek en ontwikkeling, aan derden betaalde afkoopsommen, software en licenties en aan derden verstrekte subsidies.

Onder de materiële vaste activa zijn investeringen opgenomen in verbeteringswerken ten behoeve van de primaire taken van het waterschap (keringen, watergangen, kunstwerken) en investeringen ten behoeve van de ondersteunende taken (bedrijfsgebouwen, tractie, automatisering).

Onder de post financiële vaste activa zijn de aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank opgenomen.

De waardering van de vaste activa heeft plaatsgevonden op basis van de historische kostprijs / aanschafwaarde c.q. de verkrijgingsprijs, verminderd met subsidies / bijdragen van derden, bijdragen vanuit de bestemmingsreserves en met de gecumuleerde afschrijvingen. De investeringen worden afgeschreven volgens de lineaire afschrijvingsmethode op basis van de verwachte levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname van het activum. De afschrijvingstermijnen zijn vastgelegd in het door het algemeen bestuur vastgestelde financieel statuut.

Wettelijk gezien bedraagt de afschrijvingstermijn voor immateriële vaste activa maximaal vijf jaar. Echter in een aantal gevallen wordt hiervan afgeweken. Dit komt met name voor bij afkoopsommen, subsidies en bijdragen in ruilverkavelingen.

Dit zijn over het algemeen bijdragen in bijvoorbeeld onderhoud waterlopen, rioleringen en randvoorzieningen gemeenten. Waar er een directe relatie is tussen de bijdrage en de investering wordt de afschrijvingstermijn van de bijdrage gelijkgesteld aan die van de investering, wanneer deze in eigen beheer zou worden uitgevoerd.

Vorderingen, transitoria en liquide middelen

Deze activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van een - eventuele - voorziening voor oninbaarheid.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit een algemene reserve en bestemmingsreserves en wordt gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorzieningen

Onder voorzieningen is de voorziening voor voormalig bestuur en personeel opgenomen. Deze voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde.

Langlopende en kortlopende schulden

De schulden zijn tegen nominale waarde gewaardeerd.

Grondslagen ter bepaling van het resultaat

De lasten en baten zijn tegen nominale waarde opgenomen voor zover deze bedragen zijn toe te rekenen aan het verslagjaar. Eventuele afwikkelingsverschillen over voorgaande jaren worden verantwoord in het jaar waarin deze verschillen blijken.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Operational lease

Voor een deel van de bedrijfswagens is een mantelovereenkomst voor full operational lease afgesloten.

Per 1 januari 2017 is een nieuwe overeenkomst afgesloten voor de bedrijfswagens. De kosten bedragen ca. € 995.000 per jaar. De overeenkomst heeft een looptijd van zes jaar.

Gegevens Knooppunt Groningen (GKG)

Waterschap Hunze en Aa's voert als penvoerder de administratie van het GKG. Naast het verzorgen van een administratie zorgt het waterschap ook voor het verwerken van inkoopfacturen en het versturen en verwerken van verkoopfacturen.

Het GKG is een "samenwerkingscommunity", die het mogelijk maakt dat haar leden zich als één overheid transparant naar inwoners en bedrijven kunnen presenteren. De toegevoegde waarde van het GKG bestaat uit het beschikbaar stellen van alle relevante gegevens, het zorg dragen voor een gelijkwaardige informatiepositie, het delen van kennis en samenwerken, het inspireren en innoveren en het efficiënt omgaan met middelen.

Het GKG bestaat uit 7 deelnemende partijen te weten Provincie Groningen, Waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, Veiligheidsregio Groningen en de gemeenten Stadskanaal, Midden-Groningen en DAL-gemeenten (Delfzijl, Appingedam en Loppersum). De werkzaamheden betreffende de doorontwikkeling van het GKG worden uitgevoerd door één externe partij. Deze externe partner is vanaf het begin betrokken bij het GKG en heeft een cruciale rol in de ontwikkeling. De totale kosten van deze externe partij bedragen over een periode van 4 jaar € 227.000. Dit is boven de drempel van € 221.000 van de Europese aanbestedingsregels. Door de cruciale rol van deze partner binnen het GKG is er voor gekozen af te zien van een Europese aanbesteding. Dit betekent in feite een aanbestedingsfout van € 227.000. Aangezien het GKG bestaat uit 7 deelnemende partijen kan de aanbestedingsfout ook toegerekend worden naar deze partijen en dit betekent een rechtmatigheidsfout van € 32.000 per partij.

ACTIVA

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa € 8.178.974

Boekwaarde per 1 januari 2018	8.708.157
- Vermeerderingen en verminderingen; per saldo	317.551
- Afschrijving	-846.734

Boekwaarde per 31 december 2018	<u>8.178.974</u>
---------------------------------	------------------

De immateriële activa kunnen worden gesplitst in:

- werken in exploitatie	8.145.577
- onderhanden werken	33.397

Boekwaarde per 31 december 2018	<u>8.178.974</u>
---------------------------------	------------------

De vermeerderingen/verminderingen betreffen:

- Onderzoek en ontwikkeling	125.983
- Software	191.568
	<u>317.551</u>

De immateriële vaste activa worden als volgt onderverdeeld:

	Boekwaarde ultimo 2018	Boekwaarde ultimo 2017
- Onderzoek en ontwikkeling	218.292	228.098
- Bijdragen aan activa in eigendom van:		
- Openbare lichamen	7.643.484	8.064.740
- Rijk	65.879	68.517
- Overigen	17.012	35.504
	<u>7.726.375</u>	<u>8.168.761</u>
- Geactiveerde bijdragen aan openbare lichamen	34	8.506
- Overige immateriële vaste activa		
- Software	234.273	143.159
- Verkiezingen		159.633
	<u>234.273</u>	<u>302.792</u>
Totaal	<u>8.178.974</u>	<u>8.708.157</u>

Onderzoek en ontwikkeling

Hieronder zijn opgenomen de kosten van diverse KRW onderzoeken.

Bijdrage aan activa in eigendom van openbare lichamen

Betreft de bijdrage aan de gemeenten in de kosten van de aanleg van de randvoorzieningen rioolstelsels en aanleg in landelijke gebieden.

Bijdrage aan activa in eigendom van het Rijk

Hieronder zijn opgenomen de bijdragen in het kader van verdrogingsbestrijding.

Bijdrage aan activa in eigendom van overigen

Betreft de bijdrage in de kosten van diverse ruilverkavelingen.

Geactiveerde bijdragen aan openbare lichamen

Dit betreft aan derden betaalde afkoopsommen inzake onderhoudsverplichtingen etc.

Software

Dit betreft de aankoop van software.

Verkiezingen

Betreft de waterschapsverkiezingen in 2015.

Overige

Betreft onder meer de kosten van grondwatermodellen.

Voor immateriële vaste activa worden de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

- Onderzoek en ontwikkeling	5 jaar
- Verkiezingen	4 jaar
- Software	4 jaar
- Bijdragen aan derden (subsidies)	10 jaar
- Bijdrage in werken van derden	30 jaar

Materiële vaste activa € 209.206.139

Boekwaarde per 1 januari 2018	210.263.592
- Netto investeringen	15.591.054
- Afschrijving	-16.648.507
Boekwaarde per 31 december 2018	<u>209.206.139</u>

De materiële vaste activa worden als volgt onderverdeeld:

	Boekwaarde 1/1/2018	OHW	Investeringen 2018	Afschrijving 2018	Bijdragen 2018	Boekwaarde 31/12/2018
Werken in exploitatie:						
- Gronden	120.835			4.583		116.252
- Machines en werktuigen	3.077.385		1.338.897	832.385		3.583.897
- Overige bedrijfsmiddelen	1.410.665	52.717	511.259	504.304		1.470.337
- Kantoren	5.373.128			245.466		5.127.662
- Dienstwoningen	155.033			3.488		151.545
- Werkplaatsen	470.720		187.025	53.800		603.945
- Waterkeringen	1.525.420		199.359	73.499		1.651.280
- Watergangen en kunstwerken	120.265.009	2.104.988	7.419.325	7.336.298	2.293.988	120.159.036
- Gemalen kwantiteitsbeheer	7.321.618			833.159		6.488.459
- Transportgemalen	7.520.037	146.676	548.337	679.840	-7.570	7.542.780
- Transportleidingen	13.709.654	-144.046		788.616		12.776.992
- Zuiveringsinstallaties	45.795.478	61.434	853.498	5.224.923	-45	41.485.532
- Wegen	38.575			3.529		35.046
- Overige materiële vaste activa	689.070			64.617		624.453
Totaal werken in exploitatie	207.472.627	2.221.769	11.057.700	16.648.507	2.286.373	201.817.216

	Boekwaarde 1/1/2018	OHW	Investerings 2018	Afschrijving 2018	Bijdragen 2018	Boekwaarde 31/12/2018
Onderhanden werk:						
- Gronden			212.778			212.778
- Overige bedrijfsmiddelen	82.706	-52.717	48.076			78.065
- Kantoren	178.101		3.521.105			3.699.206
- Waterkeringen			1.816.494		1.816.494	
- Watergangen en kunstwerken	2.466.095	-2.104.988	3.454.783		1.331.119	2.484.771
- Transportgemalen	2.630	-2.630	10.721			10.721
- Zuiveringsinstallaties	61.433	-61.434	903.383			903.382
Totaal onderhanden werk	2.790.965	-2.221.769	9.967.340		3.147.613	7.388.923
Totaal materiële vaste activa	210.263.592		21.025.040	16.648.507	5.433.986	209.206.139

Onderhanden werk

Het verloop van het onderhanden werk is als volgt:

Boekwaarde per 1 januari 2018	2.790.965
- In 2018 in exploitatie genomen	-2.221.769
- Investerings onderhanden werk 2018	9.967.340
- Subsidies en bijdragen	-3.147.613
Boekwaarde per 31 december 2018	7.388.923

Het totaal aan nog beschikbare kredieten bedraagt per 31 december 2018 € 57 miljoen. In hoofdstuk 3, onderdeel c lopende investeringen, wordt een toelichting gegeven op de projecten. In bijlage 1, kredietoverzicht per 31 december 2018, wordt een overzicht gegeven per project van de nog openstaande kredieten per 31 december 2018.

Voor materiële vaste activa worden de volgende afschrijvingstermijnen gehanteerd:

- Gronden	
- onder gebouwen	geen
- overige gronden	50 jaar
- Machines en werktuigen	5/7/10 jaar
- Overige bedrijfsmiddelen	4/5/10 jaar
- Kantoren	40 jaar
- Dienstwoningen	40 jaar
- Werkplaatsen	25 jaar
- Waterkeringen	30 jaar
- Watergangen en kunstwerken	30 jaar
- Gemalen kwantiteitsbeheer	
- Transportgemalen	
- Zuiveringsinstallaties	
- civiel	30 jaar
- mechanisch	20 jaar
- elektrisch	20 jaar
- automatisering	7 jaar
- Transportleidingen	40 jaar
- Wegen	30 jaar
- Overige materiële vaste activa	divers

Financiële vaste activa € 240.350

De financiële vaste activa betreft het aandelenbezit in de volgende bedrijven:

Het aandelenbezit in de Nederlandse Waterschapsbank N.V.:

- 1.915 aandelen A ad € 115,- nominaal en volgestort	220.225	
- 175 aandelen B ad € 460,- nominaal, waarop 25% gestort	<u>20.125</u>	240.350
- Stand 31 december 2018		<u>240.350</u>

VLOTTENDE ACTIVA

Liquide middelen € 4.847

Betreft de volgende saldi per 31-12-2018:

- Kas waterschapshuis en voorschotkassen	2.129
- ING bank	2.718
	<u>4.847</u>

Kortlopende vorderingen € 38.119.455

Betreft:

- Debiteuren belastingen	32.077.394	
- af: voorziening oninbaar	-1.271.000	
- af: overloop kwijtscheldingen	-238.000	
- Nog op te leggen aanslagen	<u>5.294.000</u>	
Totaal belastingdebiteuren		35.862.394
- Debiteuren overig	2.264.050	
- af: voorziening oninbaar	<u>-6.990</u>	
Totaal debiteuren overig		2.257.061
Totaal		<u>38.119.455</u>

Debiteuren belastingen

Het te vorderen bedrag per 31 december 2018 kan als volgt worden gespecificeerd:

- t/m 2014	170.324
- 2015	189.828
- 2016	500.323
- 2017	2.019.324
- 2018	29.197.594
Totaal	<u>32.077.394</u>

Voor de voorziening dubieuze belastingdebiteuren (oninbaarheid) is € 1.271.000 opgenomen. Dit is 3,4% van de openstaande belastingdebiteuren (in 2017 3,6%).

Door de opgelopen achterstand in het in behandeling nemen en verwerken van kwijtscheldingen in 2018, is hiervoor een nog te betalen bedrag opgenomen van € 238.000.

Nog op te leggen aanslagen:

- 2016 en 2017	1.321.000
- 2018	3.973.000

Totaal	<u>5.294.000</u>
--------	------------------

Debiteuren overig

Ten aanzien van de vorderingen kan het volgende worden opgemerkt:

- De vorderingen per 31 december 2018 zijn ingeschat op invorderbaarheid en op basis van deze inschatting is de hoogte van de voorziening dubieuze debiteuren bepaald.
De vorderingen zijn direct opeisbaar.

Overlopende activa € 13.506.792

Specificatie:

- Vooruitbetaalde kosten 482.874
- Nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen van:
(betreft te ontvangen subsidies)

	Saldo 1/1/2018	Toevoegingen 2018	Ontvangen 2018	Saldo 31/12/2018	
- de Europese Unie	125.281	333.406	107.340	351.347	
- het Rijk	527.464	168.868	115.879	580.452	
- provincies	594.043	2.333.265	193.959	2.733.348	
- overige openbare lichamen	440.511	944.347	154.733	1.230.125	
Totaal	1.687.299	3.779.885	571.911		4.895.272

- Overige overlopende activa 8.128.646

13.506.792

Vooruitbetaalde kosten

Dit betreffen kosten waarvan de betaling reeds in het jaar 2018 heeft plaatsgevonden, maar waarvan de kosten betrekking hebben op het jaar 2019.

Nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen

Dit betreft subsidies en bijdragen op lopende subsidieprojecten waarvan de subsidies achteraf worden ontvangen.

Overige overlopende activa

Onder overige overlopende activa is onder andere de afdracht van de belastinginning door het NBK over december 2018 opgenomen welke in januari 2019 is ontvangen.

PASSIVA

Eigen Vermogen € 27.545.037

Het eigen vermogen bestaat uit:

	31-12-2018	31-12-2017
- Algemene reserves	11.216.240	9.503.024
- Bestemmingsreserves	14.527.787	16.949.741
- Exploitatieresultaat *)	1.801.010	3.578.216
	<u>27.545.037</u>	<u>30.030.981</u>

*) Het voordelig exploitatieresultaat 2017 ad € 3.578.216 is als volgt bestemd:

- algemene reserve watersysteembeheer; toevoeging van het voordeel	2.644.180
- algemene reserve zuiveringsbeheer; toevoeging van het voordeel	934.036
	<u>3.578.216</u>

Algemene reserves

Het verloop in 2018 is als volgt:

	Water- systeem- beheer	Zuiverings- beheer	Totaal
Stand per 1 januari 2018	8.615.419	887.605	9.503.024
- Exploitatieresultaat 2017	2.644.180	934.036	3.578.216
- Aanwending 2018	-1.865.000		-1.865.000
Stand per 31 december 2018	<u>9.394.599</u>	<u>1.821.641</u>	<u>11.216.240</u>

Aanwending 2018 Watersysteembeheer

De primitieve begroting 2018 sluit met een aanwending van de algemene reserve van € 1.865.000.

De rente van de algemene reserves wordt volledig ten gunste van de exploitatie gebracht, met andere woorden, de algemene reserve heeft een inkomensfunctie. Dit houdt in dat indien de algemene reserve (gedeeltelijk) wordt aangewend, dit leidt tot een lagere rentebate en uiteindelijk tot een hogere omslag.

Bestemmingsreserves

De samenstelling is als volgt:

	31-12-2018	31-12-2017
<u>Afkoopsommen</u>		
- Afkoopsommen algemeen	13.145.937	14.201.937
	<u>13.145.937</u>	<u>14.201.937</u>
<u>Bestemmingsreserves</u>		
- Gemeentelijke waterplannen		526.892
- Bodemsaneringen	74.850	1.422.912
- Overdracht bruggen	350.000	350.000
- Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)	857.000	448.000
- Bestemmingsreserve KRW	100.000	
	<u>1.381.850</u>	<u>2.747.804</u>
	<u>14.527.787</u>	<u>16.949.741</u>

Het verloop van de bestemmingsreserves is als volgt:

Stand per 1 januari 2018	16.949.741
- Onttrekkingen 2018	-2.930.954
- Dotaties 2018	509.000
Stand per 31 december 2018	<u>14.527.787</u>

Toelichting op de bestemmingsreserves

Afkoopsommen

Bij de begroting 2015 is besloten de afkoopsommen in te zetten om minder te activeren.

Vanaf 2015 worden de eigen uren besteed aan projecten, de bouwrente en beheersmatige ICT investeringen (onder andere aanschaf PC's, software) niet langer geactiveerd. Dit betekent dat deze kosten van jaarlijks € 1,4 miljoen rechtsteeaks ten laste van de exploitatie komen. De afkoopsommen betreffen volledig de taak watersysteembeheer. Voor zover deze extra kosten toegerekend worden aan de taak watersysteembeheer worden deze kosten gedekt door afkoopsommen. In 2018 is, conform de begroting, € 1.056.000 onttrokken aan de afkoopsommen.

Gemeentelijke waterplannen

Tot en met 2008 werd de bijdrage van het waterschap in de gemeentelijke waterplannen geactiveerd en in vijf jaar afgeschreven. Door wijziging van de verslaggevingsregels worden deze kosten ingaande 2009 niet meer geactiveerd. Bij de bestemming van het resultaat over 2008 is voor de toekomstige kosten (het restant-krediet per 31/12/2008) een bestemmingsreserve gevormd van € 648.000. De jaarlijkse kosten worden ten laste van deze reserve gebracht. Tot en met 2017 is € 121.000 besteed en de stand per 1/1/2018 bedraagt € 527.000. De laatste besteding (€ 23.000) heeft plaatsgevonden in 2012. Bestedingen die nu worden gedaan voor het stedelijk waterbeheer betreft de uitvoering van de gemeentelijke waterplannen en komen ten laste van het krediet "stedelijk waterbeheer (project 208)".

Bij de najaarsrapportage 2018 heeft het algemeen bestuur besloten deze bestemmingsreserve vrij te laten vallen ten gunste van de exploitatie.

Bestemmingsreserve bodemsaneringen

Voor de opruiming van het bezonken slib in het Havenkanaal bij de rwzi Assen is de financiering opgenomen in de najaarsrapportage 2017. De totale opruimkosten zijn geraamd op € 1.560.000.

De kosten worden deels gedekt uit de beschikbare bestemmingsreserve bodemsanering van € 817.000. Voor het overig deel van de kosten is, in 2017, vanuit de algemene reserve zuiveringsbeheer € 743.000 overgeheveld naar de bestemmingsreserve bodemsanering. De kosten gemaakt in 2017 bedragen € 138.000. Dit bedrag is in 2017 onttrokken uit de bestemmingsreserve bodemsanering.

Per 1/1/2018 is nog € 1.422.000 beschikbaar. De in 2018 bestede kosten ad € 1.348.062 zijn hierop in mindering gebracht. Per 31/12/2018 resteert nog € 74.850. De werkzaamheden worden begin 2019 afgerond en naar verwachting bedragen de resterende kosten rond € 50.000.

Overdracht bruggen

Bij de jaarrekening 2015 is bij de bestemming van het resultaat een bestemmingsreserve gevormd van € 975.000 voor de overdracht van drie bruggen aan gemeenten. Dit betreft brug Tjuchem € 475.000, brug Glimmen € 150.000 en brug Steendam € 350.000. In 2016 zijn de bruggen Tjuchem en Glimmen overgedragen. De kosten van in totaal € 625.000 zijn ten laste gebracht van de gevormde bestemmingsreserve.

De overdracht van brug Steendam ad € 350.000 zal plaatsvinden in 2019.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

In de voorjaarsrapportage 2016 is besloten het jaarlijks verschil tussen de in de begroting opgenomen HWBP bijdrage en de werkelijke HWBP bijdrage te reserveren. Deze bestemmingsreserve willen we gebruiken om in de toekomst (na 2020) ons eigen aandeel in de kosten van nHWBP-projecten te financieren.

Bestemmingsreserve KRW

Bij de najaarsrapportage 2018 heeft het algemeen besloten een bestemmingsreserve KRW te vormen van € 100.000. Dit betreft een deel van het niet benodigde budget 2018. Dit bedrag zal in de komende jaren worden besteed. Het benodigde geld is dan direct beschikbaar wanneer het nodig is, zonder dat er onnodige administratieve handelingen, zoals budgetoverhevelingen, nodig zijn.

Exploitatieresultaat

Het voordelig exploitatieresultaat ad € 1.801.010 is, in afwachting van een besluit van het algemeen bestuur, afzonderlijk op de balans verantwoord.

Voorzieningen € 2.590.068

De samenstelling is als volgt:

	31-12-2018	31-12-2017
- Wachtgelden/pensioenen voormalig personeel en bestuur	2.113.411	2.031.860
- Voorziening voormalig Hefpunt	476.657	
	<u>2.590.068</u>	<u>2.031.860</u>

Wachtgelden/pensioenen voormalig personeel en bestuur

Het verloop is als volgt:

Stand per 1 januari 2018

2.031.860

Bij:

- Rentebijdrage	50.796
- Dotatie 2018	<u>300.415</u>

351.211

Af:

- Bestedingen 2018	-269.659
--------------------	----------

Stand per 31 december 2018

2.113.411

De toekomstige kosten van het voormalig personeel en bestuur zijn als voorziening opgenomen. Jaarlijks wordt, op basis van de meest actuele gegevens, een berekening gemaakt van de toekomstige kosten. Deze kosten worden tegen contante waarde in de balans opgenomen. Door de jaarlijkse rentebijbeschrijving groeit de voorziening toe naar het benodigde bedrag. De kosten worden rechtstreeks op de voorziening in mindering gebracht. De herberekening van de voorziening per balansdatum geeft een dotatie in 2018 van € 309.000.

Voorziening voormalig Hefpunt

Stand liquidatie Hefpunt	546.646
Bij:	
- Dotatie 2018	16.783
Af:	
- Bestedingen 2018	-86.772
Stand per 31 december 2018	<u>476.657</u>

Op 2 november 2018 heeft de liquidatie van de gemeenschappelijke regeling Hefpunt plaatsgevonden. Hierbij is besloten dat de openstaande voorziening oud personeel bij ons waterschap wordt ondergebracht. De drie deelnemende waterschappen hadden hun aandeel in deze voorziening als schuld op de balans staan. Deze schulden zijn in 2018 verrekend en opgenomen in de voorziening voormalig Hefpunt.

Langlopende schulden € 190.310.883

Restant van de leningen per 1 januari 2018	196.771.019
Bij: opgenomen leningen in 2018	30.000.000
Af: aflossingen 2018	<u>-19.210.397</u>
Restant van de leningen per 31 december 2018	207.560.623
Af: aflossingsverplichting 2019 (kortlopende schuld)	<u>-17.249.740</u>
Langlopende schulden per 31 december 2018	<u>190.310.883</u>

Langlopende leningen banken

In 2018 is een nieuwe lening opgenomen van € 30 miljoen, met een looptijd van 25 jaar. Het rentepercentage is 1,46%.

De ten laste van 2018 komende rentelast van de leningen bedraagt € 5.232.601; dit is 2,59% over het gemiddeld opgenomen bedrag aan leningen.

Alle langlopende schulden zijn aangegaan bij binnenlandse banken en financiële instellingen.

Vlottende passiva € 48.810.568

Betreft:

Netto -vlottende schulden

- Schulden aan leveranciers	3.598.233
- Afdracht belastingen en premies	1.552.435
- Rekening-courant NWB	16.417.340
- Aflossingsverplichting 2019 opgenomen geldleningen	17.249.740
- Overige kortlopende schulden	2.477.539

41.295.286

- Overlopende passiva	7.515.282
-----------------------	-----------

48.810.568

Schulden aan leveranciers € 3.598.233

De post "schulden aan leveranciers" heeft betrekking op nota's die in 2018 zijn ontvangen, maar die ultimo 2018 nog niet zijn betaald.

Afdracht belastingen en premies € 1.552.435

Betreft de in januari 2019 afgedragen belastingheffing en premies over december 2018.

Rekening-courant derden € 16.417.340

Dit betreft het saldo van de NWB per 31 december 2018.

Aflossingsverplichting 2019 opgenomen geldleningen € 17.249.740

Langlopende schulden zijn de schulden met een looptijd langer dan één jaar. Onder kortlopende schulden vallen de schulden met een looptijd tot één jaar. De aflossingsverplichting 2019 over de langlopende geldleningen valt derhalve onder de kortlopende schulden.

Overige kortlopende schulden € 2.477.539

Onder "overige kortlopende schulden" zijn de in 2018 aangegane verplichtingen opgenomen die in 2019 worden betaald.

Overlopende passiva € 7.515.282

Specificatie:

- reservering vakantiegeld en restant vakantiedagen					879.129
- transitorische rente					3.651.499
- ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren (vooruitontvangen subsidies):					
	Saldo 1/1/2018	Toevoegingen 2018	Ontvangen 2018	Saldo 31/12/2018	
- de Europese Unie				-	
- het Rijk	125.935	6.750	125.935	6.750	
- provincies	342.438	860.546	282.438	920.546	
- overige openbare lichamen	2.357.396	906.434	1.417.486	1.846.344	
Totaal	2.825.769	1.773.730	1.825.859		2.773.640
- overige					211.014
					<u><u>7.515.282</u></u>

Onder "overlopende passiva" zijn ramingen opgenomen van nog af te wikkelen posten over 2018 in 2019.

Onder "vooruitontvangen subsidies" is een aantal reeds ontvangen subsidies opgenomen voor projecten die in 2019 en verder worden uitgevoerd.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden. Om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen is er een drempelbedrag, afhankelijk van het begrotingstotaal, dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen. De benutting van het drempelbedrag wordt berekend als gemiddelde over alle dagen in het kwartaal. Gemiddeld mag een decentrale overheid dus maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist houden. Voor ons waterschap bedraagt het drempelbedrag € 664.000. Dit is 0,75% van € 89 miljoen.

Het beleid van ons waterschap is, nu de rente van kort geld historisch laag is, om binnen de wettelijke mogelijkheden, zoveel mogelijk in onze financieringsbehoefte te voorzien met korte financiering. Overtollige middelen komen niet voor. We zijn wettelijk verplicht te rapporteren over het drempelbedrag en het gebruik daarvan in elk kwartaal. Hieronder is deze verplichte rapportage opgenomen.

	kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
- drempelbedrag buiten schatkist aan te houden	664.000	664.000	664.000	664.000
- ruimte onder het drempelbedrag	664.000	664.000	664.000	664.000
Verschil	-	-	-	-

Hoofdstuk 5. Exploitatierekening naar kostendragers

Rekening 2018 watersysteembeheer

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2018	begroting incl. wijzigingen 2018	begroting 2018
Netto kosten	44.872	46.745	47.247
Bedrag voor onvoorzien	0	57	57
Algemene opbrengsten (rente)	-705	-705	-722
Netto lasten	44.167	46.097	46.582
Belastingopbrengsten	43.602	43.661	44.356
Kwijtscheldingen	-774	-695	-695
Netto belastingopbrengsten	42.828	42.966	43.661
Resultaat voor bestemming	-1.339	-3.131	-2.921
Bijdrage reserves	3.039	3.061	2.921
Resultaat nog te bestemmen	1.700	-70	0

De taak watersysteembeheer sluit in 2018 met een voordelig resultaat van € 1.700.000. Bij de primitieve begroting is een onttrekking geraamd aan de algemene reserve watersysteembeheer van € 1.865.000 voor stabilisatie van de lastenstijging op 2%. Bij de najaarsrapportage is een nadeel geraamd van € 70.000.

Het voordelig resultaat ten opzichte van de najaarsrapportage van € 1.770.000 is in hoofdlijnen als volgt:

post onvoorzien	57.000
lagere kosten goederen en diensten en bijdragen aan derden	1.247.000
lagere opbrengst waterschapsbelastingen	-138.000
hogere diensten aan en bijdragen van derden	253.000
saldo doorberekeningen	342.000
diversen	9.000
	<u>1.770.000</u>

In de analyse per kostensoort zijn de bovengenoemde afwijkingen reeds toegelicht.

Bestemming van het resultaat van de taak watersysteembeheer

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het voordelig resultaat ad € 1.700.000 van de taak watersysteembeheer toe te voegen aan de algemene reserve.

Rekening 2018 zuiveringsbeheer
(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2018	begroting incl. wijzigingen 2018	begroting 2018
Netto kosten	39.330	40.109	39.481
Bedrag voor onvoorzien	0	49	49
Algemene opbrengsten (rente)	-46	-46	-49
Netto lasten	39.285	40.112	39.481
Belastingopbrengsten	39.417	39.481	41.003
Kwijtscheldingen	-1.379	-1.522	-1.522
Netto belastingopbrengsten	38.038	37.959	39.481
Resultaat voor bestemming	-1.247	-2.153	0
Bijdrage reserves	1.348	1.422	
Resultaat nog te bestemmen	101	-731	0

De taak zuiveringsbeheer sluit in 2018 met een voordelig resultaat van € 101.000 tegen een verwacht nadelig resultaat bij de najaarsrapportage van € 731.000.

Het voordeel ten opzichte van de najaarsrapportage van € 832.000 is in hoofdlijnen als volgt:

post onvoorzien	49.000
lagere kosten goederen en diensten en bijdragen aan derden	350.000
hogere diensten aan en bijdragen van derden	70.000
hogere opbrengst waterschapsbelastingen	79.000
saldo doorberekeningen	293.000
diversen	-9.000
	<u>832.000</u>

In de analyse per kostensoort zijn de bovengenoemde afwijkingen reeds toegelicht.

Bestemming van het resultaat van de taak zuiveringsbeheer

Het algemeen bestuur geeft een bestemming aan het rekeningresultaat. Voorgesteld wordt het voordelig resultaat ad € 101.000 van de taak zuiveringsbeheer toe te voegen aan de algemene reserve.

Hoofdstuk 6. Exploitatierekening naar programma's

Kosten per programma

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2018	begroting incl. wijzigingen 2018	begroting 2018
Veiligheid	11.226	11.227	11.693
Watersystemen	52.823	54.661	54.411
Organisatie	22.836	23.982	22.724
waarvan doorberekend 1)	5.668	5.926	5.686
	17.168	18.056	17.038
Totaal	81.217	83.944	83.142

1) Een deel van de kosten van het programma organisatie betreffen de kosten van de ondersteunende producten. De ondersteunende producten "informatiebeleid en automatisering" en "huisvesting" worden middels de verdeling van de uurtarieven personeel doorberekend aan de andere producten. Dit houdt in dat deze kosten aan de programma's Veiligheid en Watersystemen zijn toegerekend.

Kosten per programma op kostensoort

(bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2018	begroting incl. wijzigingen 2018	begroting 2018
Veiligheid			
Kapitaallasten	4.878	4.665	4.951
Personeelslasten	1.622	1.536	1.537
Overige lasten/baten	4.726	5.026	5.205
Totaal	11.226	11.227	11.693
Watersystemen			
Kapitaallasten	14.887	15.086	15.232
Personeelslasten	14.195	14.171	14.178
Overige lasten/baten	23.741	25.404	25.001
Totaal	52.823	54.661	54.411
Organisatie			
Kapitaallasten	1.121	1.267	1.342
Personeelslasten	11.143	11.204	10.521
Overige lasten/baten	10.572	11.511	10.861
	22.836	23.982	22.724
waarvan doorberekend	5.668	5.926	5.686
Totaal	17.168	18.056	17.038
	81.217	83.944	83.142

In hoofdstuk 1, programmaverantwoording, worden de programma's uitgebreid behandeld.

Het resultaat van de jaarrekening is op kostensoortniveau uitgebreid geanalyseerd.

(bedragen x € 1.000)	Veiligheid	Water- systemen	Organisatie	Totaal
Netto lasten jaarrekening	11.226	52.823	17.168	81.217
Netto lasten begroting incl wijzigingen	11.227	54.661	18.056	83.944
Voordelig	<u>1</u>	<u>1.838</u>	<u>887</u>	<u>2.726</u>
Nadeel belastingen exclusief kwijtschelding				-124
Voordeel ten opzichte van de najaarsrapportage			<u>2.602</u>	

Hoofdstuk 7. Rekening naar kosten- en opbrengstensoorten (in €)

[illegible]

nr	omschrijving	rekening 2018	begroting incl. wijzigingen 2018	begroting 2018
1	rentebaten	794.862	782.774	771.522
2	baten in verband met salarissen en sociale lasten	138.822	83.212	53.212
3	opbrengsten goederen, werken en diensten voor derden	2.970.423	2.792.028	2.771.330
4	opbrengst uit eigendommen	70.298	57.841	57.841
5	waterschapsbelastingen Af: kwijtscheldingen	83.018.502 2.152.607	83.142.377 2.217.200	83.142.377 2.217.200
		80.865.895	80.925.177	80.925.177
6	bijdrage van derden	1.927.893	1.542.880	1.087.711
7	onttrekking aan voorzieningen			
8	Resultaat voor bestemming	2.485.944	5.184.132	2.921.000
9	onttrekking aan reserves (per saldo)	4.286.954	4.383.000	2.921.000
10	Resultaat nog te bestemmen	-1.801.010	801.132	0
	Totaal	89.254.138	91.368.045	88.587.793

Hoofdstuk 8. Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in werking getreden met ingang van 1 januari 2013. De WNT regelt niet alleen de openbaarmaking van topinkomens in de publieke en semipublieke sector, maar stelt ook maxima aan de hoogte van de bezoldiging van topfunctionarissen en tevens aan de ontslagvergoedingen.

Met ingang van 1 januari 2015 is de Wet Verlaging Bezoldigingsmaximum WNT in werking getreden.

De WNT kent het begrip topfunctionaris, dit wordt omschreven in artikel 1.1, onderdeel b. Voor bepaalde publieke lichamen is opgesomd welke functies kwalificeren als topfunctionaris. Zo is voor waterschappen de functie van secretaris-directeur aangewezen als topfunctionaris in de zin van de WNT.

Maximale bezoldigingsnorm en ontslaguitkering

De WNT kent een maximale bezoldigingsnorm voor een topfunctionaris. Indien de maximale bezoldigingsnorm wordt overschreden, is er sprake van een onverschuldigde betaling, die teruggevorderd moet worden.

De maximale bezoldiging mag in 2018 voor een topfunctionaris in dienstverband niet meer bedragen dan € 189.000. Indien geen sprake is van een voltijds dienstverband, zal de maximale bezoldigingsnorm pro rata moeten worden aangepast.

Indien de functie van topfunctionaris wordt vervuld anders dan op grond van een dienstbetrekking, komen partijen voor de duur van de functievervulling tot en met twaalf kalendermaanden geen bezoldiging overeen die hoger is dan € 266.400. De eerste zes maanden mag deze maximaal € 25.300 per maand zijn. Voor de maanden zeven tot en met twaalf maximaal € 19.100 per maand. De partijen komen voor de duur van de functievervulling tot en met twaalf kalendermaanden geen bezoldiging overeen die meer bedraagt dan € 182 per uur.

Ook kent de WNT voor topfunctionarissen een maximale ontslagvergoeding die partijen kunnen overeenkomen. Deze is gelijk aan de som van de beloning en de voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn over de twaalf maanden voorafgaand aan de beëindiging van het dienstverband, maar niet meer dan € 75.000. Alleen indien sprake is geweest van een ontslagprocedure via de rechter kan sprake zijn van een ontslagvergoeding die uitgaat boven de norm.

Overzicht met aangewezen topfunctionarissen:

Functie(s)	Secretaris-Directeur
Naam	Dhr. H. Küpers
Duur dienstverband in 2018	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2018 (in fte)	1,0
Gewezen topfunctionaris?	nee
Fictieve dienstbetrekking?	nee
Zo ja, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	n.v.t.
Individueel WNT-maximum 2018	€ 189.000

Bezoldiging 2018	
Beloning	€ 148.535
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 2.288
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.658
Subtotaal	€ 169.481
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-
Totaal bezoldiging 2018	€ 169.481
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.
Gegevens 2017	
Duur dienstverband in 2017	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2017 (in fte)	1,0
Bezoldiging 2017	
Beloning	€ 143.042
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 2.310
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 17.443
Totaal bezoldiging 2017	€ 162.795
Individueel WNT-maximum 2017	€ 181.000

De bovengenoemde bedragen zijn conform de collectieve arbeidsovereenkomst (cao) voor Waterschappen.

Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen heeft het waterschap Hunze en Aa's gebruik gemaakt van de mogelijkheid die paragraaf 6 lid 2 van de Beleidsregels toepassing WNT biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze interim niet topfunctionarissen. Op basis van de Beleidsregels toepassing WNT kán en hoeft het waterschap Hunze en Aa's niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim niet topfunctionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de WNT.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van Waterschap Hunze en Aa's

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Waterschap Hunze en Aa's te Veendam gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van Waterschap Hunze en Aa's op 31 december 2018 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit;
zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordeningen van het waterschap zelf, zoals opgenomen in het normenkader dat door het algemeen bestuur van Waterschap Hunze en Aa's op 14 februari 2018 is vastgesteld.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2018;
- de exploitatierekening over 2018;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het Controleprotocol accountantscontrole dat is vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 14 februari 2018 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Hunze en Aa's zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 890.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% bedraagt van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 lid 1 van het Waterschapsbesluit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2018.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 89.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording, de voortgang coalitieakkoord, het verslag ter verantwoording van het financieel beheer en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 109 lid 3 sub d van de Waterschapswet en geen materiële afwijkingen bevat;
alle informatie bevat die op grond van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in het Waterschapswet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder het Normenkader voor de rechtmatigheidscontrole zoals vastgesteld door het algemeen bestuur van Waterschap Hunze en Aa's op 14 februari 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om het waterschap in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Waterschapswet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben, waar relevant, professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het Controleprotocol accountantscontrole dat is vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 14 februari 2018, het Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten, alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap.

Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van het waterschap, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsinstanties ten behoeve van het waterschap. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsinstanties.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 28 mei 2019

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. R.T.H. Wortelboer RA

Hoofdstuk 10. Vaststelling Jaarrekening 2018

De jaarrekening 2018, met een voordelig resultaat van € 1.801.010 aangeboden door het Dagelijks Bestuur op 28 mei 2019.

, dijkgraaf

, secretaris-directeur

Vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van het waterschap Hunze en Aa's, op 26 juni 2019.

, dijkgraaf

, secretaris-directeur

BIJLAGEN

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2018

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
028 HIRHaren	7.265.147	-119.500	7.145.647		6.314.284	6.314.284	831.363
031 HIROVkolonie	111.738		111.738		17.772	17.772	93.966
033 HIRW'wolde	3.553.533	-160.000	3.393.533		3.362.883	3.362.883	30.650
076 HIRMidGron	2.000.000		2.000.000		1.118.766	1.118.766	881.234
115 LI Laaghalen	492.000	192.735	684.735		211.036	211.036	473.699
184 Landinr.O'doom	675.000		675.000		432.259	432.259	242.741
208 Uitvoering waterplannen	1.600.000	437.897	2.037.897		22.000	22.000	2.015.897
242 Vispassage voorz. stuwen	520.000	50.000	570.000		523.302	523.302	46.698
246 Westerwoldse Aa CA	2.224.850	3.012.949	5.237.799	354.152	4.432.309	4.786.461	451.338
253 WB 21 Maatregelen Tusschenwater	2.334.100		2.334.100	204.966	2.222.028	2.426.994	-92.894
306 EHS	2.200.000	-52.500	2.147.500		1.421.473	1.421.473	726.027
314 Uivoer plan stedelijk waterbeheer	520.000		520.000	200.000	245.000	445.000	75.000
413 Realiseren overstromingsvlakte Hunze	2.041.000	-7.150	2.033.850		1.462.665	1.462.665	571.185
417 Verdrogingsbestrijding	147.735	309.458	457.193	46.500		46.500	410.693
428 Onderzkt KRW/WB21	56.500		56.500	36.627	23.455	60.082	-3.582
479 Vispassages Waddenfonds	215.000	80.000	295.000		284.894	284.894	10.106
500 Masterplan kaden	67.172.553	-5.853.199	61.319.354	513.223	42.152.779	42.666.002	18.653.352
604 HIROVK	250.000		250.000		31.607	31.607	218.393
612 Nieuwbouw laboratorium	2.500.000	2.500.000	5.000.000	1.032.224	3.675.381	4.707.605	292.395
620 Zoek en vind GIS	20.000		20.000		3.557	3.557	16.443
624 WKK Scheemda	62.500		62.500	25.032	2.737	27.769	34.731
636 Renovatie RGM's	1.800.000		1.800.000		1.343.420	1.343.420	456.580
648 IM 2016	435.000	-125.000	310.000		237.958	237.958	72.042
649 IM 2017	795.000		795.000		677.732	677.732	117.268
655 Kanaal Fiemel	1.111.000		1.111.000	93.872	833.466	927.338	183.662
677 Deurzerdiep-Anreepdiep	1.363.000	-54.247	1.308.753		859.772	859.772	448.981
679 Slochterdiep en zijtakken	15.300.000	81.353	15.381.353		13.135.815	13.135.815	2.245.538
688 Cultuurhistorisch erfgoed	50.000		50.000		15.440	15.440	34.560
696 Biogasveiligheid	1.746.000		1.746.000		1.680.769	1.680.769	65.231
701 Verbindingskanaal Oosterhorn	100.000		100.000	5.879	17.569	23.448	76.552

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2018

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
707 Duurswold Noord	4.715.500	-1.800	4.713.700		4.024.649	4.024.649	689.051
708 KRW maatregelen	300.000	150.000	450.000	68.468	180.472	248.940	201.060
715 Baggeren Kieldiep	500.000		500.000				500.000
719 IM 2018	425.000		425.000	25.652	14.060	39.712	385.288
724 WKK Assen	62.500		62.500	25.032	2.737	27.769	34.731
725 Inrichting Haansplassen	2.763.000		2.763.000	29.040	2.650.733	2.679.773	83.227
728 Uitbreiding netwerkopslag GEO info	55.000		55.000				55.000
731 Stedelijk waterbeheer 2018	100.000	-23.520	76.480	81.070	18.354	99.424	-22.944
740 BHP NVO	3.962.400	-1.011.000	2.951.400	942.590	2.737	945.327	2.006.073
741 BHP Vispassages	375.000		375.000		52.454	52.454	322.546
742 Maatregel waterlichaam Dr. Aa	3.915.000		3.915.000	15.784	297	16.081	3.898.919
744 Maatregel waterlichaam Hunze	8.391.500		6.991.500	90.750	16.404	107.154	6.884.346
745 Maatregel waterlichaam Zuidlaardermeer	2.565.000	-1.400.000	2.565.000				2.565.000
751 Vervanging onderhoud beheerssysteem	200.000		200.000				200.000
755 Boezemkades Winschoterdiep Pekel Aa	5.200.000		5.200.000	1.853.950	1.672.060	3.526.010	1.673.990
756 Boezemkades Drentsdiep	135.000	1.985.000	2.120.000	1.746.502	295.730	2.042.232	77.768
758 Boezemkades oeverfixaties	1.400.000		1.400.000		33.699	33.699	1.366.301
765 Vervangen gemaal Weerdijk	100.000		100.000		557	557	99.443
766 Vervangen Ecolims	70.000		70.000		54.494	54.494	15.506
770 Vervanging ketels waterschapshuis	150.000		150.000		23.825	23.825	126.175
771 Vervanging gebouw beheerssysteem Wshuis	70.000		70.000				70.000
772 Vervangen telemetrie onderstations	1.575.000		1.575.000	121.070	434.934	556.004	1.018.996
773 DAW	1.400.000	750.000	2.150.000		742.416	742.416	1.407.584
776 Duurzame energie		1.898.000	1.898.000	826.083	752.468	1.578.551	319.449
788 Digitale handtekening	50.000		50.000				50.000
794 BRO Geo tech. Archief	40.000		40.000		21.609	21.609	18.391
796 BGT 2e tranche	400.000		400.000		118.064	118.064	281.936
797 Verkiezingen 2019	721.480		721.480				721.480
798 Apparatuur debietmetingen	220.000		220.000		10.721	10.721	209.279
799 Trommelzeven RWZI Gieten en Assen	100.000		100.000	24.200	6.050	30.250	69.750

Bijlage 1: Kredietoverzicht per 31 december 2018

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
800 Verleggen lozingspunt Stadskanaal	220.000		220.000	60.626	139.390	200.016	19.984
810 Zonnecarports parkeerterrein		555.000	555.000				555.000
811 Duurzaamheid	4.000.000	-2.843.000	1.157.000				1.157.000
819 Visveiligheid maatregel gem. Duurswold	100.000		100.000				100.000
822 Kadetraject Tjuchem	125.000		125.000				125.000
823 Maatregelen Hondshalstermeer	450.000		450.000				450.000
Totaal projecten	163.518.036	351.476	163.869.512	8.423.292	98.031.042	106.454.334	57.415.178

Bijlage 2: Overzicht afgesloten projecten 2018

	Krediet	Krediet wijziging	Totaal krediet	Verplichting	Besteding	Besteding + verpl.	Restant krediet
361 Aanpassing RWZI Veendam primaire slib	240.000		240.000		61.434	61.434	178.566
451 Renovatie RGM's	5.061.250		5.061.250		4.825.587	4.825.587	235.663
458 Vervangen spuilschuiten Duurswold	520.000		520.000		229.949	229.949	290.051
467 Groot onderhoud stuwen 2018	200.000		200.000		194.288	194.288	5.712
496 Groot onderhoud sluizen 2018	200.000		200.000		196.432	196.432	3.568
602 Vervangen hekwerk zeedijk 2018	50.000		50.000		50.181	50.181	-181
625 Nieuw Statenzijl	45.000		45.000				45.000
647 Schouwbare schouwsloten 2018	30.000		30.000		28.361	28.361	1.639
652 Onderhoudsmachines 2017	161.433		161.433		156.393	156.393	5.040
664 Onderhoudsmachines 2018	1.200.000		1.200.000		1.182.505	1.182.505	17.495
669 Vervangen beschoeiing 2018	485.000		485.000		483.973	483.973	1.027
670 Oplossen knelpunten landelijk gebied 2018	237.500		237.500		109.729	109.729	127.771
672 Grootonderhoud RWZI's 2017	531.000		531.000		523.351	523.351	7.649
673 Grootonderhoud RWZI's 2018	494.000		494.000		445.855	445.855	48.145
691 Baggeren Buinen-Schoonoord	135.000		135.000		114.083	114.083	20.917
692 Herprofielen boezemkades 2018	200.000		200.000		205.741	205.741	-5.741
718 Grootonderhoud zeeobjecten 2018	150.000		150.000		149.178	149.178	822
721 Lokaliseren kabels 2017 en 2018	90.000		90.000		90.276	90.276	-276
730 Stedelijk waterbeheer 2017	100.000		100.000		100.000	100.000	0
731 Stedelijk waterbeheer 2018	100.000		100.000		23.520	23.520	0
737 Aanschaf laboratoriumapparatuur 2018	100.000		100.000		21.365	21.365	78.635
746 Landmeetapparatuur 2018	55.000		55.000		54.007	54.007	993
783 Verharding werkplaats Veele	200.000		200.000		187.025	187.025	12.975
786 Vervanging aardlekschakelaars	80.000		80.000		69.289	69.289	10.711
793 Open informatie portaal 2018	50.000		50.000		51.895	51.895	-1.895
795 Geo info&metadata 2018	30.000		30.000		28.699	28.699	1.301
818 Baggeren stedelijk gebied 2018	225.000		225.000		225.163	225.163	-163
Totaal projecten	10.970.183	-76.480	10.893.703	0	9.808.279	9.808.279	1.085.424

